

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਦਸੰਬਰ 30, 1984 3

December 30, 1983

ਸੰਪਾਦਕ: ਦਰਸ਼ਨ ਗਿੱਲ

ਇਹ ਪੀ ਡੀ ਐਫ ਫਾਈਲ ਸੁਖਵੰਤ ਹੁੰਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਹੁੰਦਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਹਰਬੰਸ ਕੌਰ ਹੁੰਦਲ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ
ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ।

ਸ਼ੋਤ: ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਦਾ ਇਹ ਅੰਕ ਚਰਨਜੀਤ ਕੌਰ ਗਿੱਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

P.O. BOX 67344 STN. 'O'
VANCOUVER, B.C. V5W 3T1VOL. 2 No. 32 Weekending Dec. 30, 1983
Editor's Res. PHONE. (604)321-6360The Canada Darpan
Punjabi Weekly Newspaper

ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ

- ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਗੰਦੇ ਨਾਲੇ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਕਿਹਨਾਂ ਦੀਆਂ
- ਬੁਲੇਵਾਲ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਰੇ ਕੌਣ ?
- ਰਣਜੀਤ ਕਾਬੂ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ ?

ਜਲੰਧਰ—ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਮਾਸਿਕ ਰਸਾਲੇ 'ਪਰੋਬ' ਨਾਲ ਭੇਟ-ਵਾਰਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਅੰਦਰ 16 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਸਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੌਰਾਨ ਉਸਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਚਾਰ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਭੇਟ ਕਰਤਾ ਅਨੀਕੇਂਦਰ ਨਾਥ ਸੇਨ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ? ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰ: 47 ਵਿਚ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਮੌਜੂਦ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਚੋਲਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਸਕਾਨ ਉਡ ਗਈ ਤੇ ਚੁਪ ਛਾ ਗਈ। ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਹਿਚਕਚਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਪੁਛਦੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਿਉਂ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਤਰ ਦਿਤਾ "ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਪਕੜਿਆ ਗਿਆ, ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਇਰਾਦੇ ਲਈ ਮਾਫੀ ਮੰਗੀ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਮਿਠਾਈ ਦਾ ਡੱਬਾ ਦੇਕੇ ਤੋਰ ਦਿਤਾ।"

ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਅਤਾ-ਪਤਾ ਦਸਣ ਤੋਂ ਪੂਰਨ ਇਲਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਅਸਫਲ ਯਤਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਯਤਨ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੀਤਾ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਮਿਠਾਈ ਦਾ ਡੱਬਾ ਦਿਤਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਬੀ ਅਸਫਲ ਸਾਜਿਸ਼ ਪਿਛੇ ਇਕ ਨਰਮ ਖਿਆਲੀਏ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਕਿ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲਾ ਇਕ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ।

ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨਰਮ ਖਿਆਲੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ "ਮੇਰੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦਾ ਦੁਸ਼ਮਣ ਮੇਰਾ ਦੋਸਤ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਉਪਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੀ ਆਗੂ ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਮਝੀ ਜਾਣ ਲਗੀ ਸੀ, ਦਾ ਯਕੀਨ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਬੀਬੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਵਿਚ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ 'ਲੋਹ ਲੰਗਰ' ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸੱਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਰਹੇਗਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਜਿਥੇ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰਾਂ ਜਿਥੇ ਬੀਬੀ ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਚਕਾਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਨਰਮ ਖਿਆਲੀਏ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦਾ ਹੋਡਕੁਆਟਰ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਰਮ ਖਿਆਲੀ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਦੀ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਧਰੀ-ਦੀ-ਧਰੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਸੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਵੰਡ ਦਿਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਚਾਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਬਣਿਆ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਲਗਭਗ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨਾਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆਣਪਛਾਤੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਲਗਭਗ ਹਰੇਕ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਤਸੀਹੇ ਦੇਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜਾਖੜ ਦੀ ਸੁਰਖਸ਼ਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਟ੍ਰੀਬਿਊਨ ਦੀ ਖਬਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਤ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਨਾਵ ਮੁਕਰਜੀ ਨੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜਾਖੜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨ ਕਰੇਗੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵਲੋਂ ਧਮਕੀ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਏ. ਜੀ. ਕੁਲਕਰਨੀ(ਐਸ) ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਵੀ ਉਠਾਇਆ ਕਿ "Bull ਨੂੰ ਸਿੰਗਾਂ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵੱਡਿਆ ਜਾਂਦਾ" ਕਈ ਹੋਰ ਵਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਲੈਕਸ਼ਨ ਸ਼ੁਧ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਦੀ ਅਲੈਕਸ਼ਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 3 ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਚੋਣ ਨੂੰ "ਨਜਾਇਜ਼ ਪ੍ਰਭਾਵ ਗੋਰਮਿਟ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਅਯੋਗ ਕਿਹਾ ਸੀ" ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ 12 ਜੁਲਾਈ 1982 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਤਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

ਅੰਦਰ ਪੜ੍ਹੋ —
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਿਉਵੈਸਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ

GIANI ZIAL SINGH.

ASIA BOOK COMPANY Ltd.

3 - 219 E. 49th Ave. (at Main St.) Vancouver, B.C.

Ph. 321-6360

ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਇਕੋ ਇਕ ਦੁਕਾਨ

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ, ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ — ਸਭ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਏਸ਼ੀਆ ਬੁੱਕ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਸ਼ੰਗਾਰ ਹਨ

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ, ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਤੇ ਜਸਵੰਤ ਕੰਵਲ

ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ

ਨਿਊਵੈਸਟ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਚੋਣ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਪੁਲਸੀਆ ਜ਼ਖਮੀ

ਵੈਨਕੂਵਰ—ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਡੇਲੀ ਪੋਪਰ 'ਸਨ' ਅਨੁਸਾਰ 18 ਦਸੰਬਰ 83 ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਇਕ ਪੁਲਸੀਆ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਨੂੰ 11.30 ਵਜੇ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਰੋਲਾ ਰੱਪਾ ਪਾ ਰਹੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਅਲੈਕਸਨ ਦੇ 4 ਬੈਲਟ ਬੇਕਸ ਜੋ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 1000 ਵੋਟਾਂ ਹਨ ਹਾਲੇ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹਨ। ਲਗਭਗ ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ ਅਤੇ moderate challenges (ਸਿੰਧੂ ਸਲੇਟ) ਲਗਭਗ 100 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ Conservative leadership ਨਾਲੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ।

ਨਿਊਵੈਸਟ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ Conservative ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਥੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਨਵੀਨ ਕੜੀ ਹੈ।

ਪਰ ਸਥਿਤੀ ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੈ। ਅਜੇਹੀਆਂ ਹੀ ਚੋਣਾਂ ਜੋ 3 ਦਸੰਬਰ 83 ਨੂੰ ਰੋਸ ਸਟਰੀਟ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਚੁਨਣ ਲਈ 19000 ਵੋਟਾਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਨੇ। ਕੇਵਲ ਸੋ ਦੇ ਲਗਭਗ ਵੋਟਾਂ ਨੂੰ Conservative ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ moderate ਚੇਲੰਜਰਾਂ ਉਪਰ ਹਾਵੀ ਰਹੀਆਂ। ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਚੋਣ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾ ਅਨੁਸਾਰ "ਹਾਲਾਤ ਹਾਲੇ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹਨ" ਇਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਪੁਲਸੀਆ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਚੋਣ ਯੁੱਧ ਦੇ ਇਹ Conservative ਸਿੱਖ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਕ ਆਜ਼ਾਦ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਮੰਗ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੋਤ ਜਰਨੈਨ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਹਮੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

Conservative ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੁਕਮਰਾਨ ਪਾਰਟੀ 'ਕਾਂਗਰਸ' ਦੀ ਹਮਾਇਤੀ ਪਾਰਟੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ. ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਵੀ ਗਲਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਿੰਧੂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਦੋਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਔਰਵਾਰ ਨੂੰ ਝਗੜਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਾਰੇ ਸੀ ਕਿ ਕੋਰਟੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਗਿਣ ਲਈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਕ ਸੁਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਹੋਰਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬੜਾ ਸਖਤ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਝਗੜਾ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ moderate ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਵੋਟ ਗਿਣਤੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗਲ ਤੇ ਵਿਰੋਧਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਗਿਣੀਆਂ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਜੋਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਣ।

ਪਾਕੀ ਫੌਜੀ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਚੌਹਾਨ ਨੂੰ ਪੈਸੇ

ਲੰਦਨ—ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਸਕ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਖਾਸਕਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਦਸੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਉਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਾਹਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਸਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਚਲੇ ਅੰਦੋਲਨ ਤੋਂ ਧਿਆਨ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਰੁਪਿਆ-ਪੈਸਾ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਾਕਮਾਂ ਦੀ ਇਸ ਸਾਜਿਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਮਨਿਹਾਦ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ' ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਬਣਿਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਅਜ ਕੱਲ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਜ਼ੋਰ ਤੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਗੂ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਲਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੇ 'ਹਮਲਾ' ਕਰੇਗਾ।

ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੌਜੀ ਹਾਕਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਥੀ. ਸੀ. ਆਫਰ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸਾਲਾਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ

ਥੀ. ਸੀ. ਆਫਰ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸਾਲਾਨਾ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਕੋਮਾ ਹਾਲ ਨਿਊਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅੱਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਪਰਧਾਨ ਚਰਨ ਪਾਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੀਚ ਵਿਚ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਥੀ. ਸੀ. ਆਫਰ ਨੇ ਬੜੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਜੋ ਭੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸਾਡੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ, ਉਸਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਥੀ. ਸੀ. ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਨਾਂ ਉਘਾ ਹੈ ਤੇ ਨਸਲਵਾਦ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਾਈ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਿਰ ਕੱਢ ਹੈ।

ਗੰਨਾਟਾ ਸ਼ੀਅਰ, ਥੀ. ਸੀ. ਸੋਲੋਡੋਰੀਟੀ ਕੁਲਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਨੇ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ 36ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇ ਗੰਢ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਸੂਬੇ ਤੇ ਮੁਲਕ ਇਸਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘੋਲ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਉਥੇ ਥੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਚਲਨ ਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭੀ ਮਨਿਸਟਰ ਨੇ ਇਹ ਡਕਲੇਅਰਸ਼ਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਪੜਿਆ ਭੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਖਾਲਫਤ ਵੇਖਕੇ ਬਿਲ 27 ਹੁਣ ਇਕ ਪੋਪਰ ਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਬਿੱਲ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣੀ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ। ਪਰ ਸਾਡੀ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਬਿੱਲ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਜਿਹਾ ਬਿਲ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰ ਸਕੇ।

ਥੀ. ਸੀ. ਆਫਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 60 ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਕਈ ਜਿੱਤਾਂ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਸ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਅਜੇ ਪੂਰਾ ਚੋਕੰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਕਈ ਵਾਰ ਪੁਲਸ ਮੱਦਤ ਲਈ ਸੱਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਹੀ ਚਾਰਜ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਘਿਨਾਉਣੇ ਬਿੱਲਾਂ ਤੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੰਜਟ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਮਖਾਲਫਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਮਜ਼ਾਹਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਗੱਲ ਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਜੈਨਰਲ ਸਟਰਾਈਕ ਲਈ ਭੀ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਨਕੋਲ ਨ ਪਾਈ ਓਨਾ ਚਿਰ ਇਸਨੇ ਸਿਧੇ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਤੁਰਨਾ। ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਜਿੱਤੇ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਤਾੜੇ।

ਈ. ਐਸ. ਐਲ ਪਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਦੀ ਸਖਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਟੌਤੀ ਦਾ ਸਾਡੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪਨੀਰੀ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਆਦਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਨਵਰਤ ਪਰਚਾਰ ਦੀ ਬੰਦਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਰੂਜ਼ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ਼ ਤੇ ਹਰ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਨਸਲਵਾਦ ਦਾ ਪਰਮਾਰ ਹੈ, ਰੋਸ ਗੀਲੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰੋਜ਼ੂਲੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਹੋਏ। ਸੋਲੋਡੋਰੀਟੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਵਧਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਚੋਕ ਰਾਹੀਂ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ

ਕਿਉਂਕਿ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕੋਲੇ ਘਰੇ ਘਰੇ ਜਾ ਕੇ ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਨ ਦਾ ਟਾਇਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇ ਸਾਰੇ ਆਪ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਟਾਈਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬਚਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਹੀ ਵਕਤ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਖਰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 30 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਹੈ। ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਚੰਦਾ ਵਧਾਇਆ ਨਹੀਂ। ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਲਾ ਚੰਦਾ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਭੀ ਰਹੇਗਾ। ਵਧੇਰੇ ਵਧੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿਚ ਵਲੰਟੀਅਰਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੋਈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਗਏ:-

ਪ੍ਰਧਾਨ : ਚਰਨਪਾਲ ਗਿੱਲ

ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ : ਟਿਮ ਸਟੇਨਲੀ

ਖਜ਼ਾਨਚੀ : ਲੋਰੀ ਵਾਈਟ

ਸਕੱਤਰ : ਸਿੱਧ ਸ਼ਨਾਈਡ

ਮੈਂਬਰ : ਗੁਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸੁਰਜੀਤ ਬੈਂਸ, ਹਰਿੰਦਰ ਮਾਹਿਲ, ਰੋਜ਼ ਬਰਾਊਨ ਤੇ ਲਿੰਡਾ ਮੈਕਾਰਮਕ।

ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਾਲ, ਸਬਜੀ ਨਾਲ ਪਰਸਾਦਾ ਛਕਾਇਆ। ਪਾਰਟੀ ਗਰੀਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੱਕਰਾ ਜਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲੀ, ਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਸੁਆਦ ਨਾਲ ਛਕਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਤੇ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਤੇ ਸਚਾਈ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦਾ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਦਾ ਨਾਂ ਉਚਾ ਕਰਨ।

35 ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਵਾਲਾ ਨਕਲੀ ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ. ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ 35 ਲੜਕੀਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਜ ਦਹੇਜ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਨਨ ਜਾਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਇਕ ਆਰ. ਐਸ. ਰਾਣਾ ਨਾਂ ਦਾ ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਅਭੀਸ਼ਨਲ ਚੀਫ ਮੈਟਰੋਪੋਲੀਟਨ ਮਿਜਿਸਟਰੇਟ ਸੁਭਾਸ਼ ਵਾਸੀਨ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਗੀਮਾਂਡ ਦੇ ਦਿੱਤਾ

ਉਸਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਸ ਦੀ ਅਪਰਾਧਾਂ ਬਾਰੇ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਉਤੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਗਲਤ ਤੌਰਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਉਤੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ। ਇਹ 35ਵੀਂ ਲੜਕੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੈਟਰਿਕ ਤੱਕ ਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ਉਸਨੇ ਦਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੁਲਸ ਵਿਚ ਡਿਪਟੀ ਸੁਪਰਡੈਂਟ (ਡੀ. ਐਸ. ਪੀ) ਹਾਂ ਤੇ ਲਾਅ ਗਰੈਜੂਏਟ ਹਾਂ। ਉਹ ਪੱਛਮੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਇਸ ਲੜਕੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਦਹੇਜ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਲੜਕੀ ਨੇ 420 ਦਫਾ ਤਹਿਤ ਰੀਪੋਰਟ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਜਿਸ ਉਤੇ ਉਹ ਲੰਮੀ ਦੇਰ ਦੀ ਭਾਲ ਪਿਛੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ।

ਵੋਹ ਰਹਿਗੁਜ਼ਰ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਕੀ ਤਰਹ ਸੂਨੀ ਹੈ
ਨਾ ਜਾਨੇ ਤੁਮ ਕੋ ਕਹਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੀ ਹੈ
ਤੁਮਹੋਂ ਖਰੀਦ ਰਹੇ ਹੈਂ ਜ਼ਮੀਰ ਕੇ ਕਾਤਿਲ
ਉਫਕ ਪੈ ਖੂਨ-ਏ-ਤਮੰਨਾਏ ਦਿਲ ਕੀ ਲਾਲੀ ਹੈ।

ਵਿਆਹ ਦੇ ਜ਼ਸ਼ਨ ਜਾਂ ਮਾਤਮ

ਵੈਨਕੂਵਰ—ਦੇਸ਼ ਭਰਤ ਟੈਪਲ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ 80 ਤੋਂ 100 ਤੱਕ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰੋਤਾ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਰਾਬ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ ਬਹਿਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜੋ ਵਧਦੀ ਵਧਦੀ ਤੂੰ ਤੂੰ, ਮੈਂ ਮੈਂ ਤੋਂ ਹੱਥ ਪਾਈ ਤੱਕ ਪੁਜ ਗਈ। ਭੀੜ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਫੁਰਾ ਲਗ ਗਿਆ। ਵਿਚਾਰਾ ਇਸ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਜੋ ਮਾਤਮ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਅਸਹਿ ਸੱਟ ਹੈ ਤਾਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਤੇ ਕਾਲਾ ਦਾਗ। ਸੱਤ ਅੱਠ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਪੁਛ ਗਿਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਕੋਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ।

ਸ਼ਾਨ ਸਾੜੀਜ਼ ਦਾ ਨਵਾਂ ਸਟੋਰ

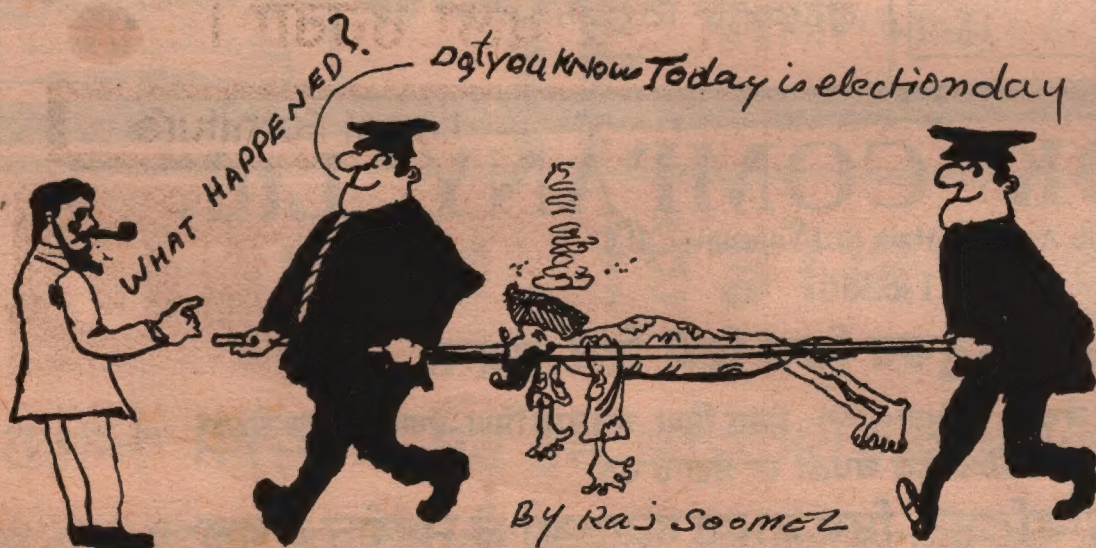
ਵੈਨਕੂਵਰ—ਸ. ਸੁਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਲੇਰ ਨੇ 17 ਦਸੰਬਰ 83 ਨੂੰ ਸ਼ਾਨ ਸਾੜੀਜ਼ ਦੇ ਸਟੋਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਦਘਾਟਨ ਸਮਾਰੋਹ ਤੇ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਇਕੱਠ ਸੀ ਭੀੜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਇਤਜ਼ਾਰ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚੰਗੀ ਭੀੜ ਦੇ ਕਾਰਨ ਚੰਗੀ ਸੇਲ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਸਟੋਰਾਂ ਤੇ ਸੇਲਾਂ ਆਮ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸੇਲ ਆਪਣਾ ਹੀ ਇਕ ਮਿਕਨਾਤੀਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਰਖਦੀ ਸੀ। ਗਾਹਕਾਂ ਲਈ ਲਾਈਟ ਗਿਫਟਸਮੈਂਟ ਦਾ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸਰਦੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਿਕਾਰਡ

ਵੈਨਕੂਵਰ—21 ਦਸੰਬਰ 83 ਪਤਝੜ ਦੇ ਮੌਸਮ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਦਿਨ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਠੰਡਾ ਦਿਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਦੀ ਦਾ ਇਹ ਰੀਕਾਰਡ ਹੀ ਨਹੀਂ ਟੁਟਿਆ ਸਗੋਂ ਪਾਈਪ ਵੀ ਪਾਣੀ ਜੰਮ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਫੱਟ ਗਏ ਹਨ। ਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੈਟਰੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਲਣ ਵਾਲੀ ਲਕੜੀ ਦੇ ਭਾਅ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਗਏ ਹਨ। 29 ਦਸੰਬਰ 1968 ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਠੀਕ ਪੰਜਰਾਂ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਇਤਨੀ ਠੰਡ ਪਈ ਹੈ।

ਹਰ ਅੱਛੀ ਸੂਰਤ ਕਾ ਲੋਭੀ, ਹਰ ਮੁਖ ਕਾ ਮਤਵਾਲਾ ਹੈ
ਸਾਹਿਬ ਦਿਲ ਕੀ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛੇ, ਦਿਲ ਕਾ ਢੰਗ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ

BIG BOXING DAY SALE

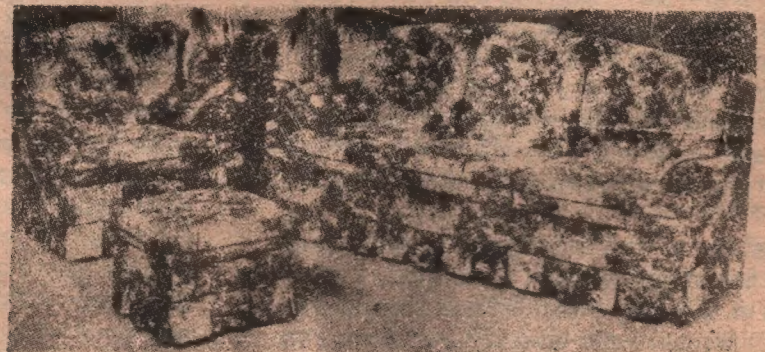
ਲੋਇਲ ਫਰਨੀਚਰ ਤੇ

— 1983 ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਟਾਕ ਤੇ ਭਾਰੀ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਸੇਲ —

ਫਰਨੀਚਰ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ 15% ਤੋਂ 50% ਤੱਕ ਕਟੌਤੀ

DINING ROOM

3 pc SOFA SET

8 Hour 'SPECIAL' CLEARANCE SALE
BOXING DAY — MONDAY — DEC. 26, 1983
11 a.m. - 7 p.m.

ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਲਈ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਤੋਹਫਾ
ਲੋਇਲ ਫਰਨੀਚਰ ਤੋਂ ਖਰੀਦੋ

- ਬੈਡ ਰੂਮ ਸੁਈਟਸ
- ਡਾਈਨਿੰਗ ਰੂਮ ਸੁਈਟਸ
- ਲਿਵਿੰਗ ਰੂਮ ਸੁਈਟਸ
- ਕਿਚਨ ਸੈਟ ● ਕੌਫੀ ਟੇਬਲ
- ਲੈਂਪ ਆਦਿ ।

ਲੋਇਲ ਫਰਨੀਚਰ ਇਸ ਐਤਵਾਰ 25 ਦਸੰਬਰ (X-MASS) ਨੂੰ ਬੰਦ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਸੋਮਵਾਰ 26 ਦਸੰਬਰ (Boxing day) ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੇ 11 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 7 ਵਜੇ ਤੱਕ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ ।

Season's Greetings — From all of us at — Loyal Furniture

LOYAL FURNITURE LTD

Ph.: 879-8319 2707 Main St., Vancouver, B.C. Ph.: 879-4813

THE CANADA DARPAN WEEKLY

P.O.BOX 67344 STN. 'O'
Vancouver, B.C. V5W 3T1

Chief Editor(Hon.) : DARSHAN GILL
Editor : HARBHAJAN SINGH DEOL
PHONE : (604)321-6360

All Officeholders of CANADA DARPAN are honorary associates

‘ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ’ ਵਿਚ ਡਾਢੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਈ ਲੇਖਕ ਆਪ ਕਿਸੇਵਾਰ ਹਨ। ਐਡੀਟਰ ਜਾਂ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ

ਅਸੀਂ, ਸਾਡੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦੋ ਸੰਪਾਦਕੀ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਹਰ ਸਾਲ ਹੋਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੋਇਆ ਕਰੇ। ਦੂਜੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸਭ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੀਜੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਤੇ ਉਸਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਬੀ. ਸੀ. ਦੇ ਸਿਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਜੇ ਮਸਲੇ ਉਠਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੀ. ਸੀ. ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰਖਕੇ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਅਣਜਾਣਤਾ ਕਾਰਨ ਆਮ ਭੁਲਭੁਲਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜੋ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸਦੇ ਉਲਟ ਕਦਮ ਉਠਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭੁਲਭੁਲਾਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖ-ਸਾਹਿਤ ਛਪਵਾ ਕੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਹ ਸਜਣ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਜੋ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਸਾਡੀ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਚੰਗੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਕੰਮ ਵੰਡਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਸਭ ਲੋਕ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਸਜਣ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਉਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ ਸਗੋਂ ਸਿਖ ਦੇ ਸਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਰਜੇ-ਪੁਜੇ ਗੁਰਸਿਖ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਅਗੇ ਆ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਜੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕ ਸਿਖਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਨਾਹ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਆਪਣੀ ਢਿਲ ਹੈ।

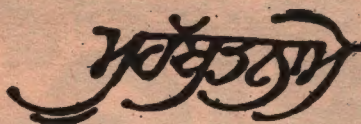
ਸਿਖ-ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਮ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਤਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਜਣਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਲੋੜ ਪਵੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਟੀਚਰਾਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਕਾਇਮ ਰਖਣ। ਜਦ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਝਗੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੇ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਕਿ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ ਤੇ ਕੀ ਨਾ ਕਰਨ। ਜਦ ਉਹ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹਲ ਲਈ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਵੀ ਕੋਈ ਹਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੀ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਵਿਦਿਅਕ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸਕੂਲ ਜਾਂਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਦੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰ ਸਕੇ? ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ, ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਯੋਗ ਗੁਰਸਿਖ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਲਭਕੇ ਸਬ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ, ਸਥਾਨਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਹਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਜਣ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਕਾ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ। ਕੇਵਲ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨ।

ਇਹੋ ਵਿਦਿਅਕ ਕਮੇਟੀ ਸਥਾਨਕ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥਣਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਆਗੂ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਹਨ। ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਕਰਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ। ਲੰਗਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਵਾਲੰਟੀਅਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ। ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦਿਤੇ ਜਾਣ। ਅਜਿਹੀ ਹੋਸਲਾ ਅਫਜ਼ਾਈ ਹੁਣ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਲੋੜ ਇਸ ਗਲ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਨੌਜਵਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੋਣ। ਉਹ ਸਭ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਆਪ ਕਰਨ। ਵਿਦਿਅਕ ਕਮੇਟੀ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇ। ਨੌਜਵਾਨ ਆਪਣੇ ਸਾਲਾਨਾ ਕੈਂਪ ਲਾਉਣ।

ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੋੜਵੰਦ ਮਾਪਿਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਵੇ।

ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸੈਕਰਟਰੀਅਟ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਾਵੇ ਛਪਵਾਵੇ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਪਲਾਈ ਕਰੇ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਹਰ ਸਥਾਨਕ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਖੀਆਂ ਜਾਣ।

ਕੇਂਦਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਦੋ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਸਲਿਆਂ ਉਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਵੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਕਮੇਟੀ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋਵੇ।

ਮਾਨ ਯੋਗ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ,

ਪੇਪਰ ਰੈਗੂਲਰ ਪੁੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਇਤਨੀ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਵੇਰ ਮੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਹੱਥੋਂ ਹੀ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਹਾਲਤ ਅਜੇਹੀ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਭੁੱਖੇ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੋਟੀ ਖੋਹ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਮੈਂ ਪੰਜ ਚੰਦੇ ਭਜਵਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਪਰਚਾ ਵਧ ਹੋਰ ਭੇਜਿਆ ਕਰੋ। ਪੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਮੇਰੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਪਰਚੇ : ਨੂੰ ਉਡੀਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਤੁਹਾਡੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਦੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਾਇਲ ਹਾਂ।

ਸ਼ੁਭ ਇਛਾਵਾਂ ਸਹਿਤ
ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਆਕਲੋਂਡ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ

ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਸੰਪਾਦਕ ਜੀ,

ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ।

ਵਿਨੀਪੈਗ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੋਰ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪਰਚਾ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਪਰਚੇ ਦੀ ਲੋੜ ਇਤਨੀ ਸਖਤ ਮਹਿਸੂਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪਰਚਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਦਿਨ ਜਾਂ ਫੇਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਟੋਰਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ। ਸਿਧੇ ਗਾਹਕਾਂ ਦੇ ਚੰਦਿਆਂ ਦੇ ਚੈਕ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 50 ਕੁ ਪਰਚੇ ਵਧੇਰੇ ਭੇਜੋ।

ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਕ
ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਵਿਨੀਪੈਗ

“ਰਾਇ ਦੀ ਲੋੜ”

ਮਾਨਯੋਗ ਐਡੀਟਰ ਸਾਹਿਬ,

ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਹੋਈ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ “ਮੈਨੀਟੋਬਾ” ਵਲੋਂ ਇਕ ਲੇਖ “ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਰਾਇ” ਛਪਿਆ ਸੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਦਿਲਚਸਪ ਸੀ। ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਲਈ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਿਲੋਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੁਣਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਸੁਆਲਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਦਿਲੋਂ ਤੋਂ ਦੁਆ ਕੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਪਾਠਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੁਆਬ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੁਆਸੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਬੇ-ਸਬਰੀ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸ਼. ਵਿਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸੁਆਲਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਘਬਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸ. ਵਿਲੋਂ ਜਲਦੀ ਹੀ “ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਰਾਇ” ਵਾਲੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਪੁੱਛੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਨਵਾਦੀ ਬਨਾਉਣਗੇ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ
ਇਕ ਪਾਠਕ

‘ਹਿੰਦੂ ਰਾਜ ਨਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ’ ਰਾਜ ਕਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਸਾਨ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿਲਾ ਕੌਂਸਲ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀਆਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੁਤਲੀ ਘਰ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗਵਾਲ ਮੰਡੀ, ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਕੱਢੀ। ਜਿਸਦੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੁਸ਼ਟਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਵੇਰਕਾ ਏਰੀਆ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਕੱਢੀ। ਬੋਲਕ ਸਾਥੀ ਘੱਟ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਤ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਬੜੇ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ। ਨਾਅਰੇ ਸਨ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ, ਹਿੰਦੂ ਰਾਜ ਨਾ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਰਾਜ ਕਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਿਸਾਨ ਜਾਂ ਜੁਗ ਜੀਵੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਵਸਦਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਪੰਜਾਬ ਰਖੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖ ਇਤਹਾਦ, ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹਲ ਕਰੋ, ਅਤਿਵਾਦ, ਵਖਵਾਦ ਮੁਰਦਾਬਾਦ।

ਅਗਲਾ ਪਰਚਾ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਹੋਵੇਗਾ

ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਣ ਅਤੇ ‘ਕਾਂਗਰਸੀ’ ਕਹਿ ਕੇ ਭੰਡਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਹੋਰ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਗੱਲਾਂ ਹਨ:-

ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਤ ਵੀ ਬੋਝੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਤੇ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹਾਰ ਵੀ। ਕੌਮ ਦਾ ਭਲਾ ਧੜਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਇਸੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਏਕਤਾ ਵਲ ਸੋਚਿਆ ਜਾਵੇ ਅਲੈਕਸਨ ਕੋਈ ਨਿਰਪੱਖ ਕਰਾਵੇ। ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਪੜਾ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋਗਿਆ ਉਹ ਹੁਣੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੜੇ ਨਾਲੋਂ ਸਾਇਦ ਦਿਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਰੱਖੇ। ਜੇ ਕਲ ਨੂੰ ਉਹ ਅਲੈਕਸਨ ਕਰਾਵੇ ਉਹ ਵੀ ਉਹੀ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦਾ ਜਿਸਦੀ ਹੁਣ ਉਹ ਦੁਹਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਏਕਤਾ ਵਲ ਵਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਜਦ ਗਲ ਤੁਰ ਪਵੇ ਤਾਂ ਕੇਂਦਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਵਿਦਿਅਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਨਿਯਮ-ਉਪਨਿਯਮ ਬਣਾ ਕੇ ਕੰਮ ਜ਼ੋਰਾਂ ਨਾਲ ਤੋਰਿਆ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਦੋ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕਮੇਟੀਆਂ ਸਾਲਾਨਾ ਦੋ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਵਡੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਮਸਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਲ ਰਖਣ।

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ

ਏਕਤਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ

(ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ ਦੀ ਸੋਹਣ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸੰਘਾ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ)

ਸੰਪਾਦਕ—ਸੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ! ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਰੋਸ ਸਟਰੀਟ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਪਣੀ ਜਾਣ ਕਿਥੋਂ ਤੱਕ ਹੈ ?

ਸੰਘਾ—1970 ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਹਾਂ—ਪਹਿਲਾ ਇਤਿਹਾਸ 1908 ਤੋਂ 1970 ਤੱਕ ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ - 1970 ਤੋਂ 1983 ਤੱਕ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਣਦਾ ਮੈਂ ਖੁਦ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। 1970 ਤੋਂ 1983 ਤੱਕ ਜੋ ਵੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਆਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ - ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜੇ ਦਾ ਹੋਵੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਉਪਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਯਤਨ ਹੀ ਬਹੁਤ Sincere ਰਹੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਰਾਹ ਆਪਣੇ ਵਖਰੇ ਵਖਰੇ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਹੁਣ “ਇਕੱਠ” ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸੰਪਾਦਕ—ਇਕੱਠ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਹੁਣ ਇਸਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਮਹਿਸੂਸ ਜਾਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ?

ਸੰਘਾ—ਮੈਂ ਇਸਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨ ਉਲੀਕਦਾ ਹਾਂ :

1. ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਉਤੇ 31 ਦਸੰਬਰ 82 ਨੂੰ 1035000 ਡਾਲਰ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸੀ 10000 ਡਾਲਰ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਵਿਆਜ ਹੈ। ਇਕ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਆਜ ਵਧ ਕੇ 120,000 ਡਾਲਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੁਣ ਨ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨ ਕਰੇ ਸੁਦ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਕਰਜ਼ਾ ਚੁਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈ ਸਕਦੀ ਹੈ।

2. ਇਹ ਕਰਜ਼ਾ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਸੈਂਟਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ Senior citizens home ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਬਨਾਉਣ ਲਈ, ਲਈ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇਤਨੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਬਣਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਪੇਸ਼ਾ ਕਿਤਨਾ ਹੋਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਿਤਨਾ ਕਰਜ਼ਾ ਹੋਰ ਲੈਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਘੱਟੋ ਘੱਟ 30,40 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜਨ ਹੋਮ ਬਨਾਉਣਾ ਇਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜਿਤਨਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਏ ਇਕ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਨਿਜੀ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਕਿਤਨੀ ਕੇ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੋਈ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੀ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸਨੂੰ ਨ ਘਰ ਵਿਚ ਢੋਈ ਹੈ ਨ ਬਾਹਰ। ਇਹ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਹ ਲੀਡਰ ਜਦ ਬਜ਼ੁਰਗ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਤਾਂ ਸਾਇਦ ਸਿਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜਨ ਹੋਮ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸਕਣਗੇ। ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਾਫੀ ਲੋਟ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੋਵੇਗਾ।

3. 12 ਗਰੇਡ ਤੱਕ ਇਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਜ਼ਰੂਰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਨਿਤ ਨਵੇਂ ਜੂਰਜ ਇਹ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਦੀ ਪੀੜੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਾੜਾ ਹੈ - ਸਾਡਾ ਕਲਚਰ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਨਹੀਂ - ਅਸੀਂ ਪੁੰਘਰਦੀ ਪੀੜੀ ਨਾਲ ਤਦ ਹੀ ਇਨਸਾਫ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁਬਾਨ, ਕਲਚਰ, ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੜ੍ਹਾ ਸਕਾਂਗੇ।

4. ਦੂਜਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਤਨ ਸਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ 60,70 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜ ਹੈ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਢਾਈ ਲੱਖ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਗਰਾਂਟ ਦਾ। ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਇਥੇ ਵੀ ਦੋ ਲੱਖ ਹੋਰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਦ ਇਹ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋੜ ਹੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਤਾਂ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੱਕ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ।

5. ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮਸਲਾ ਵੀ ਅਤੀ ਨਿਘਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਸਲਾ ਹੈ ਹਰ ਘਰ ਵਿਚ ਜਵਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਧੀ ਲਈ ਉਸਦਾ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਮੰਗੇਤਰ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਸਾਡਾ ਇਕੱਠ ਹੀ ਦੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਗੋਂ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਤਾਂ ਵਖਰੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਸਮਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਛੇਤੀ ਲਭਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਆਰਥਿਕਤਾ ਤਬਾਹ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਸਿਖਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਯੋਗ ਦਾਨ ਤਾਂ ਹੀ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਰਲ ਕੇ, ਸੇਵੇ ਜੋੜ ਕੇ ਆਰਥਕ ਸਥਿਤੀ ਸੁਧਾਰਨ।

ਸੰਪਾਦਕ — ਸੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ! ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਕੀ ਕੁਝ ਸਾਧਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਇਸ ਸੁਧਾਰ ਲਈ।

ਸੰਘਾ — ਇਕ ਵੱਡਾ ਯੋਗ ਦਾਨ ਇਹ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਮਗਰੋਂ ਹੋਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਜੇ ਖਰਚਾ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਈਏ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚ 30 ਤੋਂ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸਾਰਾ ਖਰਚ 80 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਇਕ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜੇਬ ਚੋਂ ਇਹ ਖਰਚ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਪੇਸ਼ਾ ਸਾਡਾ ਹੀ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਇਹ ਬੱਚਤ ਸਾਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਸੁਰਖਰੂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਈਏ। ਇਕ ਇਕ ਨ ਰਹੀਏ ਸਗੋਂ ਇਕ ਇਕ ਮਿਲਕੇ ਗਿਆਰਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰੀਏ। ਸੰਪਾਦਕ — ਸੰਘਾ ਸਾਹਿਬ ! ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਂ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਕਹੋਗੇ।

ਸੰਘਾ — ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਿਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਗਰੁਪ ਤੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਸਦਕੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

1. ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦਾ ਵਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਫਰਕ 201 ਹੈ। ਜੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੜੇ ਵਲ ਪਈਆਂ 102 ਵੋਟਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਪਾਸਾ ਪਲਟ ਸਕਦਾ ਸੀ।

2. ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜਾ ਨਾ ਕਰਦਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਧੜਾ ਬਹੁਤ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਜਿਤ ਸਕਦਾ ਸੀ।

3. ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੜੇ ਦੀ ਜਿੱਤ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ।

4. ਲੋਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੜੇ ਵਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਦੀ ਤਾਂ ਦੁਹਾਈ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪੜੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪੜੇ ਵਲੋਂ ਫੋਨਾਂ ਵਾਲੀ ਲਿਸਟ

ਪੰਜਾਬ ਦਰਪਣ

ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੇਰੋਂ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਡਾਕਾ—26 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪੈ ਲੁਟੇ ਗਏ ਤਿੰਨ ਸਕੂਟਰ ਸਵਾਰ ਬੈਂਕ ਲੁਟਣ ਪਿਛੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋਣ 'ਚ ਸਫਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਪਿਛਲੇ 24 ਘੰਟੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਿਨ ਦਿਹਾੜੇ ਬੈਂਕ ਡਾਕੇ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਘਟਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰੀ ਖਬਰਾਂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਅਣਪਛਾਤੇ ਆਦਮੀ ਤਹਿਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੇਰੋਂ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ 26000 ਰੁਪਏ ਲੁੱਟ ਕੇ ਸਕੂਟਰ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋ ਕੇ ਨਸ ਗਏ। ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਸਕੂਟਰ ਵੀ ਚੋਰੀ ਦਾ ਸੀ। ਬੈਂਕ ਦੀ ਬਰਾਂਚ ਮੇਨ ਰੋਡ ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪਸਤਲ ਦੀ ਨੌਕ ਤੇ ਬੜੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਕਦੀ ਲੁਟ ਲਈ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਕੋਈ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਾਲਜ ਬੰਦ ਰਹੇ

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਹੜਤਾਲ 12 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਵਰਕਰਾਂ ਵਲੋਂ ਰੈਲੀ— ਟਰੈਫਿਕ ਵੀ ਜਾਮ ਕੀਤਾ

ਜਲੰਧਰ—ਬੇਸ਼ਕ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸੱਦਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਕੇ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਫੁਟੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਜਲੰਧਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਵਿਰੋਧਪੁਰ ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਹ ਕਦਮ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਨੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਚਰ੍ਹੂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾੜੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁਧ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜਲੰਧਰ, ਫਗਵਾੜਾ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਸਰਕਲ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਫੁਟੀ ਕਰਕੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਡਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲਸ ਫੋਰਸ ਬਿਠਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੌਂ, ਸਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲਲਤੋਂ ਬੈਂਕ ਡਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ—ਹਰਿਆਣਾ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਗੁੜਗਾਓਂ ਵਿਖੇ ਇੱਕ ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਫੜੇ ਗਏ ਭਿਖੀਪਿੰਡ ਦੇ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਲਤੋਂ ਬੈਂਕ ਡਕੈਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਹੈ। ਯੂਕੋ ਬੈਂਕ ਦੀ ਲਲਤੋਂ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਪਏ ਡਾਕੇ ਵਿਚ ਲੁਟੇਰੇ ਪਸਤਲ ਦੀ ਨੌਕ ਤੇ ਰੁਪਏ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਪੁਲਸ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਗੁੜਗਾਓਂ ਪੁਲਸ ਵਾਸ ਉਸਦਾ ਗੈਮਾਂਡ 12 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲਸ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਦੌਰਾਨ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਹੋਰ ਕਈ ਭੇਦ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਹੀ ਹੈ।

‘ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸਾਂਝ ਮਾਰਗ’

ਫਗਵਾੜਾ—ਸਥਾਨਕ ਫਗਵਾੜਾ ਦੋਸਾਂਝ ਸੜਕ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਪਤਰਿਕਾ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸਾਂਝ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਦੋਸਾਂਝ ਮਾਰਗ ਲਈ ਬਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਗੇਟ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਰੱਖਿਆ।

ਆਨੰਦ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਲਝਣਾਂ ਮੌਤ ਝੀਲ ਵਿਚ ਡੁਬੇ ਦੇਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ—ਡੀ. ਆਈ. ਜੀ. ਸ. ਜੇ. ਐਸ. ਆਨੰਦ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸਰਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਜੋ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਇਸ ਭੇਦ ਭਰੇ ਹਤਿਆਕਾਂਡ ਦੀ ਗੂਬੀ ਹੋਰ ਉਲਝ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਮੁਕਦਮਾ ਹੋਰ ਲਮਕੇਗਾ ਉਥੇ ਇਹ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਰਿਪੋਰਟ ਸੀ. ਬੀ. ਆਈ. ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਜੁਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 13 ਜੁਲਾਈ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ. ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਖਣਾ ਝੀਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਇੰਦੂ, ਭਤੀਜੇ ਸੌਂਡੀ, ਪੁੱਤਰ ਨਿਕੀ ਅਤੇ ਅਰਦਲੀ ਦਰਸ਼ਨ ਲਾਲ ਨੇ ਮਿਲਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡੁਬੇ ਦਿਤਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ. ਆਨੰਦ ਦੀ ਮੌਤ ਡੁਬਣ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਪਿਛਲੇ ਹਫਤੇ ਦਿਤੀ ਗਈ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਮਾਮਲਾ ਇਤਨਾ ਉਲਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵਿਸਰਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਆਪਣੇ ਤਬਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਲਈ ਹੋਰ ਵੀ ਉਲਝ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਨਾਂ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿਚ ਸਵੈ-ਵਿਰੋਧੀ ਗਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਮੌਤ ਡੁਬਣ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਆਨੰਦ ਪਰਵਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸਤੇ ਸ਼ਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸਤੋਂ ਬਾਦ ਪੋਸਟ ਗਰੈਜੂਏਟ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਪੈਨਲ ਤੋਂ ਫੇਰ ਜਾਂਚ ਕਰਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦਮ ਘੁਟਣ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਡੁਬਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੇਫੜੇ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਵਿਸਰਾ ਦੀ ਰਸਾਇਣਕ ਜਾਂਚ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਲਿਬਰਟਰੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ. ਆਨੰਦ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਆਰਗੇਨੋ ਫਾਸਫੋਰਸ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਪੈਨਲ ਨੇ ਲਿਬਰਟਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਆਰਗੇਨੋ ਫਾਸਫੋਰਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਰਸਾਇਣਕ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਰਾ ਵਿਸਰਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਛਡਿਆ ਜਦ ਕਿ ਰੂਲ ਮੁਤਾਬਕ ਨਮੂਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।

ਦਹੇੜੂ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਇਕ ਫਰਵਰੀ ਤਕ ਮੁਲਤਵੀ

ਲੁਧਿਆਣਾ—ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਜ਼ਿਲਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਐਸ. ਸੀ. ਗੁਪਤਾ ਨੇ ਦਹੇੜੂ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਤਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। 19 ਨਵੰਬਰ 1981 ਨੂੰ ਹੋਏ ਇਸ ਗੋਲੀ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਪੁਲਸ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪ੍ਰਤੀਮ ਸਿੰਘ ਬਾਜਵਾ ਅਤੇ ਕਾਂਸਟੇਬਲ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਂਡ ਵਿਚ ਸੂਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਵੰਤਰ ਕੌਰ ਵਿਰੁਧ ਮੁਕਦਮੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਤਿੰਨ ਪੁਲੀਸ ਹੋਡ ਕਾਂਸਟੇਬਲਾਂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਧਾਵਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰੀ ਭਰੋਸੇ ਕਰਾਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰਾਸੀਕਿਊਟਰ ਮਹਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਨੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਪਾਸੋਂ ਹਾਲਾਂ ਕੇਸ ਡਾਇਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਵਕੀਲੇ ਸਵਾਈ ਬੀ. ਐਸ. ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਕੇਸ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਧਿਰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਲਟਕਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਇੰਟਰਪੋਲ ਵਲੋਂ ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਵਿਚ ਫੜੇ ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਪਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਲਿਆ ਕੇ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਤਿੰਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਫੜੇ

ਜਗਰਾਓਂ—ਜਗਰਾਓਂ ਦੀ ਪੁਲਸ ਵਲੋਂ ਜਗਰਾਓਂ ਵਿਚ ਵਾਪਰੇ 3 ਗੋਲੀ ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਿਤਾਰ ਅਹਿਮਦ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਾਕੀ ਦੋਸ਼ੀ ਵੀ ਜਲਦੀ ਫੜ ਲੈਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅਮੀਰ - ਡਾ: ਰੰਧਾਵਾ

ਪਟਿਆਲਾ—ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ-ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਐਮ. ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਇਥੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਵਰਗੇ ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਜੋ ਕਿ ਹਰ ਪੱਖ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਹੈ, ਨੂੰ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੈਨੇਟ ਹਾਲ 'ਚ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਦਿਅਕ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਤ ਤਿੰਨ-ਰੋਜ਼ਾ ਦੂਜੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਕਾਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਬਣਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ-ਕਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਸਿਟੀ ਤਿੰਨ ਖੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲੇ। ਡਾ. ਰੰਧਾਵਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਤੇ ਸਰਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ “ਸਦਭਾਵਨਾ ਮਾਰਚ” ਵਾਸਤੇ ਲੌਗੋਵਾਲ ਸਹਿਮਤ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਪ ਨੇਤਾ ਡਾਕਟਰ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਸਵਾਮੀ ਇਥੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਡਾਕਟਰ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਏਕਤਾ ਲਈ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ “ਸਦਭਾਵਨਾ ਮਾਰਚ” ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ “ਗੈਰ ਸਿਆਸੀ” ਪਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਦੋਵਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਭਰਾਤਰੀਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਦਭਾਵਨਾ ਮਾਰਚ ਲਈ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਨੇ ਇਸ ਤਜਵੀਜ਼ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸੰਤਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ “ਤੁਸੀਂ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਫਿਰਕਿਆਂ ਏਕਤਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਦਭਾਵਨਾ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅੰਤ 'ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੋਰਚੇ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।” ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨਾਲ ਇਕਮੁੱਠਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।” ਇਸ ਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਸੇ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਕਿਹਾ “ਉਹ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਵਾਂਗਾ।” ਸਵਾਮੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਉਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤ ਕੇ ਖਿਚਾਅ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਵਧਾ ਰਹੀ ਹੈ।

‘ਹੁਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰਨਾ ਪਵੇਗਾ’ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਧਮਕੀ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਰੈਸ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ “ਐਕਸ਼ਨਬੱਧ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ” ਦੀ ਯੁਧਨੀਤੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਯੁਧਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਹਰ ਵਧੀਕੀ ਅਤੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ “ਉਸਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਐਕਸ਼ਨ” ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸੂਚਨਾ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ ਮੁਰੰਮਤ (Repair)
ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂ ਆਟੋ ਬਾਡੀ (Auto Body)
ਦਾ, ਜਾਂ ਕਾਰ ਪੇਂਟ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ
ਲਈ ਮਿਲੇ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ

OPEN 24 Hours

MINIT - TUNE

1001-20th Ave. Prince George, B.C.

BOB Manager

Ph. (604)563-6492

ਮੁਫਤ ਐਸਟੀਮੇਟ

ਸਾਈਲੀਇਲੈਕਟਰੋਨਿਕਸ (SYLIE ELECTRONICS)

ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ :

- ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੰਗਦਾਰ ਟੀ. ਵੀ. ਠੀਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ
- ਵੀਡੀਓ ਟੇਪਾਂ
- ਸਟੀਰੀਓ ਸਿਸਟਮ
- ਵੀਡੀਓ ਗੇਮਜ਼
- ਕੰਮ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ

Amrik Gill

Ph. 324-3014

ਦਿੱਲੀ ਡਾਇਰੀ

ਅਜੀਤ ਕੌਰ

'ਦਿੱਲੀ ਡਾਇਰੀ' ਦੇ ਦੋਸਤੋ, ਪਿਛਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਈ ਗਤਬਤਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਰਤਾ ਚਿਰਕੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਅਲੀ ਬਾਬਾ ਮਰ ਗਿਆ, ਤੇ ਦੂਜਾ ਬਾਬੂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਰਾਇਣ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਵਕਤ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਖੈਰ, ਆਓ। ਚਲੋ ਆਓ। ਲੰਘ ਆਓ, ਝਿਜਕੋ ਨਾ। ਏਥੇ ਝਿਜਕ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ? ਇਹ ਤਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਹੈ, ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਏ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਾਣ ਲਈ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦਾ ਵੀ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ।

.....
ਗੱਲ ਗ਼ਾਲਿਬ ਦੀ ਤੁਰੀ ਏ ਤਾਂ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ ਏ ਉਰਦੂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਜੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਜ਼ੋਕਰ। ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ, ਜ਼ੋਕਰ ਨੂੰ। ਉਹੀ ਜਿਹਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

'ਕੌਨ ਜਾਏ ਜ਼ੋਕਰ ਦਿੱਲੀ ਕੀ ਗਲੀਆਂ ਛੱਡ ਕਰ'।
ਨਹੀਂ ਗਏ ਜ਼ੋਕਰ ਸਾਹਿਬ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਛੱਡ ਕੇ। ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਇਹ ਸ਼ੇਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਜ਼ੋਕਰ ਸਾਹਿਬ ਪਤਾ ਜੋ ਕਿਥੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਨੇ? ਪਹਾੜਗੰਜ ਦੇ ਨਬੀ ਕਰੀਮ ਵਿਚ ਇਕ 'ਪਬਲਿਕ ਲੈਟਰੀਨ' ਦੇ ਹੇਠਾਂ, ਜਿਸ ਦੇ ਗੁਆਂਢ ਗੋਸ਼ਟ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਏ। ਡਾਕਟਰ ਖਲੀਕ ਅਜ਼ਮ ਨੇ ਇਹ 'ਕਬਰ' ਲੱਭੀ ਏ। ਉਨ੍ਹੀ ਸੋ ਸੰਤਾਲੀ ਵਿਚ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਥਾਂ ਜ਼ੋਕਰ ਦਫਨ ਸੀ। ਤੇ ਮਗਰੋਂ ਉਹਦੀ ਕਬਰ ਦੇ ਐਨ ਉਤੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ਾਬ-ਘਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜ਼ੋਕਰ, ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਜ਼ਫਰ ਨੂੰ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਣੀ ਸਿਖਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਸੋ ਕਲਮਾਂ ਵਾਲਿਓ, ਇਹ ਐ ਹਸਰ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਘਾਲਣਾ ਦਾ।

* * *

ਪਰ ਖੈਰ, ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ।
ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਗੁਨਗੁਨੀ, ਗੁਲਾਬੀ ਨੰਦ ਉਤਰ ਰਹੀ ਏ। ਕੋਸੀ ਧੁੱਪ। ਮਖਮਲੀ ਪਿੰਡੇ ਵਾਲੀ, ਕੂਲੀ, ਸਫੈਦ ਫ਼ਾਖ਼ਤਾ। ਇਹ ਨਰਮ ਧੁੱਪ ਦੀ ਫ਼ਾਖ਼ਤਾ ਵੀ ਬਾਕੀ ਦੇ 'ਮਾਈਗਰੇਟਰੀ' ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਣੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਏ। ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਚੀਨ ਤੋਂ ਕੂਟਾ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਈਬੇਰੀਆ ਦੇ ਕੁੰਨ, ਮੰਗੋਲੀਆ ਤੋਂ ਤੇ ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬਤਖ਼ਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲ ਉੱਡਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਇਸ ਗੁਲਾਬੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਸੋਕਣ, ਪਿੰਡੇ ਝੁਨਝੁਨਾਉਣ, ਆਪਣੇ ਮਹਿਬੂਬ ਜਿਸਮਾਂ ਲਈ ਨਸ਼ਿਆਉਣ, ਤੇ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਡਣਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵੇਖ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੇੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਆਲਸੀ ਬਤਖ਼ਾਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਿੜੀਆ ਘਰ ਵਿਚ ਉਤਰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਕੁਝ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਝੀਲ ਵਿਚ, ਤੇ ਬਾਕੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਨਫ਼ਾਸਤ ਕਮਾਉਣੀ ਆਉਂਦੀ ਏ ਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਥਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂ ਮਾਹੌਲ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਮੇਰੇ ਵਾਂਗੂੰ, ਉਹ ਭਰਤਪੁਰ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ਜਾ ਉਤਰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਇਸ ਮੌਸਮ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵੀ ਬਰਫ਼ਾਂ 'ਤੇ ਸੋਂ ਕੇ ਆਈ ਫ਼ਾਖ਼ਤਾ ਏ। ਗੁੱਦਾਜ਼ ਤੇ ਗੁਨਗੁਨੀ।

ਦਿਨ ਛੋਟੇ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਾਂ ਹੁਣ ਸਾਹਮਣੇ ਰੁੱਖਾਂ 'ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਪਰਤ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰਾਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਤੇ ਲੰਬੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਧੁੱਪ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਏ। ਮਿੱਟੀ ਘੱਟਾ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਏ। ਸਵੇਰ ਸਾਰ ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਚਹਿਚਹਾਟ ਵਿਚ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਬੋਖਲਾਈ ਤਲਖੀ ਤੇ ਕਾਹਲ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਏ। ਗੋਂਦੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਲਗਦਾ ਏ ਜਸ਼ਨ ਮਨਾ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ, ਜਿਉਣ ਦਾ, ਹੋਣ-ਬੀਣ ਦਾ, ਮੌਸਮ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਕਰਵਟ ਦਾ, ਬਣੇਰਿਆਂ 'ਤੇ ਨਖ਼ਰੇ ਨਾਲ ਪੋਲੇ ਪੈਰੀਂ ਉਤਰਦੀ ਧੁੱਪ ਦਾ, ਸਬਜ਼-ਜ਼ਾਹ ਰੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਤੇ ਇਕ ਟਹਿਕ ਦਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ 'ਮੱਘਰ' ਏ।

'ਮੱਘਰ' ਤੋਂ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਏ ਉਸ ਅਜੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿਚ ਖ਼ੁਮ ਕੇ ਗਾਵਿਆ ਸੀ: 'ਮੱਘਰ ਮਾਂਹ ਸੁਹੰਦੀਆਂ ਹਰਿ ਪਿਰ ਸੰਗ ਬੈਠੜੀਆਂ।'

ਤੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵੀ ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ, ਅਜੇ ਹੁਣੇ ਹੀ ਲੰਘਿਆ ਏ। ਕਾਸ਼, ਅਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਜਨਮ-ਦਿਨ ਦਾ ਕੋਈ ਤੋਹਫ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੇ — ਮੁਹੱਬਤ ਦਾ, ਹਮਸਾਇਗੀ ਦਾ, ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ, ਨਫ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਗ ਨੂੰ ਆਦਿਮ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਛੱਡ ਆਉਣ ਦਾ।

* * *

ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਫੁੱਲ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਬੀਜਾਂ ਵਿਚ ਸੁੰਗੜ ਕੇ ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਲੁਕਦੇ ਨੇ, ਗੁਲਦਾਉਦੀ ਅਜ਼ਲੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਹੁਸਨ ਬੇਨਕਾਬ ਕਰਦੀ ਏ। ਮੌਸਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੁੱਲ ਖਿੜ ਰਹੇ ਨੇ — ਸਫੈਦ, ਉਨਾਬੀ, ਸੰਗਤਰੀ, ਨਿੰਬੂਆਂ ਦੇ ਰੰਗ ਦੇ ਹਲਕੇ ਪੀਲੇ। ਫੁੱਲ ਨੇ ਕਿ ਆਫ਼ਤਾਬ ਤੇ ਮਾਹਤਾਬ ਦੀ ਕਿਤੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਬਿਤਾਈ ਰਾਤ ਦੇ ਗਵਾਹ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਬੱਚੇ।

ਤੇ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਏ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਮੌਸਮ ਵਿਚ ਖ਼ੁਮ ਕੇ 'ਮੇਰੀਆਂ ਗੁਲਦਾਉਦੀਆਂ ਆਈਆਂ' ਗੋਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

* * *

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਚਾਰ ਦੋਸਤ ਰਲ ਕੇ

ਬਹਿਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਤੁਰਦੀ ਏ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਏ ਕਿ ਇਤਫ਼ਾਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਰਾਇ ਵਿਚ, ਪਰ ਗੱਲ ਤੁਰਨੀ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ? ਸਭ ਇਕ ਦੂਜੇ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਨੇ, 'ਕੌਣ ਕੌਣ ਆ ਰਿਹਾ ਏ ਵਲੋਂ?' ਕਈ ਵਾਰੀ ਇੱਕੋ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਸਲਨ, ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰਵੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਏ ਕਿ ਉਹ ਆ ਰਿਹਾ ਏ। ਮੋਹਨਜੀਤ ਖ਼ਬਰ ਦੇਂਦਾ ਏ, ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ ਕਲ੍ਹ ਮਿਲੀ ਏ, ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਉਹ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਏ ਕਿ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ। ਅੱਧੀ ਰਾਤੀ ਲੰਦਨ ਤੋਂ ਤਰਸੇਮ ਪੁਰੇਵਾਲ ਦਾ ਫੋਨ ਆਉਂਦਾ ਏ, 'ਅਸਾਂ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਏ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰਣਜੀਤ ਧੀਰ ਨੂੰ ਏਥੇ ਚੌਧਰੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਓ? ਇਹ ਸਾਡਾ ਮਸਲਾ ਏ, ਅਸੀਂ ਜਿਹਨੂੰ ਆਪਣਾ ਲੀਡਰ ਬਣਾਈਏ, ਨਾ ਬਣਾਈਏ। ਜੇ ਧੀਰ ਚੌਧਰੀ ਐ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਬਾਈਕਾਟ!' ਤੇ ਫੇਰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਸਭ ਨੈਸ਼ਨਲ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਫ਼ੇ 'ਤੇ ਖ਼ਬਰ ਛਪਦੀ ਏ, 'ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪਰਚੇ 'ਦੇਸ਼ ਪਰਦੇਸ਼' ਦੇ ਐਡੀਟਰ ਤਰਸੇਮ ਪੁਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਏ।' ਦੋਸਤ ਲੋਕ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਾਨਫਰੰਸੀ ਪਾਲਿਟਿਕਸ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਰ ਅਜੇਤਾ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਵਾਲਾ ਬਲਵੰਤ ਸਿਰ ਹਿਲਾਉਂਦਾ ਏ, 'ਨਹੀਂ', ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਉਹਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵਰੰਟ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਏਥੇ ਆਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਫੜਿਆ ਤਾਂ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਪਰ, ਮਾੜੀ ਹੋਈ।

ਕਮ-ਅਜ਼-ਕਮ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਭ ਦਾ ਇਤਫ਼ਾਕ ਏ ਕਿ ਵਿਚਾਰੇ ਤਰਸੇਮ ਨਾਲ ਮਾੜੀ ਹੋਈ। ਬੀਮਾਰ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਓ, ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚੋਂ ਉਠਾ ਕੇ ਪੁਲਿਸ ਲੈ ਗਈ, ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਾਪਸ ਇੰਗਲੈਂਡ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਮਾੜੀ ਹੋਈ!

* * *

ਸਿਆਲ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਪਰਿੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਇਸੇ ਰੁੱਤੇ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਮਾਨੀ ਬੀਏਟਰ ਤੇ ਫਿੱਕੀ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਤੇ ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਤੇ ਸ਼ਿਰੀ ਰਾਮ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਵਧੀਆ ਡਰਾਮੇ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਿਆਲ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ 'ਕਲਚਰਲ ਸੀਜ਼ਨ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਤੇ ਇਹ ਰੁੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਬੋਅ ਤੋਂ ਤੇ ਹੁੰਮਸ ਤੋਂ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਘੱਟੇ ਤੋਂ ਵੀ ਪਾਕ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹਨੂੰ 'ਕਲਚਰਲ ਸੀਜ਼ਨ' ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਏ।

ਇਸ ਰੁੱਤੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿਚ ਦੋ ਵਧੀਆ ਡਰਾਮੇ ਹੁਣੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਆਫ਼ ਡਰਾਮਾ ਦੀ ਰੈਪਰਟਰੀ ਨੇ ਖੋਡਿਆ ਏ 'ਪ੍ਰਿਅਤਮ ਟੇਟ', ਤੇ ਦੂਜਾ ਮੱਧਿਅ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਡਰਾਮਾ ਫੈਸਟੀਵਲ' ਵਿਚ ਖੋਡਿਆ ਗਿਆ ਏ, 'ਤੀਨ ਬਹਿਨੇਂ'।

'ਪ੍ਰਿਅਤਮ ਟੇਟ', ਹੰਗਰੀ ਦੇ ਨਾਟਕਕਾਰ 'ਇਸ਼ਤਵਾਨ ਅਰਕਨੋ' ਦੇ ਡਰਾਮੇ 'ਟੇਟੇਕ' ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਏ। ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਏ 'ਰਘੁਵੀਰ ਸਹਾਏ' ਨੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਹੰਗੇਰੀਅਨ ਨਾਟਕ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, 'ਗਰਮ ਕਮਰਾ'; ਤੇ ਇਹ ਨਾਟਕ ਇਸੇ ਸਾਲ ਮਈ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਖੋਡਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹੰਗੇਰੀਅਨ ਨਾਟਕਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਤੁਆਰਫ਼ ਸੀ।

ਇਸ ਨਾਟਕ 'ਪ੍ਰਿਅਤਮ ਟੇਟ' ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਹਿਸਾਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤੋਹਾਂ ਖੋਲ ਕੇ ਵੇਖਦੇ ਹੋ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਨਾਟਕ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਅਹਿਸਾਸ ਨੂੰ ਪੋਲੇ ਪੋਲੇ ਵੰਗਾਰ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਹ ਤੋਹਾਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦਾ ਏ।

ਜ਼ਮਾਨਾ ਦੂਜੀ ਵਡੀ ਜੰਗ ਦਾ ਏ। ਹੰਗਰੀ ਦਾ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਹਾੜੀ ਕਸਬਾ। 'ਕਮਾਂਡਰ ਟੇਟ' ਡਾਇਅਰ ਬਿਗੋਡ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਾਡੀ ਇੰਜ਼ਰ ਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ। ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਏ। ਬੇਟਾ ਤਾਂ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਏ, ਤੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਲਾਡਲੀ ਇੱਕ ਧੀ ਏ।

ਫੌਜ ਵਿਚ ਗਏ ਬੇਟੇ 'ਘੁਲਾ' ਦਾ ਖ਼ਤ ਆਉਂਦਾ ਏ ਕਿ ਉਹਦੇ ਮੇਜਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਿਗੜ ਗਈ ਏ, ਤੇ ਉਹ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆ ਰਿਹਾ ਏ। 'ਬੰਬਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਵਿਚਾਰੇ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਪੋਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏ। ਉਹਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ। ਜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ', ਘੁਲਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਏ।

ਮੇਜਰ ਨੂੰ ਤਿੰਨੋਂ ਜਣੇ ਸਜ ਧਜ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਲੈਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮੇਜਰ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਧ-ਪੱਧਰੀ, ਮਾਸੂਮ ਤੇ ਭੋਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਭੁਚਾਲ ਚਲਾ ਆਉਂਦਾ ਏ। ਮੇਜਰ ਅਜੀਬ ਆਦਮੀ ਏ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਚੀਚੀ ਉਂਗਲੀ 'ਤੇ ਨਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ। ਟੋਟ ਦਾ ਲੰਬਾ ਟੋਪ ਉਹਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਟੋਟ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਵੇਖਣਾ ਉਹਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਟੋਟ ਦਾ ਨਿੱਸਲ ਹੋ ਕੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਹਿਣਾ ਉਹਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਟੋਟ ਦਾ ਸਿਗਾਰ ਪੀਣਾ ਉਹਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ, ਤੇ ਟੋਟ ਦਾ ਆਰਾਮ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਵਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈਣਾ ਉਹਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ। ਟੋਟ ਕੋਲ ਉਹਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨੀ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਚਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਹਦੇ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ ਏ। ਤੇ ਜੇ ਟੋਟ ਰਤਾ ਕੁ ਯਰਕਣ ਲਗਦਾ ਏ, ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਬੀਵੀ ਭੇ ਬੇਟੀ ਉਹਨੂੰ ਕੁਸ਼ਕਣ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀਆਂ, ਗੁੱਸੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ।

ਮੇਜਰ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਤੋਂ ਡਰ ਲਗਦਾ ਏ, ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਨੀਂਦਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਹ

ਘਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ ਏ, ਤੇ ਦੂਰ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਅਲਾਓ ਦੀ ਅੱਗ ਵੇਖ ਕੇ ਡਰੇ ਹੋਏ ਟੱਟੂ ਵਾਂਗੂੰ ਬਿਦਕਦਾ ਏ। ਉਹਨੂੰ ਆਹਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਹਿਸ਼ਕ ਸੁਝਾਉਂਦੀ ਏ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਡੱਬੇ ਬਣਾ ਸੱਕਦਾ ਏ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ। ਦੋਵੇਂ ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਰਾਤੀ ਰੋਟੀ ਮਗਰੋਂ ਨੀਂਦਰ ਦਾ ਆਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸ ਵੀਹ ਡੱਬੇ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਸੋ ਮੇਜਰ ਡੱਬੇ ਬਣਾਉਣ ਲਗਦਾ ਏ। ਪਰ ਏਡਾ ਵੱਡਾ ਮੇਜਰ, ਇਹ ਕੰਮੀਆਂ-ਕਮੀਨਾ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਇਕੱਲਾ ਕਿਉਂ ਕਰੇਗਾ ਭਲਾ? ਸੋ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਏ, ਡੱਬੇ ਬਣਾਉਣ ਲਈ।

ਤੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ, ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਡੱਬੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਤੇ ਮੇਜਰ ਖਟਾਥ ਖਟਾਥ ਗੱਤੇ ਕੱਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਮਾਰਜਿਨ-ਕਟਰ ਨਾਲ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਹਿੱਲਣ ਦੇਂਦਾ ਏ, ਨਾ ਉਂਘਲਾਉਣ ਦੇਂਦਾ ਏ, ਨਾ ਸਿੱਧਿਆਂ ਆਕੜ ਕੇ ਬਹਿਣ ਦੇਂਦਾ ਏ, ਨਾ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈਣ ਦੇਂਦਾ ਏ।

ਸਾਰਾ ਟੱਬਰ ਉਹਦੀ ਇਸ ਉੱਕੀ ਫਜ਼ੂਲ ਗੁਲਾਮੀ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਵਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ 'ਘੁਲੇ' ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਏ।

ਤਾਂਹੀਏ, ਅਗਲੇ ਦਿਨ, ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਆਉਂਦੀ ਏ ਕਿ ਘੁਲਾ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਏ। ਨੀਮ-ਸੁਣਾਈ ਡਾਕੀਏ ਨੂੰ ਟੋਟ ਪਰਵਾਰ ਨਾਲ ਬੜਾ ਮੋਹ ਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਖ਼ਤ ਉਹ ਪਾੜ ਕੇ ਸੁੱਟ ਛੱਡਦਾ ਏ। ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਤੇ ਅਸਲੋਂ ਬੇਬੀ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਨਕੀ ਮੇਜਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜੁਲਮ ਟੋਟ ਪਰਵਾਰ ਜਿਸ ਦੇ ਲਈ ਸਹਿਣ ਕਰ ਰਿਹਾ ਏ ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਇਹ ਬੇ-ਨਕਾਬ ਅਰਬਹੀਣਤਾ, ਇਹ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਅਡੰਬਰ, ਇਹ ਬੇਕਾਰ ਜਦੋਂ-ਜਹਿਦ, ਜਦੋਂ ਸਿੱਧੀ ਖੜੋ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲ ਤੱਕਦੀ ਏ ਤਾਂ ਰੂਹ ਕੰਬ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਤੇ ਇਕ ਖਿਣ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਏ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਹਿਮ ਕੇ ਸੋਚਣ ਲਗਦੇ ਓ ਇਹ ਟੋਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਹੀ ਹਾਂ। ਇਹ 'ਮਹਿਸ਼ਕ', ਇਹ 'ਆਗਿਕ', ਇਹ ਸਭ ਮੇਰੇ ਹੀ ਰੂਪ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਓਸ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਜੁਸਤਜੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਖ਼ਿਲਾਅ ਵਿਚ ਭਟਕਦੀ ਹਵਾ ਵਾਂਗੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਖੜੋਂਦੀ ਏ ਤੇ ਮਿਹਨਤਾਂ ਨਾਲ ਉਸਾਰੇ ਸਾਰੇ ਮਹਿਲ ਮੁਨਾਰੇ ਰੋਤ ਦੀਆਂ ਬੁਰਜੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਭੁਰਭੁਰਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਢਹਿੰਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਡੱਬੇ ਬਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੌਂ ਸੌਂ ਕੇ, ਪਹਾੜੀ ਕਸਬੇ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਹਵਾ ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਤੇ ਤਾਜ਼ੀ ਗਰਮ ਰੋਟੀ ਖਾ ਖਾ ਕੇ ਮੇਜਰ ਦੀ ਸਿਹਤ ਵਧੀਆ ਹੋਈ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਤੇ ਟੋਟ ਪਰਵਾਰ ਦੇ ਤਿੰਨਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਕਮਰ ਟੁੱਟਦੀ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਬਕਾਵਟ ਤੇ ਉਨੀਂਦਰੇ ਨਾਲ ਸਭ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਏ, ਪਰ ਮੇਜਰ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਥਾਸੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦੇਂਦਾ।

ਤੀਵੀਆਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਬੋਰ ਸਹਿਣ ਦੀ ਸਕਤੀ ਬਹੁਤੀ ਹੁੰਦੀ ਏ, ਪਰ ਟੋਟ ਇਕ ਦਿਨ ਤੰਗ ਆ ਕੇ, ਬੱਕਿਆ ਹਾਰਿਆ, ਸਿਰਫ਼ ਝੱਟ ਕੁ ਸੌਂ ਸੱਕਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਨੱਸ ਜਾਂਦਾ ਏ ਤੇ ਪਾਦਰੀ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਪਰ ਪਾਦਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਰੱਬ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ ਏ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਕੀ ਸਰਕਾਰ? ਸੋ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਸਾਈਕੀਐਟਰਿਸਟ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦੇਂਦਾ ਏ। ਡਾਕਟਰ, ਟੋਟ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁੱਤੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਜਗਾ ਕੇ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਦਾ ਏ, ਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦਰਲੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਬੇਦਾਰ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਕਤ ਬਦਲੇਗਾ ਤੇ ਟੋਟ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੁਲਮ ਅੱਗੇ ਗੋਡੇ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਉਹ ਰੱਜ ਕੇ ਸੌਂ ਸਕੇਗਾ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈ ਸਕੇਗਾ।

ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਮਸਾਂ ਮਸਾਂ ਪੂਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਮੇਜਰ ਦੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮੇਜਰ ਨੂੰ ਟੋਟ ਕੇ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਮਾਸਮੀਅਤ ਤੇ ਭੋਲੇਪਣ ਤੇ ਮੁਹੱਬਤ ਵੱਲ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਘਰ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਤੁਫ਼ਾਨ ਦਾ ਬੱਦਲ ਦੂਰ ਸਰਕ ਗਿਆ ਏ। ਸਾਰਾ ਪਰਵਾਰ ਮੁੜ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਬੋਲ ਰਿਹਾ ਏ, ਸਹਿਜ-ਸੁਝਾ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਏ। ਤੇ ਟੋਟ ਆਰਾਮ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਹਿ ਕੇ, ਸਿਗਾਰ ਸੁਲਗਾ ਕੇ, ਖੁਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਗੜਾਈ ਲੈ ਰਿਹਾ ਏ।

ਤਾਂਹੀਏ ਮੇਜਰ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਏ। ਬੰਬਾਰੀ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਗੱਡੀਆਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਨੇ, ਇਸ ਲਈ। ਕਹਿੰਦਾ ਏ, 'ਕਿਥੇ ਐ ਉਹ ਮਾਰਜਿਨ-ਕਟਰ? ਆਉ, ਡੱਬੇ ਬਣਾਈਏ।'

'ਮਾਰਜਿਨ-ਕਟਰ' ਤਾਂ ਟੋਟ ਘਰ ਪਹੁੰਚਦਿਆਂ ਹੀ ਪਿਛਵਾੜੇ ਲਾਨ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਆਇਆ ਸੀ। ਟੋਟੇ ਹੋਏ ਲੱਕ ਨਾਲ ਉਹ ਉਠਦਾ ਏ ਤੇ ਕਟਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪਿਛਵਾੜੇ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਮੇਜਰ ਵੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਕਟਰ ਚੱਲਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਏ — ਖਟਾਥ ਖਟਾਥ। ਟੋਟ ਵਾਪਸ ਮੁੜ ਆਉਂਦਾ ਏ, ਅਗਲੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ। ਮੇਜਰ ਦੇ ਉਹਨੇ ਕਟਰ ਨਾਲ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿਤੇ ਨੇ।

'ਆਰਕਨੀ' ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਸੀ, 'ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਡਰਾਮਾ ਕਿਹੜੇ ਸਵਾਲ ਉਠਾਉਂਦਾ ਏ, ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦਾ ਏ?' ਆਰਕਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਇਹ ਪੁੱਛਦਾ ਏ: ਮਜ਼ਲੂਮ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਥਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਏ? ਤੇ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦੇਂਦਾ ਏ: ਇਕ ਹੱਦ ਤੱਕ। ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਸਥਰ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਏ, ਤੇ ਬਗ਼ਾਵਤ ਪੋਲਦੀ ਹੋਈ ਜਾਗਦੀ ਏ।'

ਆਰਕਨੀ 1979 ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰ ਗਏ।

* * *

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐਮਬਸੀ ਨੇ ਨੌਂ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅੱਲਾਮਾ ਡਾਕਟਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਇਕ ਸੌ ਫੋਟੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਇਕ 'ਰਾਉਂਡ ਟੇਬਲ' ਬੁਲਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਆਲਿਮ-ਫ਼ਾਜ਼ਿਲ ਲਕਾਂ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਬਾਰੇ ਗੁਫ਼ਤਾ ਕੀਤੀ।

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 15 ਤੇ)

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਇਤਹਾਸ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ

ਪਰਦਾ ਉਠਿਆ
ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ
ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦਿਸਿਆ
ਨਾ ਚੰਗਾ ਨਾ ਮਾੜਾ
ਕਦੇ ਜਦੋਂ ਫਿੱਡ ਭੁਖਾ ਹੋਇਆ
ਹੋ ਉਠਿਆ ਮੈਂ ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ
ਘੁਪ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚੋਂ ਲਭਿਆ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੋਮਾਂ ਮਾਂ ਦੀ ਛਾਤੀ
ਇਹ ਸੀ ਮੇਰੀ ਜੇਠੀ ਮੰਗ
ਤਨ ਸੋਪਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਗਿੱਲੇ ਸੁਕੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਖਿਆਲ
ਤੁਰਦੇ ਗਏ ਸੋਮੇ ਦੇ ਨਾਲ
ਜੀਵਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਾਲ

ਸੀਨ ਬਦਲਿਆ
ਹੁਣ ਮੈਂ ਸਾਂ ਤੱਕ ਸਕਿਆ
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੋਂ ਰਹਿ ਨਿਆਰਾ
ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਿੰਤਾ ਲੂਣ ਤੇਲ ਦੀ
ਕੀ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ, ਮਮਤਾ ਮਾਂ ਦੀ
ਜਾਂ ਬਾਪੂ ਦੀ ਹਿੱਕ ਦਾ ਵਾਲ
ਬਾਕੀ ਕੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛਾਂ
ਤੁਰਦੀ ਗਈ ਸੋਮੇ ਦੀ ਚਾਲ
ਹੁਣ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸਾਂ
ਬਦਲ ਰਹੇ ਮੌਸਮ ਦੇ ਵਾਂਗੂੰ
ਫੱਟੀ ਬਸਤਾ ਕਲਮ ਦੁਆਰਾ
ਉਂਗਲ ਲਾ ਕੇ ਛੱਡ ਆਉਂਦੇ ਸਨ
ਕਾਂਜੀ ਹੋਸ ਜਿਉਂ ਬਕਰੀ ਜਾਵੇ
ਉਡਾ ਐਡਾ ਦੇ ਦੂਟੀ ਚਾਰ
ਇਹ ਸੀ ਮੇਰਾ ਨਵਾਂ ਬੁਧਾਰ
ਬਾਪੂ ਝਿੜਕੇ ਮਾਂ ਪੁਚਕਾਰੇ
ਵਾਂਗਾ ਕਸਾਈਆਂ ਮੁਨਸ਼ੀ ਤਾੜੇ
ਬੋਲ ਬੋਲ ਕੇ ਸਾਹ ਪੀ ਜਾਵੇ
ਧਾਰ ਜਹੀ ਇਕ ਮਨ ਨੂੰ ਲੱਗੀਂ

ਮੇਰੇ ਉਤਰ ਉਸਦੇ ਸੁਆਲ
ਲੰਘ ਗਈ ਗੱਡੀ ਅਪਣੀ ਚਾਲ

ਮਸਤੀ ਆਈ ਅੱਖ ਨੱਸਿਆਈ
ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇ ਮੁਛ ਦੇ ਵਾਲ
ਮੇਰੇ ਜਿਹਾ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ
ਮੈਂ ਸੋਹਣਾ ਮੈਂ ਅਤੀ ਹੀ ਸੁੰਦਰ
ਕੌਣ ਤੁਰੇਗਾ ਮੇਰੇ ਨਾਲ
ਇਧਰ ਉਧਰ ਰਿਹਾ ਝਾਕਦਾ
ਲਗਨ ਸੀ ਬੱਸ ਸਾਥੀ ਦੀ ਭਾਲ
ਦੂਰ ਕਰੇ ਜੋਮੇਰੀ ਭਟਕਣ
ਨਿੱਘਾ ਕਰੇ ਜੋਮੇਰਾ ਸਿਆਲ
ਰੋੜਾ ਬਣਕੇ ਅੱਖੀਂ ਰੜਕੀ
ਮੇਰੇ ਮੀਤ ਦੀ ਮੇਰੀ ਭਾਲ
ਲਟ ਲਟ ਕਰਕੇ ਜਲਦਾ ਜੋਬਨ
ਹੱਡ ਹੱਡ ਦੇ ਵਿਚ ਨਵਾਂ ਉਬਾਲ
ਸਜਨੀ ਦਾ ਬੱਸ ਜੋਬਨ ਤੱਕਾਂ
ਬਾਕੀ ਸਭ ਹੋ ਕੁਝ ਜੰਜਾਲ
ਦੇ ਹੀ ਬਸਤਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਨੇ
ਤੇਰਾ ਜੋਬਨ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰ
ਬਾਪੂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ
ਮਾਂ ਵੀ ਐਵੇਂ ਸਿਰ ਨੂੰ ਖਾਵੇ
ਬੁੱਢੇ ਹੋ ਗਏ ਇਹ ਕੀ ਜਾਨਣ
ਅੱਥ ਟੱਪਕੇ ਦਾ ਗਲ ਜਾਵੇ ਗਾ
ਜੇ ਨਾ ਇਸਦੀ ਕਰਾਂ ਸੰਭਾਲ
ਹਰ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਪਵੇ ਬਿਮਾਰੀ
ਓਹੀ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਹਾਲ
ਪੇਟ ਸੋਮਿਆ ਮੇਰੀ ਅਪਣੀ
ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਭੈਣਾਂ ਤੇ ਸਜਨੀ
ਹੱਥ ਮੇਰੇ ਇਕ ਨੂਨਾ ਦਿੱਤਾ
ਮੰਗਦਾ ਰਵਾਂ ਦਰ ਦਰ ਤੋਂ ਦਾਲ
ਦਾਂਦੀ ਦੇ ਕੁਝ ਲੱਭਾਂ ਟੋਟੇ
ਤਾਂ ਜੋ ਜੁੜਨ ਸੰਗ ਮੇਰੇ
ਮੇਰੇ ਅਪਣੇ, ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ
ਮਾਖਿਉਂ ਨਾਲ ਮਖੀਰ ਹੋਵੇਗਾ
ਉਡ ਜਾਸੀ ਜਦ ਖਾਲੀ ਹੋਇਆ
ਹੁਣ ਇਕ ਬਣੀ ਸਮਸਿਆ ਹੋਰ
ਆਪ ਹੀ ਲੱਗਾਂ ਅਪਣਾ ਚੋਰ
ਰੋਟੀ ਕਪੜਾ ਅਤੇ ਮਕਾਨ
ਲੱਗ ਪਏ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਖਾਣ
ਭੁਲ ਚਲੀਆ ਜੋਬਨ ਦੀਆਂ ਛਾਲਾਂ
ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਜੋ ਸਨ ਬਾਬੇ ਦਿੱਤੇ
"ਪਰ ਤਿਰਥਾ ਰੂਪ ਨ ਪੋਖੇ ਨੇਤਰ"
"ਕਰਨ ਨ ਸੁਣੇ ਕਾਹੂੰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ"
ਆਪੇ ਦਾਤੇ ਨੇਤਰ ਦਿਤੇ
ਦੇਖਾਂ ਜਗਾ ਦਾ ਰੱਜ ਤਾਸ਼ਾ
ਆਪੇ ਕਰੇ ਨਾ ਦੇਖੀਂ 'ਮਾੜਾ'
ਸੁਣੀ ਨ ਮਾੜਾ ਕਰੀਂ ਨ ਮਾੜਾ
ਕੀ ਹੈ ਮਾੜਾ, ਸਮਝ ਨ ਆਵੇ
ਕਦੇ ਮੇਰੇ ਸਨ ਬਾਪੂ ਤੋਂ ਮੈਂ
(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 8 ਤੇ)

ਭਾਰਤ ਦਰਪਣ

ਮਿਲਵਰਤਣ ਨਵੇਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਪੜਾ 'ਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਹਿੰਦ ਦੇ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਤੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਉਪ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਿ. ਆਰਖੀਪੋਵ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਪੁਲਾਘ ਪੁਟਣ ਨਾਲ ਦੋਹਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੋਸਤੀ ਦੇ ਸਾਂਝ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੂਰਨੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਹਵੇਂ ਆਗੂ ਵਣਜ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀਕਲ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਵਰਤਣ ਵਧਾਉਣ ਤੇ ਤੇਲ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਲਭਣ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤੋਂ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਸੋਵੀਅਤ ਸਹਾਇਤਾ ਮੁਹਈਆ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਬੋਲ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਮਿ. ਨਰ ਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ਬਹੁਪੱਖੀ ਤੇ ਬਹੁ ਮੰਤਵੀ ਮਿਲਵਰਤਣ ਮਾਸਕੋ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਪੁਲ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੀਲਾਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਮਿਟਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਮਿਲਵਰਤਣ ਵਧੇਗੀ, ਸਾਡੇ ਦੋਹਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਹੋਰ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੋਏ ਜਾਣਗੇ। ਮਿ. ਆਰਖੀਪੋਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਦੋਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਸਮਝੌਤਿਆਂ ਉਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੀਆਂ ਨੇੜ ਭਵਿੱਖ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਸਗੋਂ ਅਜਿਹੇ ਲੰਮੀ ਮੁਦਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਦਾਇਆ 90ਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਤਕ ਜਾ ਪੁਜਦਾ ਹੈ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਅੰਬਾਲੇ ਭੇਜ ਦਿਤਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਰਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁੜ ਅੰਬਾਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਲੋਂ 29 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਉਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਵਾਈ. ਵੀ. ਚੰਦਰਚੂੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਦੂਸਰੇ ਚਾਰ ਜੱਜ ਸਨ ਜਸਟਿਸ ਪੀ. ਐਨ. ਭਗਵਤੀ, ਜਸਟਿਸ ਡੀ. ਪੀ. ਮੋਢਨ, ਜਸਟਿਸ ਏ. ਐਨ. ਸੇਨ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਐਮ. ਪੀ. ਠਾਕੁਰ।

ਪੰਜਾਬ 'ਚ 104 ਬੰਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣੇ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਗਸਤ 1981 ਤੋਂ ਅਕਤੂਬਰ 1983 ਤਕ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਵਿਚ 104 ਵਿਅਕਤੀ ਹਲਾਕ ਤੇ 383 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ। ਲਗਭਗ 26 ਲੱਖ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ। ਗ੍ਰਹਿ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਐਨ. ਆਰ. ਲਕਸ਼ਕਰ ਨੇ ਜੀ. ਸੀ. ਭਟਾਰਕੀਆ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਇਹਨਾਂ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ 118 ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤੇ 79 ਵਿਰੁਧ ਕੇਸ ਚਲਾਏ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਦਸਿਆ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ 1981 ਤੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਹੋਏ ਧਮਾਕਿਆਂ ਵਿਚ 6 ਵਿਅਕਤੀ ਹਲਾਕ ਤੇ 56 ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ। ਤਿੰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਜਾਸੂਸੀ ਜਾਲ ਕਿਵੇਂ ਟੁੱਟਾ!

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਬਦੇਸ਼ੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰਖਿਆ ਭੇਦ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਕੁਝ ਉੱਚ ਅਹੁਦੇ ਵਾਲੇ ਏਅਰ ਮਾਰਸ਼ਲਾਂ ਤੇ ਜਨਰਲਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸੀਨੀਅਰ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਸੀ. ਆਈ. ਏ. ਨੂੰ ਖੁਫੀਆ ਭੇਦ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਐਫ. ਡੀ. ਲਾਰਕਿਨਜ਼, ਉਸਦਾ ਭਰਾ ਏਅਰ ਵਾਈਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕੇ. ਐਚ. ਲਾਰਕਿਨਜ਼ ਅਤੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੀਟਾਇਰਡ ਅਫਸਰ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਲੀ ਤੇ ਲਖਨਊ ਵਿਚੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਜਾਸੂਸੀ ਜਾਲ ਦੇ ਲੀਡਰ ਏਅਰ ਵਾਈਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕੇ. ਐਚ. ਲਾਰਕਿਨਜ਼ ਤੋਂ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਦੇ “ਜਾਸੂਸੀ ਕੇਂਦਰ” ਵਿਚ ਪੁਛਗਿਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਉਚੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਏ ਹਨ।

ਏਅਰ ਵਾਈਸ ਕਾਰਸ਼ਲ ਐਸ. ਰਾਘਵੰਦਰਨ ਨੇ ਇਸ ਜਥੇਦਾਰ ਜਾਸੂਸੀ ਗਰੋਹ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੁਲਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੁਭਾਸ਼ ਟੰਡਨ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਏਅਰ ਵਾਈਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰਾਘਵੰਦਰਨ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 31 ਜੁਲਾਈ 1983 ਤਕ ਉਹ ਇਥੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਚੀਫ ਆਫ ਏਅਰ ਸਟਾਫ (ਅਪਰੇਸ਼ਨ) ਏਅਰ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰਜ਼ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਗਰੁਪ ਕੈਪਟਨ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੇ ਉਸਦੇ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 24 ਮਾਰਚ 1983 ਨੂੰ ਗਰੁਪ ਕੈਪਟਨ ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਏਅਰ ਵਾਈਸ ਮਾਰਸ਼ਲ ਕੇ. ਐਚ. ਲਾਰਕਿਨਜ਼, ਜੋ ਮਹਿਰੋਲੀ ਸੜਕ ਉਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਨਗਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਖੁਫੀਆ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਗ ਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦਾਜ ਕਾਰਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦਿਲੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਦਾਜ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁਕੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਮੈਂਬਰ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਤੇ ਬਹਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਦਾਜ ਦੀ ਲਾਹਨਤ ਵਿਰੁਧ ਲੋਕ ਮਤ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਲੜਕੀ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ 7 ਸਾਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਅਵਸ਼ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਐਸ. ਸੀ. ਝਾਅ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਦਾਜ ਕਾਰਨ ਮੌਤਾਂ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਲਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਜਕ ਬਿਮਾਰੀ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਅਕਾਲੀ-ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ 13 ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਵਲੋਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤੇ ਲਈ ਅਗਸਤ 1983 ਵਿਚ ਗਠਿਤ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਜਾਇੰਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜਾਖੜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ 9 ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਹੁਣ 22 ਹੋਣਗੇ, 15 ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ 7 ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚੋਂ। ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼੍ਰੀ ਹਦਾਇਤ ਉਲਾ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਇਹ ਐਲਾਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਗੋਪਰਟ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਹੀ ਦੇਣਗੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਦਾਇਤ ਉਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮੈਂਬਰ ਆਪ ਹੀ ਚੁਣਨਗੇ। 22 ਮੈਂਬਰ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ— ਲੋਕ ਸਭਾ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੈਰੋ, ਸ਼੍ਰੀ ਜੇ. ਐਲ. ਭੰਗਰਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਕੋਸ਼ਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਸੀ. ਸੇਠੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਤਸ਼ਾਬ ਹੁਸੈਨ, ਸ਼੍ਰੀ ਵਿਕਰਮ ਮਹਾਜਨ, ਅਚਾਰੀਆ ਭਗਵਾਨ ਦੇਵ ਸ਼੍ਰੀ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜਦਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਤੀਸ਼ ਅਗਰਵਾਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੀ. ਟੀ. ਡੰਡਾਪਾਨੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਇੰਦਰਜੀਤ ਗੁਪਤ, ਸ਼੍ਰੀ ਹਰੀਕੇਸ਼ ਬਹਾਦਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਨਭੂ ਰਾਮ ਮਿਰਪਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਇਬਰਹੀਮ ਸੁਲੇਮਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਚਰਨਜੀਤ ਯਾਦਵ, ਰਾਜ ਸਭਾ: ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਪਾਲ ਮਿੱਤਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਅਲਵਾ, ਸ਼੍ਰੀ ਐਮ. ਸੀ. ਭੰਡਾਰੇ, ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਪੁਸ਼ਾਦ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਰਨੀਧਰ ਬਾਸੂ ਮਾਤਾਰੀ, ਸ: ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਅਤੇ ਡਾ: ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ।

ਕਾਂਗਰਸ(ਆਈ) ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ

ਜੰਮੂ—ਇਥੇ ਕਾਂਗਰਸ (ਆਈ) ਵਰਕਰਾਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਇਕ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 200 ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 60 ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਵਰਕਰ ਇਹ ਵਿਖਾਵਾ ਫਾਰੂਖ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁਧ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ 40,000 ਥਾਵਾਂ ਨਵੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਜਾਣਕਾਰ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਜੰਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਤ ਵਿਚ ਕਰੂਜ਼ ਅਤੇ ਪਰਸਿੰਗ-2 ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ 40,000 ਠਿਕਾਣੇ ਮਿਥੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਪੱਛਮੀ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਕਰੂਜ਼ ਤੇ ਪਰਸਿੰਗ-2 ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਖਤਰਨਾਕ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਫਿਟ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁਧ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿਚ ਤਿੱਖਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਟ-ਨਿਰਲੇਪ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਕੜੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਪਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੇ ਫਿਟ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਠਿਕਾਣਿਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਪੰਜ ਵਾਰ ਸੋਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਲਿਸਟ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਸੋਧੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਵਿਚ ਗੁਟ ਨਿਰਲੇਪ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅਹਿਮ ਠਿਕਾਣੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਲਿਸਟ ਵਿਚ ਲਿਬਨਾਨ ਅਤੇ ਸੀਰੀਆ ਵਿਚਕਾਰ ਗੜਬੜ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਨਹੀਂ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਿਚਰਡ ਨਿਕਸਨ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਦੇ ਇਕ

ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ ਨੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹਿੰਦ ਫੌਜ ਦੇ ਲੀਡਰ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਵਿਦਾਇਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਜ਼ਾਦ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਦਫਨਾਈ ਗਈ।

ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹ ਨਵਾਜ ਨੂੰ ਮੌਲਾਨਾ ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ ਅਜ਼ਾਦ ਦੀ ਕਬਰ ਨਾਲ ਦਫਨਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਾਣ ਵਿਚ ਜਾਮਾ ਮਸਜਿਦ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਰਹੀਆਂ। ਇਸਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਇਕਾ ਹੋਡਕੁਆਟਰ ਤੋਂ ਚੁਕਣ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਾਂਧੀ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ।

ਜਨਾਜੇ ਸਮੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਥੀ ਉਤੇ ਫੁਲ ਬਰਸਾਏ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਕਾਰ ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਕਾਰਨ ਮੋਰਠ ਵਿਚ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੇਹ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੋਰਠ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਮੁਤਾਬਕ ਉਥੇ ਜਨਰਲ ਸ਼ਾਹਨਵਾਜ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਸੋਗ ਵਜੋਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬੰਦ ਰਹੀਆਂ।

ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦਿਤਾ ਗਿਆ

ਹਰਦੁਆਰ—ਇਥੇ ਜਵਾਲਾਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਵਿਧਵਾ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਛੇੜਛਾੜੀ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਬਦਲ ਦੇਣ ਉਤੇ ਲੋਕ ਹੋਰਾਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਲੰਘਾਮੰਡੀ ਜਵਾਲਾਪੁਰ ਵਿਚ ਇਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਉਤੇ ਇਹ ਵਿਧਵਾ ਨੌਜਵਾਨ ਔਰਤ ਦਵਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਗਈ ਜਿਥੇ ਕਿ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਦੀਵਾਨ ਜੀ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਝ ਅਜ ਕਲ ਗਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਸਦੀਆਂ ਰਟੀਆਂ ਪਕਾ ਆਓ। ਇਸ ਯੁਵਤੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੰਬੁਰੀ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਸੀ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਉਥੇ ਆ ਗਿਆ। ਵਿਧਵਾ ਯੁਵਤੀ ਨਾਲ ਬਲਾਤਕਾਰ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿਤੀ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਪਤਾ ਨਾ ਲਗੇ।

ਉਕਤ ਯੁਵਤੀ ਕਈ ਦਿਨ ਇਧਰ ਉਧਰ ਆਪਣੀ ਦੁਖ ਭਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਦੇ ਹਾਲ ਤੇ ਤਰਸ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਬਾਣਾ ਜਵਾਲਾਪੁਰ ਵਿਚ ਗੋਪਰਟ ਦਰਜ ਕਰਾਈ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ। ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਬਲਾਤਕਾਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਦਰਜ ਨਾ ਕਰਕੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਛੇੜਛਾੜ ਦੀ ਧਾਰਾ 354 ਆਈ. ਪੀ. ਸੀ. ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਐਨ. ਐਸ. ਚੀਮਾਂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਜਨਰਲ ਐਨ. ਐਸ. ਚੀਮਾਂ ਜੋ ਕਿ ਆਰਮੀ ਹੈਡਕੁਆਟਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਐਡਜੁਟੈਂਟ ਜਨਰਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਸਨ ਹੁਣ ਨਾਰਦਰਨ ਕਮਾਂਡ ਦੇ ਚੀਫ ਆਫ ਸਟਾਫ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਬਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਝਾਂਸੇ 'ਚ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਠੱਗੀ

ਮਦਰਾਸ—ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਦੁਆਉਣ ਦਾ ਝਾਂਸਾ ਦੇ ਕੇ ਸੱਤ ਲੱਖ 65 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਠਗ ਲਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਤਰੀ ਅਰਕੰਟ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਤੀਰੂਵਨਮਲੀ ਵਿਚ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੁਆਉਣ ਦੀ ਇਕ ਏਜੰਸੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ।

ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਮੋਗਜ਼ੀਨ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਉਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ‘ਕੰਟਰੋਲ’ ਕਰਨ ਲਈ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਪਰਸਿੰਗ ਤੇ ਕਰੂਜ਼ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਫਿਟ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੀ ਇਹ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਉਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਅਤੇ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਤੇਲ ਖੇਤਰਾਂ ਉਤੇ ‘ਕੰਟਰੋਲ’ ਰਖਣ ਲਈ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਫਿਟ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਜਵਾਬ ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਹੈ।”

ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਵਾਰਤਕ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਵਲਿਸਟ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ ਦਸੰਬਰ 23 ਵਾਲਾ ਅੰਕ)

ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਔਖੜਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਲੇਖ ਹੇਠ ਗਦਰੀਆਂ ਨੇ ਭਵਿਖ ਬਾਣੀ ਉਚਰੀ ਹੈ :-

ਜਲਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਹੜੀ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਕੂੜਾ ਮੇਲ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰੇਗੀ। ਪੰਚੇਤੀ ਰਾਜ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਤੂਫਾਨ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ-ਸਾਰੇ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਖ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਡ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪਰਜਾ ਦੀ ਖਾਤਰ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਿਨ ਆਉਣਗੇ।

੧੯੦੫ ਤੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਤਰਾਂ ਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਔਖੜਾਂ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਹੈ - ਇਹ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪੈਰਲਾਂ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਇਸ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਿਗੜਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕੋਈ ਜੁਗਤ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। ਸਗੋਂ ਜੀਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿਕਿਤਸਾ ਵਿਚ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹਥ ਪੈਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ ਉਸ ਵਿਚ ਪੁਸ਼ਟਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇਹੜੀ ਚਾਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹੀ ਉਲਟ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਆਣਹੋਣੇ ਕੰਮ ਤੇ ਇਹ ਸਲੋਕ ਯਾਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਮੰਦੀ ਕਿਸਮਤ ਅਸਾਂ ਦੀ ਮੰਦੇ ਸਾਡੇ ਭਾਗ(ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ)

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ ਪਾਈਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਲਾਗੇ ਆਗ।

ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਇਹ ਔਖੜਾਂ ਕੀ ਕੀ ਹਨ। ਏਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕੀ ਜੁਗਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਕਿਉਂ ਇਹ ਜੁਗਤਾਂ ਨਕਮੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਕ ਤਾਂ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਿਰ ਚੁਕਣਾ। ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਉਸ ਜਥੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ ਜੇਹੜਾ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਖਬਾਰ ਛਾਪਦਾ ਹੈ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਖਰਾਬੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫੌਜੀ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਜੁਆਨ ਭਰਤੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਸਿਖਣ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ ਭੇਜਦਾ ਹੈ - ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਗ਼ਦਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸਦੇ ਮਗਰੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾ ਵੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ, ਇਸ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੈਰਲਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਸੁਦੇਸ਼ੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਫੇਰ ਕੌਮੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਤੇ ਮਹਾਂਵਿਦੇਸ਼ਾਲੇ ਬਣਾਏ ਤੇ ਅਖਬਾਰ ਚਲਾਏ। ਹੁਣ ਬਾਹਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕੌਮ ਚਲਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਛੁਪਕੇ ਪਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਜੇ ਇਕ ਜੁਗਤ ਕਿਤੇ ਗਲਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਝਟ ਮੱਕੜੀ ਵਾਂਗ ਦੂਜਾ ਜਾਲ ਬੁਣ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਕ ਰਾਹ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੀੜੀ ਵਾਂਗ ਦੂਜਾ ਰਾਹ ਕੱਢ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਰਟੀ ਹੁਣ ਏਨੀ ਵਧ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇ ਵਾਂਗ ਹਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ, ਪਾਠਸ਼ਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਮਹਾਂਵਿਦੇਸ਼ਾਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ, ਗਲ਼ ਕੀ ਹਰ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖੜੇ ਹਨ। ਲੰਦਨ, ਪੈਰਿਸ ਵਿਚ, ਜਨੀਵਾ ਨੀਓਯਾਰਕ ਵਿਚ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿਚ ਸਭ ਥਾਂ ਇਸਦੇ ਭਗਤ ਸਦੇ ਦਿਲ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਗ਼ਦਰ ਵੀ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਕ ਹਰਕਾਰਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਹੁਣ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਨਾਲੇ ਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਬੰਬ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜਥਾ ਵੀ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਤਾਕਤ ਮਈ ੧੯੦੮ ਤੋਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਟੋਲੀ ਨੇ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦਾ ਦਮ ਨਕ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਥੇ ਵਿਚ ਬੰਗਾਲ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ, ਮਦਰਾਸ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਜੁਆਨ ਹਨ, ਇਹ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਹਥ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਏਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਅਸੂਲ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਖਲਕਤ ਵਿਚ ਹਿੰਮਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦੇਈਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਢਿਲਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਫਸਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਛ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਜੁਆਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਰਤ ਦਾਨ ਮਹਾਂ ਕਲੇਆਣ। ਗ਼ਦਰ ਤਾਂ ਜਦ ਹੋਊ ਤਦ ਹੀ ਹੋਊ ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਧਰਮ ਪੂਰਾ ਕਰੀਏ।

ਰੂਸ ਵਿਚ ਵੀ ਅਜੇਹੀ ਟੋਲੀ ਬਣੇ ਚਿਰ ਤੋਂ ਹੈ। ੩੧ ਮਾਰਚ ੧੮੮੧ ਵਿਚ ਚਿਨਾਂ ਨੇ ਰੂਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਬੰਬ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਅਜੇਹੇ ਕੰਮ ਹੋਏ ਹਨ। ਬਰੀਕਾਫ਼, ਟਰੀਪੋਡ ਤੇ ਸਟੋਲੀਪਨ ਨਾਵੇਂ ਜ਼ਾਲਮ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਖਪਾਏਆ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੀ ਪਰਹਾਰਕ ਦਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇਕਰ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਰਚਾਰਕ ਦਲ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਛੋਟੀ ਟੋਲੀ ਨੂੰ ਪਰਚਾਰਕ ਦਲ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਪਰਚਾਰਕ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਟ ਮਾਰਨ ਹੈ) ਇਸ ਜਥੇ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦੀ ਚਾਲ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਦੋ ਮਈ ੧੯੦੮ ਨੂੰ ਖੁਦੀ ਰਾਮ ਬੋਸ ਨੇ ਪਰਫੁਲ ਚਾਕੀ ਨੇ ਮਜ਼ਫਰਪੁਰ ਵਿਚ ਬੰਬ ਸੁਟੇਆ ਫੇਰ ਬੰਬ ਤੇ ਪਸਤੌਲਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਜ਼ਿਲੇਆਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਮਦਰਾਸ ਵਿਚ ਐਸ ਤੇ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਜੈਕਸਨ ਤੇ ਲੰਦਨ ਵਿਚ ਕਰਜਨਵੈਲੀ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਮਗਰੋਂ ਇਸ ਟੋਲੀ ਨੇ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਬਿਨ੍ਹੇ। ਫੇਰ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ੧੯੦੮ ਵਿਚ ਇਸ ਜਥੇ ਨੇ ਜੇਲ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਗੁਸਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰੇਆ। ਜੇਹੜਾ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਗੁਆਹ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਘਨਈਆ ਲਾਲ ਦਲ ਦੀ ਅਰਬੀ ਲੋਕ ਬੜੀ ਮੁਹਬਤ ਤੇ ਇਜ਼ਤ ਨਾਲ ਮਰਗ ਘਾਟ ਤਾਈਂ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਬਰਤ ਰਖਿਆ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੁਆਹ(ਰਾਖ) ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਘਰੀਂ ਲਿਆ ਕੇ ਸੋਨੇ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਰਖੇਆ, ਘਨਈਆ ਲਾਲ ਦਲ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ ਬੰਗਾਲੀ ਕੌਮ ਤੇ ਏਨਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਕਿ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਡਰ ਗਈ ਅਤੇ ਸਖਤ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਅਖਬਾਰ ਤੇ ਜਲਸੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਆਗੂ ਫੜ ਲਏ

ਤੇ ਬਚਿਆਂ ਤਾਈਂ ਬੰਦੇ ਮਾਤਰਮ ਦੇ ਗਾਇਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ। ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਨੇ ਕੌਸਲ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਛਡਾਂਗੇ।

ਹੁਣ ਇਹ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਬੜੀ ਔਖ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤਲਾਓ ਵਿਚ ਕੰਵਲ ਫੁਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਪਰਹਾਰਕ ਟੋਲੀ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਏਨਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਅਟਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਤਾਂ ਕੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਵਧਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਜਥਾ ਕੌਮੀ ਡਾਕੇ ਮਾਰ ਕੇ ਡਰਾਕਲ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਤੇ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਲੁਟਕੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਤੁਰਦਾ ਰਖਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਹੈ। ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਤਸੀਲਾਂ ਲੁਟਕੇ ਪਰਜੇ ਦੇ ਫੈਦੇ ਦੀ ਖਾਤਰ ਲਾਏਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਰ ਔਖੜ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਕੁਝ ਬਸ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਖਬਾਰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਵੀ ਇਹ ਪਰਹਾਰਕ ਟੋਲੀ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਦਖਾ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦੇਖੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸਤੋਂ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਹੁਣ ਤਾਈਂ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ।

੨੩ ਦਸੰਬਰ ੧੯੧੨ ਨੂੰ ਜਦ ਵਾਏਸਰਾਏ ਬੜੀ ਸ਼ਾਨ ਸ਼ੌਕਤ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਿਲੀ ਵਿਚ ਆਏ ਤਾਂ ਝਟ ਬਾਜ਼ ਵਾਂਗ ਬੰਬ ਪਿਆ ਤੇ ਵਾਏਸਰਾਏ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਲਗੇ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਦਵਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਜਾਣੇ ਪਏ। ਹੁਣ ਤਕ ਪੁਲਸ ਪਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਾ ਸਕੀ ਕਿ ਕਿਸਨੇ ਬੰਬ ਮਾਰੇਆ। ਲਖਾਂ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਖਾਂ ਅਗੇ ਇਹ ਬੰਬ ਪਿਆ ਅਤੇ ਲਖਾਂ ਰੂਪਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਇਨਾਮ ਰਖੇਆ ਗਿਆ।

ਇਕ ਸਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੈਂਕੜੇ ਭੇਦੀਏ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਕੰਮ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਧਬਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਪਰਹਾਰਕ ਟੋਲੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਜਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਮਨੂੰਗੀ - ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਨੂੰ ਜਾਂ ਪਰਹਾਰਕ ਜਥੇ ਨੂੰ?

ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਬੰਬ ਖਾਧੇ ਵੈਸਰਾਏ ਦੀ ਕੀ ਇਜ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਪੁਲਸ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ। ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਹੁਣ ਹਾਥੀ ਦੀ ਥਾਂ ਵੈਸਰਾਏ ਨੂੰ ਪਾਲਕੀ ਵਿਚ ਬਠਾ ਕੇ ਜਲਸਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਬੰਬ ਨੇ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦੀ ਜਗ ਵਿਚ ਡਾਂਡੀ ਪਿਟ ਦਿੱਤੀ। ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ। ਇਸ ਬੰਬ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਉਠੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਬੋਲ ਉਠੇ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਵਿਚ ਕੀ ਨੁਕਸ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਰਹਾਰਕ ਪਾਰਟੀ ਨਿਕਲ ਆਈ ਹੈ।

ਹੁਣ ਫਿਰ ਖਬਰ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਦੋ ਪੁਲਸ ਅਫਸਰ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਾਰ ਸੁਟੇ ਤੇ ਕੋਈ ਫੜੇਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਤੇ ਕਈ ਥਾਂ ਇਕ ਇਜ਼ਤਿਹਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਹੀ ਹਾਂ ਜਿਸਨੇ ਦਿਲੀ ਬੰਬ ਮਾਰੇਆ ਸੀ। ਮਤੇ ਹੁਣ ਪੁਲਸ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰੇਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸਾਂ ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤਾਂ ਫੜ ਲਵੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਹਾਰਕ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਗਵਰਨਮਿੰਟ ਦਾ ਦਮ ਨਕ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਇਹ ਚਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਕੌਮੀ ਪਾਰਟੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਗ਼ਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਦ ਬਦਲ ਗਜ਼ਦੇ ਹਨ ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਲਮੰਦ ਆਦਮੀ ਸਮਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਰਖਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਏਨਾਂ ਥਾਤਾਂ ਤੋਂ ਮਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਲਦੀ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਜੰਗ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜੀ ਸਦੀਆਂ ਦਾ ਕੂੜਾ ਮੇਲ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਕਰੇਗੀ। ਪੰਚੇਤੀ ਰਾਜ ਬਣੇਗਾ। ਇਸ ਤੂਫਾਨ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਾਲਮ ਰਾਖ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਡ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਪਰਜਾ ਦੀ ਖਾਤਰ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਦਿਨ ਆਉਣਗੇ। ਇਸ ਸ਼ੁਭ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਖਾਤਰ ਸਭ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕੌਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇ। ਏਹੀ ਸਾਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ।

ਬੈਂਤ

ਇਕ ਦੁਖੀਏ ਦੀ ਪੁਕਾਰ

ਉਠੋ ਹਿੰਦ ਦੁਲਾਰਿਓ ਪਿਆਰਿਓ ਓਇ, ਮੁਦਤ ਗੁਜ਼ਰ ਗਈ ਲੰਮੀਆਂ ਤਾਣ ਬੈਠੇ।

ਸਿਰ ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀ ਸਿਖਰ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਈ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਰਮਾਨ ਬੈਠੇ।

ਵੈਰੀ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਗੁਸ਼ਿਆਰ ਹਰਦਮ।

ਤੁਸੀਂ ਵੀਰਨੋਂ ਕਿਉਂ ਅਨਜਾਨ ਬੈਠੇ।

ਦੁਸ਼ਮਣ ਚੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਖਬਰਦਾਰ ਦੇਖੇ।

ਤੁਸੀਂ ਪਿਆਰਿਓ ਹਿਕ ਧਿਆਨ ਬੈਠੇ।

ਜ਼ਾਲਮ ਮੋਰਚੇ ਬੰਨ ਲੇ ਹਦ ਅੰਦਰ

ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਮੁਖੇ ਕਿਉਂ ਲਾ ਮਕਾਨ ਬੈਠੇ।

ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਰੇ ਚੋਗਿਰਦੇ ਫਸੀਲ ਪੱਕੀ

ਤੁਸੀਂ ਭੋਲਿਓ ਰੜੇ ਮੈਦਾਨ ਬੈਠੇ।

ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਾੜਦਾ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਵੱਨੇ

ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਓ ਤੁਸੀਂ ਮਸਤਾਨ ਬੈਠੇ।

ਦੁਸ਼ਮਣ ਖੇਡਦਾ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਉਤੇ

ਕਿਉਂ ਦੁਲਾਰਿਓ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰਾਨ ਬੈਠੇ।

ਬੰਨ੍ਹੋ ਹੋਸਲਾ ਤਿਯਾਰ ਪਰ ਤਿਯਾਰ ਹੋਵੇ

ਛਡੀ ਕਾਸ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੀ ਆਣ ਬੈਠੇ।

ਵੈਰੀ ਤੁਸਾਂ ਦਾ ਕਿਤੇ ਨਾ ਭਜ ਸਕੂ

ਸੁਰੇ ਸਿਖ ਹਿੰਦ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬੈਠੇ।

ਨੰਬਰ 2

ਉਠੋ ਹਿੰਦ ਭਾਈਓ ਉਤਾਂ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੋ
ਹੁੰਦਾ ਹਾਲ ਕੀ ਤੁਸਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।
ਏਨਾ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਮੁਲਕ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ
ਖਾਕ ਸ਼ਾਹ ਕੀਤਾ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕਿਆਰਿਆਂ ਦਾ।
ਜ਼ਾਹਰਾਂ ਪਿਆਰ ਪਾ ਕੇ ਦਰੋਬਾਜ਼ ਕਾਫ਼ਰ
ਪੇਟ ਚਾਕ ਕੀਤਾ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀਆਂ ਦਾ।
ਚਸ਼ਮਾ ਆਬੇ ਹਿਆਤ ਦਾ ਹਿੰਦ ਹੀਰਾ
ਕੀਤਾ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਮਦ ਲਲਾਰੀਆਂ ਦਾ।
ਆਓ ਸ਼ਰਮ ਰਖੋ ਮਾਤਾ ਹਿੰਦ ਵਾਲੀ
ਹੈ ਹਿਆਓ ਜੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾੜੀਆਂ ਦਾ।
ਸਿੰਘੇ ਵਾਸਤਾ ਰੱਬ ਦਾ ਮਨ ਜਾਓ
ਲੜ ਛਡ ਦੇਓ ਭੈੜਾ ਕਾਰੀਆਂ ਦਾ।
ਹੋ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਕਿਉਂ ਹੋਂਸਲਾ ਹਾਰ ਬੈਠੇ
ਕੰਮ ਪਕੜਿਆਂ ਤੁਸਾਂ ਨਕਾਰਿਆਂ ਦਾ,
ਮੰਦੇ ਹਾਲ ਦੇ ਜੀਓਣ ਬੀਂ ਮਰਨ ਚੰਗਾ।
ਏਹੋ ਕੌਲ ਹੈ ਸੂਰਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ॥
ਦੇਸ਼ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਲਈਏ
ਪੀ ਕੇ ਖੂਨ ਫਰੇਗੀਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ॥

ਨੰਬਰ 3

ਇਸ ਗ਼ਦਰ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ ਧਰਮ ਸਾਡਾ
ਬੜੀ ਸੋਹਣੀ ਗ਼ਦਰ ਹੈ ਆੜ ਸਾਡੀ।
ਜੇਕਰ ਅਜੇ ਨਾ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ
ਧਰਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਝਬ ਉਜਾੜ ਸਾਡੀ
ਕੌਮ ਵੈਰਸ਼ੀਆਂ ਵਾਂਗਰਾਂ ਮਰੂ ਸਾਡੀ
ਕਿਸੇ ਰੋਜ਼ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਦਿਹਾੜ ਸਾਡੀ।
ਛੇਲੀ ਪਈ ਮਿਆਂਕਦੀ ਜਾਵੇਦੀ ਹੈ
ਚੁਕੀ ਜਾਵੇਦਾ ਅਜ ਬਘਿਆੜ ਸਾਡੀ।
ਰੋਣ ਵਾਂਙ ਸੁਅਰਨ ਦੀ ਬਣੀ ਲੰਕਾ,
ਦਿਤੀ ਆਣ ਫਰੇਗੀਆਂ ਸਾੜ ਸਾਡੀ
ਸਾਨੂੰ ਗ਼ਦਰ ਨੇ ਆਣ ਕੇ ਖਬਰ ਦਿਤੀ
ਖੇਤੀ ਖਾਵੇਦੀ ਜਾਵੇਦੀ ਬਾੜ ਸਾਡੀ,
ਇਸ ਗ਼ਦਰ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾ ਮੁਲ ਯਾਰੋ
ਦਿਤੀ ਗ਼ਦਰ ਨੇ ਅਖ ਉਘਾੜ ਸਾਡੀ
ਪਿਆ ਜਾਪਦਾ ਕਰੇਗਾ ਤੁਰਤ ਰਾਜ਼ੀ
ਫੜੀ ਗ਼ਦਰ ਹਕੀਮ ਨੇ ਨਾੜ ਸਾਡੀ॥

ਲੇਖਕ ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੰਘ

ਨੋਟ — ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਛਾਪੇ ਖਾਨੇ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਛਪਿਆ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਨੂੰ ਡਬਲ ਜਾਣੇ॥

ਸਨੈਹਰੀ ਵਾਕ :-

ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਟਾਪੂ ਦੇ ਉਦਾਲੇ

ਲਹੂ ਦੀ ਨਦੀ ਚਲਦੀ ਹੈ॥ (ਚਲਦਾ)

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਸੋਹਣੇ ਚੀਰੇ ਨੱਟਾਂ ਦੇ ਬੱਬੇ
ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ
ਉਗਲੀ ਚੱਟ ਚੱਟ ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਾਵਾਂ
ਮੈਥੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਸੋਹਣੇ ਚੀਰੇ ਨੱਟਾਂ ਦੇ ਬੱਬੇ
ਢਿੱਡ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦੀ
ਲਭਣਾ ਜਿਸਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸੋਸਿਆ
ਕੰਮ ਵੀ ਮੇਰਾ ਫਰਜ਼ ਵੀ ਮੇਰਾ
ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ
ਮੇਰੇ ਬੱਬੇ ਮਰੀ ਸਜਨੀ

ਰਾਂਤੀਂ ਚੈਣ ਬੀਂ ਸੋਂ ਨਾ ਸੱਕਾਂ
ਨਵੇਂ ਸੀਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕਹਾਣੀ
ਦੁਖ ਰਹੇ ਹੱਡਾਂ ਦੀ ਜੁਬਾਨੀ
ਕਾਲੇ ਗਏ ਤੇ ਪੋਲੇ ਆਏ
ਹੁਣ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ 'ਚਵਨ ਪ੍ਰਾਸ਼'
'ਐਨਾ ਸੀਨ' 'ਐਸਪ੍ਰੋ'
ਜਾਂ ਮਾਲਸ਼ ਦਾ ਤੋਲ
ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ ਸਾਬਨ ਇਕੋ ਮੇਲ
ਬੋਲ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਹਾਰਾ
ਸਾਂਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵਿਚਾਰਾ

ਇਹ ਹੈ ਮੇਰਾ ਮਮਤਾ ਦਾ ਜਾਲ
ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹਾਲੋਂ ਬੋਹਾਲ
ਠਹੀਆਂ ਰਾਤਾ ਨਿਘਿਆਵਣ ਦੇ ਲਈ
ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਅਪਰਾਧਾਂ ਤਾਈਂ
ਲੈ ਗਈ ਰੋੜ੍ਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕਾਂਗ
ਅੱਜ ਵੀ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਵਾਂਗੂੰ ਦਿਸਦੀ
ਮੇਰੀ ਸਜਨੀ ਤੇਰੀ ਮਾਂਗ
ਕਮਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੀਟ ਪੈਡ ਹੈ
ਨੀ ਕੈਪ ਹੈ ਗੱਡੇ ਉੱਤੇ
ਲੜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਦਰਦ ਦੀ ਦਾਰੂ
ਬੰਨ ਕੇ ਪੱਟੀਆਂ ਗੱਡੇ ਉੱਤੇ
ਮੱਦੇ ਉੱਤੇ
ਬੱਕ ਗਏ ਹੋ ਤਕਦੇ ਤਕਦੇ ?
ਬੱਸ ਹੁਣ 'ਨਾਟਕ ਮੁਕਣ ਵਾਲੇ
ਡਰਾਪ ਸੀਨ ਦੇ ਪਿਛੋਂ
ਆਪੇ ਪਰਦਾ ਡਿੱਗ ਪਵੇਗਾ

ਢਿੱਲੇ ਹੋ ਗਏ ਮੁੱਛ ਦੇ ਕੁੰਡਲ
ਸ਼ਮਲੇ ਵਾਲੀ ਪੱਗ ਵੀ ਗਈ
ਤੁਰਿਆ ਰਿਹਾ ਬਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ
ਫੌੜ ਕੇ ਨੂਠਾ ਅੱਡ ਕੇ ਝੋਲੀ
ਬੱਬੇ ਵੀ ਹੁਣ ਉਡਣ ਲੱਗੇ
ਉਡਣ ਅਵਸਥਾ ਜੋ ਸੀ ਆਈ
ਕੁਝ ਤੁਰ ਗਏ ਕੁਝ ਤੁਰ ਜਾਸਨ
ਪੀੜੀ ਹੋਗਈ ਮਮਤਾ ਦੀ ਗੰਢ
ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਨ ਸੱਕਾਂ
ਮਿਠੀ ਗੰਢੀਰੀ ਗੰਠੇ ਨਾਲੋਂ
ਲਾਅਲਾ ਗੁੜ ਤੋਂ ਵੀ ਹੈ ਮਿਠਾ
ਬੱਬੇ ਮਿਠੇ ਪਰ ਵਧ ਮਿਠੇ ਨੇ
ਬਚਿਆਂ ਦੇ ਬੱਬੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਲੇ ਜਹੇ ਚਹਿਰੇ
ਟੁੱਥ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਨੂੰ

JIM PATTISON

Pontiac Buick
Oldsmobile

JIM PATTISON

1984 ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਕੈਡਲਿਕ

ON MAIN

SERVICE AFTER
SALE

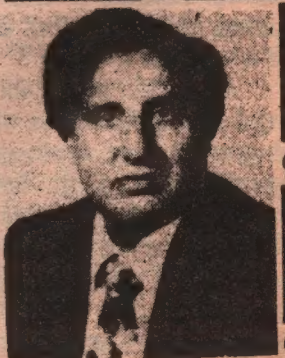

ਖਰੀਦੋ

ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ, ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੇਗਨਾਂ, ਟਰੱਕ, ਵੈਨਾਂ
ਅਤੇ 4x4 ਜ਼ਿਮੀ ਲੈਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਣੇ ਪਹਿਚਾਣੇ ਸੇਲਜ਼ਮੈਨ ਨੂੰ
ਮਿਲੋ ਜਾਂ ਫੋਨ ਕਰੋ

PARLAD GILL

BUS. 879-4233 3434 MAIN ST. VANCOUVER, B.C. RES. 435-1834

ਸੰਸਾਰ

ਦਰਪਣ

ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵੇਚ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਖਿਚੋਤਾਣ ਅਮਰੀਕਾ ਚਿੱਲੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਤਾਨਵੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵੇਚ ਤੋਂ ਦੁਖੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ—ਚਿੱਲੀ ਦੀ ਫੌਜੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ ਪਿਨਚੇ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਲੋਂ ਜਗ੍ਹਾਯਾ ਜੈਟ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼, ਹਵਾ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਤੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਉੱਤੇ ਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਮਿਜ਼ਾਈਲਾਂ ਵਾਲਾ ਇਕ ਤਬਾਹਕਾਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੇਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਵੇਚ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਗੀਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਬੜਾ ਚਿੰਤਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਦੋਵਾਂ ਸਾਮਰਾਜੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਠਣ ਗਈ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਖਤਰਨਾਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਫੌਜੀ ਸਾਜ਼ੋ-ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਵੇਚ ਨਾਲ ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਪਿਨਚੇ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਵਿਚ ਰੋਲ ਅਲਫੋਸਿਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 'ਜਮਹੂਰੀ ਰਾਜ' ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨੂੰ ਉਲਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਚਿੱਲੀ ਦੁਆਰਾ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਜਮਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੇ ਵਾਕਲੈਂਡ ਵਿਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਫੌਜੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਾਲ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਲਫੋਸਿਨ ਵਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ 'ਫੌਜੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਂਗਣਾ' ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਮਰੀਕੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਬੜੇ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹਨ ਕਿ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ੀਮਤੀ ਮਾਰਗਰੇਟ ਥੈਚੇਰ ਨੂੰ ਅਲਾਵਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋ ਜਦ ਕਿ ਉਹ ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਮੁੜ ਸਪਲਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਮਰੀਕੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵੇਚ ਦੇ ਸਵਾਲ ਉੱਤੇ ਬੇਚਰ ਅਤੇ ਗੀਰਨ ਵਿਚਕਾਰ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਿੱਲੀ ਨੂੰ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਤਬਾਹਕਾਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜੇਹੀ ਜਹਾਜ਼ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਵਾਕਲੈਂਡ ਦੀ ਜੰਗ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਨੇ ਗਰੇਨਾਡਾ ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੇਲੇ ਉਥੋਂ ਹਟਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਸ਼ੀਨੀ ਮਨੁੱਖ : ਜੋ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਂਦੇ ਹਨ, ਸੁੰਘਦੇ, ਲਭਦੇ, ਪੜ੍ਹਦੇ ਵੀ ਹਨ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ—ਰੋਬੋਟਸ (ਮਸ਼ੀਨੀ ਮਨੁੱਖ) ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਮਸ਼ਨਰੀ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਅਮਰੀਕੀ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਇਕਸ਼ਾਵ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਪਿਊਟਰ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਦੀ ਤਸਤੀਬ ਏਨੇ ਦਰੁਸਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਣਿਆਂ ਉੱਤੇ 85 ਫੀ ਸਦੀ ਤਕ ਭਰੋਸਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਮਸ਼ੀਨੀ ਨੱਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਸੁਰੰਧੀਆਂ ਵਿਚਲੇ ਮਾਮੂਲੀ ਤੋਂ ਮਾਮੂਲੀ ਫਰਕ ਦਾ ਵੀ ਨਿਖੇੜਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਖੁਰਾਕ, ਪਰਿਵਰ੍ਹਿਮ, ਸ਼ਰਾਬਾਂ ਤੇ ਬੁਝੇ ਇਕ ਸਨਅਤਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਅਜੇਹਾ 'ਰੋਬੋਟ ਸਕਰਤਰ' ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲੋੜ ਪੈਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚਿਠੀਆਂ ਲਭ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਚਿਠੀਆਂ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਰਗਰਮ ਯੂ. ਐਨ. 'ਚ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਨਾਮੀਬੀਆ ਤੇ ਫਲਸਤੀਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ—ਯੂ. ਐਨ. ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਨੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਮੀਬੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ। ਯੂ. ਐਨ. ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੂ ਸਥਾਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵਿਨਯ ਵਰਮਾ ਨੇ ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਧਣਾ ਇਸਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦੀ ਠੋਸ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਪਰ ਯੂ. ਐਨ. ਦੀ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਤ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੰਜਿਲ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਜੋ ਤਰੱਕੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਰੋਕ ਦੇਣ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੇ ਆਮ ਇਜਲਾਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸੰਦਰਭ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭਾ ਫਲਸਤੀਨੀ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਦੂਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨ ਦੀ ਸੁਰਬੀਰ ਜਨਤਾ ਆਪਣੇ ਮਾਤਰ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਗੈਰ ਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਦੁਖ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਗੋਤੇ ਲਗਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਮਾ ਨੇ ਨਾਮੀਬੀਆ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਨਾਮੀਬੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਯੂ. ਐਨ. ਦੀ ਖਾਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਅਗੇ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਅਭੀਮਾਨੀ ਨਸਲਵਾਦੀ ਨਿਜਾਮ ਨਾਮੀਬੀਆ ਸਿਰਫ ਆਪਣਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੰਜਾ ਹੀ ਕਾਇਮ ਨਹੀਂ ਰਖ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਦਖਣ-ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਬਹੁਮਤ ਜਨ ਸੰਖਿਆ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਵਰਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਮੁਕਤੀ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸੰਸਾਰ ਉਪਰ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਨਿਜਾਮ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਕਾਜ ਨੂੰ ਪਰਨਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਉਹ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।

Harcharan S. Sanghera

B.A., (Hons.) B.T.

We wish to let everybody know, that Harry, top salesman has rejoined our firm, and is eager to help in matters of real estate.

Call 274-9586

COMMISSIONER
FOR
OATHS

HEIN
REAL ESTATE
CORPORATION 272-3382

ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੰਘੋੜਾ

ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਨਸਲਵਾਦੀ ਜੁੱਡੀ ਦੇ ਹਾਮੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਆਰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ

ਨਿਊਯਾਰਕ—ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਜਨਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਆਰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਸਬੰਧੀ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਨਾਲ ਮਿਲਵਰਤਣ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੈਂਬਲੀ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਇਕ ਮਤੇ ਨੂੰ 2 ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 141 ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। 8 ਵੋਟਾਂ ਨਿਰਪਖ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮਤੇ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਵੋਟਾਂ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਹੀ ਸਨ।

ਮਤੇ ਵਿਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਸਤੀਵਾਦ ਤੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਗਲਬੇ ਹੇਠਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵੈਨਿਰਣੇ ਦਾ ਹੱਕ ਵਰਤਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਫੌਜੀ ਅਤੇ ਫੌਰਨ ਉਠਾ ਲੈਣ।

ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਨੇ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਹੋਈ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਬਸਤੀਵਾਦ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਦਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਾਕਾਬੰਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਨਸਲਵਾਦੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਦੋਸਤ ਤੇ ਇਤਹਾਦੀ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੋਵੀਅਤ ਡੈਲੀਗੇਟ ਮਿ: ਵੀ. ਓਲੀਏਰੋਵ ਨੇ ਗਰੇਨਾਡਾ ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਛੋਟੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨਿਕ ਪੜ੍ਹਲ ਵਜੋਂ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਵਿਲੀਅਮ ਸੀ. ਸਰਮਨ ਨੇ ਮਤੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ 'ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹਕੂਮਤਾਂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉੱਤੇ ਸਖਤ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵਾਏ ਨਾਮੀਬੀਆ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਅਜੇਹੀ ਕੋਈ ਹਕੂਮਤ ਨਹੀਂ।

"ਫੇਰ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਉਂ ਵਰਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ?" ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਅਮਰੀਕੀ ਮਦਦ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਬਿਆਨ

ਨਿਊਯਾਰਕ—ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਯਾਰੂਬ ਅਲੀ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਹਮਾਇਤ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਿਊਜ਼ਵੀਕ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਗੀਰਨ ਸਰਕਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਦੇਖਦੇ ਹਨ।

ਜਨਰਲ ਯਾਰੂਬ ਖਾਨ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਉੱਤੇ ਇਸ ਆਮ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਉਤਰ ਦਿਤਾ, "ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕੌਮੀ ਹਿੱਤ ਨਿਸਚੇ ਹੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ, ਇਲਾਕਾਈ ਅਖੰਡਤਾ ਪਾਇਦਾਰੀ ਤੇ ਤਾਕਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਅਜੇਹੇ ਅੰਸ਼ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਕ ਅਜੇਹੇ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣਗੇ। ਜਿਥੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹਿੱਤ ਦਾਅ ਉੱਤੇ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਮਿ: ਯਾਰੂਬ ਖਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇਕ ਅਜੇਹੇ ਖਿੱਤੇ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬੜੇ ਧਮਾਕੇ ਭਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ।

ਘੁਰਾੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ

ਲੰਦਨ (CP) - ਨਾਰਵਿਚ ਵਿਖੇ ਨੌਰਵੇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਘੁਰਾੜਿਆਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਤਨੇ ਵੀ ਉੱਚੀ ਹੋਟਲ ਬਹਿਤਰ ਹੈ। ਹੋਟਲ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪੀਟਰ ਰੱਭ ਨੇ 18 ਕਮਰੇ ਵਖਰੇ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਘੁਰਾੜੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਰਾਬੇ ਵਿਚ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਧੋ ਸਕਣ।

ਐਬਟਸਫੋਰਡ ਬੇਰੀ ਫਾਰਮ, ਜਾਂ
ਮਕਾਨ ਖ਼ੀਦਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਿਲੇ—

TOP SALESMAN Since 1978

PAUL GILL

Farms for Sale :-

1. 15 Acres for \$98000
2. 37 Acres for \$220000
3. 25 Acres, BARNs and HOUSE in ALDERGROVE asking \$155000
4. Chicken Farm

123 Case Egg quota

and more farms
in 2,8,9,20,30,80 Acre parcel

TRY TRADES

Res. 853-0493 Off. 853-6411 Or 524-2215
BLOCK BROS. REALTY Ltd.

32641 South Fraserway
Abbotsford, B.C.

ਸਾ ਹਿ ਤ ਦ ਰ ਪ ਣ

ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ ਕਲਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲੱਗਿਆ ਜੀਵਨ

ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ ਦਸੰਬਰ 23 ਵਾਲਾ ਅੰਕ)

ਗੋਆ ਦੇ ਸ਼ਹਿਦ ਕਰਨਲ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਅਸਥੀਆਂ ਉਸਦੇ ਪਿੰਡ ਈਸਤੂ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਤਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਵਲੋਂ 'ਧੀਰ' ਨੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਮਾਤਮੀ ਜਲਸਾ ਮੁਕੱਟ ਪਿਛੋਂ 'ਧੀਰ' ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪਾਠਕ ਮਿਲੇ। ਪਿਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਦੀ ਵਾਕਫੀ 'ਧੀਰ' ਨਾਲ ਕਰਾਈ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ 'ਧੀਰ' ਨਾਲ ਉਸ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਚਿੰਨੀ-ਪੱਤਰ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਦਿਨ 'ਧੀਰ' ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਬੜਾ ਚਿਰ ਤੋਂ ਉਹ ਮੇਰੇ ਸਨੇਹੀ ਪਾਠਕ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਇਕੱਠੇ ਮਿਲ ਆਈਏ। ਬਸ ਤਾਂ ਉਤਰ ਕੇ 'ਨਿੱਕੇ ਸਲੇਟੀ ਸੜਕ ਦੇ ਟੋਟੇ' ਉਤੇ ਤੁਰਦੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਸ ਪਿੰਡ ਪਹੁੰਚੇ। ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਤ-ਪ੍ਰੇਮੀ ਪਰਿਵਾਰ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਡਕੇ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਵਤੀਰਾ ਬੜੇ ਨਿੱਘ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ 'ਧੀਰ' ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਪਿਆਰੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, 'ਦੇਸ ਤਿਰੇ ਅਸੀਂ ਹੋ ਕੇ ਆਏ', 'ਅੱਜ ਤੇਰਾ ਖਤ ਮਿਲਿਆ', 'ਦੇਸ ਤਿਰੇ ਦੀ ਧੂੜ ਗੁਲਾਬੀ' ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ। ਫਿਰ ਇਹ ਭਿਆਨਕ ਖਬਰ ਆਈ ਕਿ ਉਹ ਕੁੜੀ ਟੈਟਨਸ ਦੀ ਨਾਮੁਰਾਦ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨੇਹੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਬੜਾ ਸਦਮਾ ਹੋਇਆ।

'ਧੀਰ' ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਘੋਰ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਟਪਕਦੀ ਹੁੰਦੀ, ਘਰ ਵੀ ਉਹ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਘਰ ਦੇ ਉਸਨੂੰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਦਿਲ ਨੂੰ ਢਾਕਸ ਨਾ ਮਿਲਦੀ। ਕਦੇ ਉਹ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਲੈਂਦਾ ਤਾਂ ਬੜਾ ਚਿਰ ਉਸਦੇ ਮਨ ਦਾ ਰੋਂ ਬਦਲਦਾ, ਪਰ ਮੁੜ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਦੀ ਖੰਭ ਵਿਚ ਡਿਗ ਪੈਂਦਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਗਮ ਅਤੇ ਬਿਰਾਹ ਤੇਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗੀਤ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਜੋ 'ਬਿਰਹੜੇ' ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਪਿਛੋਂ ਲਿਖਿਆ ਉਸਦਾ ਨਾਵਲ 'ਯਾਦਗਾਰ' ਵੀ ਇਸੇ ਸਨੇਹੀ ਮੇਲ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੈ।

ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ 'ਧੀਰ' ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਮਨਾਲੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਖੁਬਸੂਰਤ ਚੁੱਪ, ਸ਼ਾਂਤ ਰਮਣੀਕ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਵੀ 'ਧੀਰ' ਉਦਾਸ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਸਿਰਫ ਇਕ ਦੋ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। ਇਸ ਸਫਰ ਦੀ ਏਹੀ ਪਰਾਪਤੀ ਸੀ।

ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਫਿਰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੀ ਚਿੰਨੀ ਆਈ ਅਤੇ ਧੀਰ ਉਸ ਕੋਲ ਦਿੱਲੀ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਚਿਠੀ ਆਈ, ਲਿਖਿਆ ਸੀ: "ਮੇਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪਰਤ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਮੇਰਾ ਵਿਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ - ਗਮਾਂ ਤੇ ਝੋਰਿਆਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਅੰਦਰ ਧੌਤਾ ਪਿਆ ਹੈ - ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਵੀ ਏਹੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਖੁਸ਼ੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਵੇ, ਪੌਲੇ ਪੌਲੇ ਪੈਰ ਧਰਦੀ। ਇਕਦਮ ਆਈ ਖੁਸ਼ੀ ਮੈਥੋਂ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ - ਮੈਂ ਕੰਗਾਲ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ। ਇਕ ਦਮ ਆਈ ਦੌਲਤ ਵੀ ਕੰਗਾਲ ਨੂੰ ਮਾਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।" ਮੈਂ ਖੁਸ਼ ਸਾਂ ਕਿ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਫਿਰ ਕੋਈ ਸੁਹਾਵਣਾ ਮੌਜ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਉਸਦੀ ਕਵਿਤਾ ਛਪੀ 'ਵਰਗਾਏ'। ਮੈਨੂੰ ਉਸਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਿਛਲੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਉਦਾਸ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਸੀ। ਹਰ ਮਿਲਣੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਝੂਠੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ, ਜੋ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰੀ ਦੁਹਰਾਏ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਹ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਵੇਂ ਦਿਲਾਸੇ ਬੰਦਾ ਰੋਜ਼ ਕਿੱਥੋਂ ਲਿਆਵੇ?

ਫਿਰ ਉਸਦੀਆਂ ਚਿੰਨੀਆਂ ਬੇਅੰਤ ਖੁਸ਼ੀ ਭਰੀਆਂ ਅਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ; ਕਦੇ ਦਸ ਸਫ਼ੇ, ਕਦੇ ਬਾਰਾਂ ਸਫ਼ੇ ਫਿਰ ਪੰਦਰਾਂ। ਉਸਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਲਿਖੀਆਂ: 'ਦਿੱਲੀ' 'ਕਿਤਨਾ ਉਚਾ ਹੋ ਗਿਆ ਮੈਂ' ਆਦਿ ਉਹ ਸੱਤਾਂ ਅੰਬਰਾਂ ਤੋਂ ਉਚਾ ਉਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸਦੀ ਚਿਠੀ ਆਈ; ਅੱਧੇ ਫਟੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ਇਕ ਸਫ਼ੇ ਉਤੇ ਸਿਰਫ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਸਤਰਾਂ, ਸਿਰਫ ਪੰਦਰਾਂ ਸ਼ਬਦ। ਉਹ ਸਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਤੋਂ ਇਕ ਦਮ ਪਤਾਲ ਵਿਚ ਲਹਿ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਹੋ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ 'ਧੀਰ' ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਉਡੀਕਣ ਲੱਗਾ। ਮੈਂ ਦਵਤਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਕੋਈ ਵਾਈਲ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਦਰ ਵਲ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ, "ਖੜਾ ਹੋ ਜਾ। ਤੇਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੌਣ ਆਇਆ ਹੈ? ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਇਆ ਹੈ, ਖੜਾ ਹੋ ਜਾ।"

ਮੈਂ ਆਵਾਜ਼ ਪਛਾਣੀ ਅਤੇ ਮੁੜਕੇ ਦੇਖਿਆ; 'ਧੀਰ' ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਂਗਲੀ ਤਾਣੀ ਖੜਾ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਦਵਤਰ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੇਰਾਨ ਹੋਕੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਮੈਂ ਮੌਕਾ ਸੰਭਾਲ ਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ 'ਧੀਰ' ਦੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ ਅਤੇ ਜੱਗ ਪਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਬਾਹਰ ਖੇਤਾਂ ਵਲ ਲੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਸਾਂ ਜਾਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਪਸਰੇ ਹੋਏ ਹਰੇ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਖੇਤ। 'ਧੀਰ' ਬੋਲਿਆ, "ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮਿਤਰ-ਮਾਰ ਹੋ ਗਈ ਗੁਰਚਰਨ! ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਫੁਰੀ ਮਾਰੀ। ਸਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਉਤੇ ਉਡਦੀ ਮੇਰੀ ਗੁੱਡੀ ਦੀ ਡੋਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀ।"

ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਆਪਣੇ ਇਕ ਖਤ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, "ਆਦਮੀ ਬੈਠ ਕੇ ਰੋਂਦਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਾਗਦਾ। ਜਦ ਰਾਮ ਸੀਤਾ ਲਈ ਰੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਰੋਇਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਰੋ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

'ਧੀਰ' ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਦੇਖ ਜੀ! ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਇਕ ਬੇਲ ਠੀਕ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿੱਤੀ ਬਾਜ਼ੀ ਹਾਰ ਜਾਈਦੀ ਹੈ, ਸਿਰੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਨਰਦਾਂ ਪੁੱਠੀਆਂ ਪੈ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਠੀਕ ਚਾਲ ਚੱਲਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਵਾਰ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸਾਲਾ ਵੇਲਾ ਖੁਭ ਗਿਆ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਇਕ ਮੌਕਾ ਫੇਰ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਤਕੜਾ ਹੱਥ ਪਾਵਾਂ ਕਿ ਕਦੇ ਨਾ ਛੱਡਾਂ ਪਰ ਪੁਲਾਂ ਹੇਠੋਂ ਜੋਹੜਾ ਪਾਣੀ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਉਹ ਕਦੇ ਮੁੜਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਿੰਦਗੀ ਇਕ ਮੌਕਾ ਵੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।" ਧੀਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਫਿਨ-ਭੰਗਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਫਿਰ ਘੋਰ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਖੰਭ ਵਿਚ ਡਿਗ ਪਿਆ।

ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸ਼ਾਲਾਨਾ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਤੀਜੇ ਪਹਿਰ ਚਾਹ ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ 'ਧੀਰ' ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਚਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਫੜੀ ਟਹਿਲਦੇ ਆਏ ਅਤੇ 'ਧੀਰ' ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੱਥ ਰੱਖਦਿਆਂ ਬੋਲੇ, "ਸੁਣਾਓ! ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ?"

ਧੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸਾਹਿਬ! ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਬੀਮਾਰ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਬਚਾ ਲਓ ਜੇ ਬਚਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਤਾਂਕਿ ਕੋਲ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਨਾ ਕਹੋ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲੱਗਿਆ; ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅਹਿ ਕਰਦੇ, ਅਹਿ ਕਰਦੇ। ਪਿਛੋਂ ਤੁਸੀਂ ਜਲਸੇ ਕਰਦੇ

ਫਿਰਨਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਕਰ ਲਓ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।"

ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿਤਾ, "ਨਹੀਂ ਧੀਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਬੀਮਾਰ ਕਿੱਥੇ ਹੋ? ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਤਕੜੇ ਹੋ, ਚੰਗੇ ਭਲੇ। ਉਦਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।" ਇਹ ਕਹਿ, ਬਾਪੀ ਦੇ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲੱਗੇ।

ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ, ਮੈਂ ਧੀਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਕੇ ਕਈ ਮਿਤਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਸਲਾਹ ਬਣੀ ਕਿ ਧੀਰ ਨੂੰ ਦਿਲਾਜ ਲਈ ਮਾਨਸਕ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰ ਨੇਕੀ ਕੋਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 'ਧੀਰ' ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬੜੇ ਤਪਾਕ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ, ਹੱਥ ਮਿਲਾਂਦਾ ਅਤੇ ਗੱਲਾਂ ਚੁਟ ਜਾਂਦਾ ਚਾਹ ਦੀ ਮਿਲਣੀ ਮੁੱਕੀ ਤਾਂ ਮੈਂ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਦੇ ਦਵਤਰ ਪੁੱਜਿਆ ਜਿਥੇ ਡਾਕਟਰ 'ਨੇਕੀ' ਦੀ ਭੈਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ, ਉਸਨੇ 'ਨੇਕੀ' ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ 'ਧੀਰ' ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। 'ਧੀਰ' ਨੂੰ 'ਮਾਨਸਿਕ ਬੇਦਿਲੀ' ਦਾ ਦੌਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਕੁੱਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ 'ਧੀਰ' ਦਾ ਖਤ ਆਇਆ, "ਨੇਕੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਇਕ ਸੁਆ ਲਾਇਆ। ਮੈਂ ਉੱਚੀ ਉੱਚੀ ਬੋਲਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਰੋਣ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮੇਰੀਆਂ ਝੁੱਝਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਮੈਂ ਰੋਜ਼ ਕੇ ਰੋਇਆ ਅਤੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਹੌਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਡਾਕਟਰ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ, ਹਮਦਰਦੀ ਭਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਕਈ ਦਿਨ ਉਹ ਇੰਝ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਕਦੇ ਉਹ ਗੱਲੀ ਦਿੰਦਾ, ਕਦੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ। ਕਦੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ, ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਹਫ਼ਤੇ ਪਿਛੋਂ 'ਨੇਕੀ' ਨੇ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, "ਤੂੰ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਦੇਖੀ ਹੈ? ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਕਲਕੱਤੇ ਵਾਲੀ, ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਬਾਹਰ ਲਟਕ ਰਹੀ ਲਾਲ ਜੀਭ, ਲੰਮੇ ਲੰਮੇ ਦੰਦ।" ਧੀਰ ਨੇ 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਤਾਂ 'ਨੇਕੀ' ਨੇ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ, "ਜੇਹੜੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਤੂੰ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਉਹ ਵੀ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਸਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਖਿਆਲ ਛੱਡ ਦੇ।"

ਧੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਡਾਕਟਰ ਨੇਕੀ! ਕੋਈ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸ, ਫਰੂਲ ਗੱਲਾਂ ਛੱਡ।" ਨੇਕੀ ਮੁਸਕਰਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਗੱਲ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ।

ਧੀਰ 'ਨੇਕੀ' ਕੋਲੋਂ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ, ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਬੀਮਾਰ ਸਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮਿਤਰਾਂ ਨੇ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ 'ਨੇਕੀ' ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ; ਉਹ ਦੇਵਤਾ ਹੈ ਦੇਵਤਾ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਇਲਾਜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ 'ਨੇਕੀ' ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਹੈ, ਕਵੀ ਵੀ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦ ਮਿਤਰ ਵੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਖੁਦ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਬੀਮਾਰ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਦੇਖ ਨਾ ਰੋਡੀਓ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਉਸ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਮੈਂ ਹਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਹਮਦਰਦੀ ਭਾਲਦਾ ਫਿਰਦਾ ਸਾਂ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਏਥੋਂ ਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਜਦ ਉਹ..... ਕਮੀਨਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਮੈਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਅੱਗੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਦੋਂ ਮੈਂ ਅਸਲੋਂ ਹੀ ਬੀਮਾਰ ਸਾਂ।

ਭਾਰਤ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜੇ ਦਾ ਮਾਮਾ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜੇਆਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਪਟਿਆਲੇ ਰਿਕ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਇਕ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਰਾਜੇਵਾਲਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰੀ ਸੰਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਚਕਰਵਰਤੀ' ਕਈ ਸਾਲ 'ਜੀਵਨ ਪ੍ਰੀਤ' ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਉਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 'ਧੀਰ' ਹੁਣ 'ਜੀਵਨ ਪ੍ਰੀਤ' ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਸੀ। 'ਚਕਰਵਰਤੀ' ਧੀਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਜੀਜ਼ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਭਰੀ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਕੇ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਉਤੇ ਆਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ 'ਧੀਰ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ 'ਵੰਗਾਰ' ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ:—

"ਪਰਬਤੋ! ਓ ਪਰਬਤੋ!! ਹੁਣ ਛੱਡ ਦੇਵੇ ਹੋਕੜਾਂ!

ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਲੱਗੇ ਰਹੇ ਨੇ ਸਿਰ ਤੁਹਾਡੇ ਅਗਲ ਨਾਲ,

ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਕੀਤੀ ਵਧੀਕੀ ਹੈ ਤੁਸਾਂ ਨੇ ਫਰਸ਼ ਨਾਲ .....

ਚਕਰਵਰਤੀ ਬੇਚੈਨ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ 'ਧੀਰ' ਵਲ ਵੇਖਦਾ ਕਦੇ ਰਾਜੇਵਾਲਾ ਵਲ ਤੇ ਫੇਰ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਲੈਂਦਾ... ਤੇ ਧੀਰ ਨੇ ਨਜ਼ਮ ਮੁਕਾਈ:

ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਇਕ ਹਨੇਰੀ ਲਾਲ ਲਾਲ

ਸੁਕਦਾ ਹੈ ਇਕ ਤੁਫਾਨ

ਜਿਸਦੇ ਸਾਹਵੇਂ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਹ ਟੀਸੀਆਂ

ਮੁਮਕਿਨ ਨਹੀਂ..... ਪਰਬਤੋ! ਓ ਪਰਬਤੋ!!

ਸਮਝ ਲਓ, ਸ਼ਾਇਰ ਸਮੇਂ ਦਾ ਆਖਦੇ ਵੰਗਾਰ ਕੇ

ਸ਼ਾਇਰਾਂ ਦੇ ਬੇਲ ਇਹ ਆਵੇਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਦੀ। ਪਰਬਤੋ!..... ਓ ਪਰਬਤੋ!! ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ ਅਤੇ 'ਧੀਰ' ਮਾਣ ਮੱਤਾ ਸਿਰ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲ ਅਦਬ ਨਾਲ ਝੁਕਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਆ ਬੈਠਾ।

ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। 'ਚਕਰਵਰਤੀ' ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਉਹ 'ਧੀਰ' ਥਾਂ ਕੁ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦਾ। ਇਹ ਨਜ਼ਮ ਏਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਦੇਖ ਨਾ! ਮੇਰੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਦਾ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ। ਜਦ ਮੈਂ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ 'ਚਕਰਵਰਤੀ' ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਬੋਲਿਆ, "ਏਹੀ ਤਾਂ ਫਰਕ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਆਖਦੇ ਹਾਂ ਗੱਲ। ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਦੇ ਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਵੰਗਾਰਦੇ ਹਾਂ ਜਾਬਰ ਨੂੰ।" ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਨਾ ਬੁਲਾਇਆ।

'ਧੀਰ' ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਸੂਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਕ ਵਾਰ ਡੂਏ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੋਰਚਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਿਸਾਨ ਗਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ' ਨੇ ਇਕ ਲੇਖ ਮੋਰਚੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੋਰੋਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਿਫਤੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ। 'ਧੀਰ' ਨੇ ਬੜੀ ਸਖਤ 'ਖੁਲੀ' ਚਿੰਨੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਮੰਗਿਆ। ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ ਵਿਚ 'ਧੀਰ' ਦੀ ਚਿਨੀ ਪਿਛਲੇ ਸਫ਼ਿਆਂ ਉਤੇ ਪਰ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਦਿਤਾ ਚਿੰਨੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਪਰਚੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਛਪਿਆ। ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਬੇਵਾਜਬ ਅਗੇਤ ਪਛੇਤ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪਰਚੇ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਲਈ ਰੋਸ-ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬੀ ਲੇਖ ਵਿਚ 'ਆਪਣੇ ਧੀਰ' ਦੀ ਚਿਨੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 'ਪ੍ਰੀਤ-ਭਿੰਜੇ ਦਿਲ' ਨੂੰ ਪਹੁੰਚੀ ਠੋਸ ਦਾ ਰੋਣਾ ਰੋਇਆ ਤਾਂ 'ਧੀਰ' ਦਾ ਦਿਲ ਪਸੀਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦਾਰ ਜੀ ਤੋਂ ਇਸ ਖਾਤਰ ਖਿਆਂ ਮੰਗ ਲਈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪਾਠਕਾਂ ਅਤੇ ਮਿਤਰ 'ਧੀਰ' ਨਾਲ ਖਿਆਂ-ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਕਰਕੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਏ। 'ਪ੍ਰੀਤ-ਸਨੇਹੀ' ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਲਿਖੀ 'ਖੁਲੀ ਚਿੰਨੀ' ਤੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਸਖਤ ਨਾਰਾਜ਼ ਸਨ।

ਗੁਰਚਰਨ ਰਾਮਪੁਰੀ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਧੀਰ ਨੇ "ਡੂਏ ਮਾਮਲੇ" ਬਾਰੇ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖੀ ਅਤੇ 'ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ' ਨੂੰ ਛਪਣ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਪਰਚਾ ਆ ਗਿਆ ਪਰ 'ਧੀਰ' ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਾਪੀ ਗਈ। ਉਸਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਭਾ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆ ਗਈ। 'ਧੀਰ' ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਇਕ ਦਿਲਾਸਾ ਪਿਛੋਂ ਜਦ ਲੇਖਕ ਖਿਡੇ ਤਾਂ ਨਵਤੇਜ ਸੜਕ ਉਤੇ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਂਗਲੀ ਤਾਣ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਨਵਤੇਜ! ਮੈਂ ਕਹਾਣੀ ਭੇਜੀ ਸੀ, ਛਾਪੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?"

ਨਵਤੇਜ ਬੋਲਿਆ, "ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੈ, ਬੇਲੇ ਵਿਚ। ਇਹ 'ਸੁਰਜੀਤ' ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈ ਸੀ।" ਨਵਤੇਜ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਣ ਲਈ ਕਹਾਣੀ ਬੋਲੇ ਚੋਂ ਕੱਢ ਲਈ। 'ਧੀਰ' ਅੱਖਾਂ ਹੋ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, "ਸੁਰਜੀਤ ਕੌਣ?"

ਨਵਤੇਜ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 'ਸੁਰਜੀਤ' ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੈਕਟਰੀ।"

ਧੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਫੜਾ ਉਹੋ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਾਣੀ ਛਪਾਈ ਜੇ ਇਹ 'ਸੁਰਜੀਤ' ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਨਾਲ ਛਪਾਈ ਹੈ। ਉਹ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਕਹਾਣੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਜਾਂ ਨਾ-ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ? ਧੀਰ ਨੇ ਝੱਪਟਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਾਣੀ ਨਵਤੇਜ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖੋਹ ਲਈ।

ਆਕਾਸ਼ਬਾਣੀ ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਮੇਂ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਸੱਦੇ ਭੇਜੇ। ਅੰਮਰਜੋਤੀ ਸੀ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ। ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨੇ 'ਧੀਰ' ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਕੁਝ ਬੰਦ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਉਹ ਬੜਾ ਤਲਮਲਾਇਆ, ਪਰ ਕਵੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਾ ਮੰਨਿਆ। ਗੋਕਾਰਡਿੰਗ ਹੋਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਧੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਕੁਝ ਬੰਦ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਮੇਰੇ ਲੋਕੋਂ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਤਲ ਹੋਈ ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨੀ।" ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਕਵਿਤਾ ਦੇ ਛਾਂਗੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਨੋਟ ਦੇ ਕੇ ਪੂਰੀ ਕਵਿਤਾ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾ' ਵਿਚ ਛਾਪ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਕਿੰਨਾ ਲੰਮਾ ਚਿਰ ਰੋਡੀਓ ਵਲੋਂ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸੱਦਾ ਨਾ ਆਇਆ।

ਖੰਨਾ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। 'ਧੀਰ' ਤੇ ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਾਂ। 'ਧੀਰ' ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦਵਤਰ ਆ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਪੈਦਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਏਧਰਲੀਆਂ ਏਧਰਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। 'ਧੀਰ' ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ ਬਾਰੇ ਨਵਤੇਜ ਨਾਲ ਹੋਈ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ। ਮੈਂ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ ਕਿ 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਜਤਾਵਾਂ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ ਪਿਛੇ ਮਿਤਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬੋਚ ਬੋਚ ਕੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, "ਧੀਰ! ਤੇਰੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਮਿਤਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ?"

ਉਹ ਰਤਾ ਕੁ ਹੇਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਝਾਕਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ, "ਕਿਉਂ? ਬਹੁਤ ਸਨ।"

"ਹੁਣ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ?" ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਕਿਉਂ ਕੀ ਮਤਲਬ ਤੇਰਾ? ਕਹਿਣਾ ਕੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਤੂੰ?"

"ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਮਿਤਰ ਤੇਥੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ।"

"ਅਛਾ ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ? ਤਾਂ ਤੂੰ ਵੀ ਜਾਹ। ਮੈਂ ਦੋਸਤੀ ਦਾ ਪੱਖੜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।"

ਇਹ ਕਹਿਕੇ 'ਧੀਰ' ਮੈਥੋਂ ਇਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੜੇ ਸਖਤ ਤਣਾਅ ਭਰੀ ਚੁੱਪ ਛਾ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਕਦਮ ਅੱਗੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਮੀਲ ਲੰਮੀ ਵਾਟ ਤੁਰੀ ਗਏ, ਇਕ ਬੇਲ ਵੀ ਸਾਂਝਾ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੰਵਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਗੜ ਗਈ। ਮੈਂ ਕਾਹਨੂੰ ਗੱਲ ਛੋੜੀ! ਮੈਂ ਪਛਤਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ। ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ ਪਿਛੋਂ ਵੀ ਚੁੱਪ ਨਾ ਟੁੱਟੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਵਿਛੜ ਗਏ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਸਾਂ।

ਧੀਰ ਦੇ ਪੰਜ ਬੱਚੇ ਹਨ, ਚਾਰ ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕ ਪੁੱਤਰ। ਵੱਡੀ ਧੀ ਨਵਰੂਪ ਵਿਆਹੁਣ ਜੋਗੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਧੀਰ ਨੂੰ ਫਿਕਰ ਲੱਗਾ। ਉਹ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਗੀਤਾਂ ਵਲ ਦੇਖਦਾ ਤਾਂ ਕੰਝ ਜਾਂਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ ਮੂੰਹ ਅੱਡੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, "ਮੈਂ ਤਾਂ ਧੀਆਂ ਕਾਮਰੇਡਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਆਹਾਂਗਾ। ਕੋਈ ਪਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਰਿਵਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ, ਕੋਈ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣੀ।"

ਮੈਂ ਸੋਚਦਾ, 'ਕਹਿਣ ਨਾਲੋਂ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੈ।' ਕੋਈ ਵੱਡੇ, ਉਘੇ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਨ, ਜੋ ਸਮਾਂ ਆਣ ਉਤੇ ਉਹ ਕੁਝ ਆਪ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਜੋ ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਾਰਦੇ ਰਹੇ। 'ਧੀਰ' ਦੀ ਚਿਨੀ ਆਈ, "ਮੈਂ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜੁਆਈ ਉਹ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਏਨਾਂ ਸੋਹਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੁਆਈ ਆਖਕੇ ਮੈਂ ਮਾਣ ਨਾਲ ਗਿੱਠ ਉਚਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।"

ਜਦ ਮੈਂ ਉਸਦੇ ਜੁਆਈ: ਬਲਜੀਤ ਪੰਨੂੰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ 'ਧੀਰ' ਦੀ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਤ-ਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਜਿੰਨਾਂ ਸੋਹਣਾ ਸੀ ਓਨੇਂ ਹੀ ਚੰਗੇ ਉਸਦੇ ਅਮਲ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਜਾਤ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਸੀ। ਕੋਈ ਪਾਰਮਿਕ ਰਸਮ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਨਾ ਪੂਰੀ ਗਈ। ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਹਾਰ ਪਾਏ। ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਓਂ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਉਘੇ ਲੇਖਕਾਂ, ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿਤੀ ਤੇ ਵਿਆਹ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਬਲਜੀਤ ਨੇ ਧੀਰ ਦੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਦੇ ਬੋਝ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਵੰਡਾਇਆ ਉਸਨੇ ਧੀਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਛੋਟੀਆਂ ਧੀਆਂ ਤੇ ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਰਵਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਨਾ ਕੋਈ ਦਾਜ ਦੀ ਛੱਟ ਸੀ ਨਾ ਜਾਤ ਦਾ ਬੋਝ। 'ਧੀਰ' ਨੂੰ ਸਾਹ ਰਤਾ ਕੁ ਸੱਖਾ ਆਉਣ ਹੀ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਿੱਤੇ ਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਬਲਜੀਤ ਇਕ ਬਸ ਅਤੇ ਕਾਰ ਦੀ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 11 ਤੇ)

ਸਾ ਹਿ ਤ ਦ ਰ ਪ ਣ

(ਪੰਨਾ 10 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੋਈ ਟੱਕਰ ਵਿਚ ਸੁਰਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਧੀਰ' ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਲਿਖਿਆ, "ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਕਹਿਰ ਦਾ ਪਹਾੜ ਟੁੱਟਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਕੀ ਕਰਾਂ? ਕਿਧਰ ਜਾਵਾਂ? ਬਲਜੀਤ ਦੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ ਉਜੜ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੋਈ ਘੱਟ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ।"

ਇਕ ਦਿਨ 'ਧੀਰ' ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਇਆ। ਉਸਦਾ ਲਿਖਾਸ ਢਿੱਲਾ ਅਤੇ ਚੇਹਰਾ ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਹਾਲ ਚਾਲ ਪੁਛਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਮੈਥੋਂ ਕੁਝ ਲਿਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਫਿਕਰਾ ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ, ਕੱਟ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ। ਇਕ ਨਾਵਲ 'ਚਪੇੜ' ਲਿਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅੱਗੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਗੁਰਚਰਨ! ਮੇਰਾ ਕੀ ਬਣੇਗਾ? ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਇਕੋ ਤਾਂ ਕੰਮ ਦੀ ਗੱਲ ਸੀ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ। ਜੇ ਇਹ ਵੀ ਨਾ ਰਹੀ ਤਾਂ ਜੀਣ ਦਾ ਕੀ ਹੱਸ? ਮੈਂ ਲਿਖਣ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। "ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਫਿਰ? ਚਿੰਤਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਨਾਵਲ ਅੱਜ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ, ਕੱਲ੍ਹ ਤੁਰ ਪਏਗਾ, ਪਰਸੋਂ ਚੋਬੇ ਜਾਂ ਦਸਵੇਂ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਏਗਾ। ਕੋਈ ਆਖਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਲਿਖ ਲਈ। ਜਾਂ ਅਗਲੇ ਸਾਲ। ਜੇ ਨਾਵਲ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ਤਾਂ ਕਹਾਣੀ ਲਿਖ, ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਜਾਂ ਕੁਝ ਦੀ ਨਾ ਲਿਖ। ਪੜ੍ਹਨਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇ।" ਮੈਂ ਕਿਹਾ

"ਲੇ ਇਹ ਵੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਝੂਠੀਆਂ ਤਸੱਲੀਆਂ ਨੇ, ਬੇਬੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ। ਇਹ ਮੈਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਲਿਖਣ ਦਾ ਢੰਗ ਦੱਸ।"

"ਲਿਖਣ ਦਾ ਢੰਗ ਤੇਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸਣੇ? ਤੇਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਆਉਂਦੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਛੱਡ। ਸਿਰਜਣਾ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਮੁਹੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਂਗ ਹੈ। ਜੇ ਬੰਦਾ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵਸਲ ਦੀ ਰਾਤ ਵੀ ਹਿਜਰ ਦੀ ਰਾਤ ਵਿਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।"

"ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਹੈ ਬਈ। ਪਰ ਯਾਰ! ਮੈਥੋਂ ਲਿਖ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?" ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਰਹੇ ਉਹ ਏਹੀ ਹੋਣਾ ਹੋਂਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਆਈ ਅਸੀਂ ਵਿਛੜ ਗਏ।

ਚੋਬੇ ਦਿਨ ਉਹ ਮੁੜ ਮੇਰੇ ਦਵਤਰ ਆ ਗਿਆ। ਉਸਦੇ ਚੇਹਰੇ ਤੇ ਰੋਣਕ ਅਤੇ ਲਿਖਾਸ ਵਿਚ ਚੁਸਤੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ, "ਸੁਣ! ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?"

"ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਤੇਨੂੰ? ਮੇਰੀ ਨਕਟਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ? ਅਤੇ ਧੀਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਉਂਗਲ ਅਕੜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਟਾਈ ਵਲ ਸਿਨ੍ਹੀ। ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਉਸਦੀ ਹਿੱਕ ਵੀ ਰਤਾ ਤੁਰਦੀ ਤਾਈਂ ਹੋਈ ਸੀ।

"ਇਹ ਤਾਂ ਦਿਸਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ?" ਮੈਂ ਕਿਹਾ

ਧੀਰ ਬੋਲਿਆ, "ਗੱਲ ਕੀ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਬੱਸ ਨਾਵਲ ਤੁਰ ਪਿਆ ਸਾਲਾ ਅੱਗੇ। ਕਮਾਲ ਹੋ ਗਈ। ਤੂੰ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਯਾਰ। ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲੋਣ ਦਾ। ਮੇਰੀ ਹਰ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਇਲਾਜ ਲਿਖਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੈਂ ਲਿਖਦਾ ਰਹਾਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਕਰਦਾ।" ਉਸਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਦੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ।

ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੇ ਰੋਂ ਵਿਚ ਵੇਖਕੇ ਮੈਂ ਉਸਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਇਲਾਜ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗਾ, "ਸੁਣਾ ਫੇਰ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਬੀਤੀ?"

"ਕੁਝ ਨਾ ਪੁੱਛ। ਇਹ ਜੇਹੜਾ ਡੀਪਰੈਸ਼ਨ ਹੈ, ਇਹ ਮਨ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਬੇਲੋੜੀ ਗੰਢ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਏ ਫਿਰ ਕੋਈ ਬੀਮਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਭ ਸੁਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਉਹ ਇਕ ਲੋਕ ਕਥਾ ਸੁਨਾਣ ਲੱਗਾ, "ਇਕ ਪੇਂਜਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਪਿੰਡ ਬਾਹਰ ਜੰਗਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤੁਰਿਆ। ਉਸਨੇ ਕਪਾਹ ਦਾ ਲੱਦਿਆ ਇਕ ਗੱਡਾ ਦੇਖਿਆ, ਫਿਰ ਦੂਜਾ, ਫਿਰ ਤੀਜਾ, ਚੌਥਾ ਤੇ ਫਿਰ ਕਪਾਹ ਦੇ ਗੱਡਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਲੰਮੀ ਕਿਤਾਰ। ਸਾਰੇ ਗੱਡੇ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਪੇਂਜੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਹੈਂ ..... ਏਨੀ ਕਪਾਹ ..... ਇਹ ਸਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਪਿੰਜਣੀ ਪਏਗੀ? ਇਹ ਤਾਂ ਮੈਥੋਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਪਿੰਜ ਹੋਣੀ ਅਤੇ ਉਹ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੇ ਵੇਦਾਂ ਹਕੀਮਾਂ ਤੋਂ ਬਥੇਰਾ ਇਲਾਜ ਕਰਾਇਆ ਪਰ ਕੋਈ ਅਰਾਮ ਨਾ ਆਇਆ। ਅਖੀਰ ਘਰ ਦੇ ਉਸਨੂੰ ਇਕ ਸਾਧ ਕੋਲ ਲੈ ਗਏ। ਸਾਧ ਨੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਉਹ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ ਕਿਵੇਂ ਸੀ?" ਘਰ ਦਿਆਂ ਨੇ ਕਪਾਹ ਦੇ ਗੱਡਿਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਸਾਧ ਬੋਲਿਆ, "ਚੰਗਾ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਲਿਆਇਓ ਇਸ ਨੂੰ!"

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਪੇਂਜੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਸਦੇ ਘਰ ਵਾਲੇ ਸਾਧ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਾਧ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਅਸਮਾਨ ਵੱਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਡੋਹ ਵਜਾਣ ਵਾਂਗ ਘੁਮਾਏ ਅਤੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਬੋਲਿਆ, "ਅੱਗ ਲੱਗ ਗਈ ਅੱਗ, ਮੰਡੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਪਾਹ ਸੜ ਗਈ, ਭੋਰਾ ਨਹੀਂ ਬਚੀ।"

ਪੇਂਜੇ ਨੇ ਸਾਧ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਅੱਛਾ! ਸਿੱਤ ਜੀ!! ਸਾਰੀ ਕਪਾਹ ਸੜ ਗਈ? ਭੋਰੀ ਨਹੀਂ ਬਚੀ?" ਸਾਧ ਨੇ "ਹਾਂ" ਵਿਚ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਪੇਂਜੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਏਨੀ ਕਪਾਹ ਪਿੰਜਣੀ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ।

'ਧੀਰ' ਨੇ ਲੋਕ ਕਥਾ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਢੁਕਾਈ, "ਏਹੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੀ ਸੀ। ਐਵੇਂ ਕੋਈ ਗੰਢ ਪੈ ਗਈ ਸੀ। 'ਨੇਕੀ' ਨੇ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ। 'ਨੇਕੀ' ਅਸਲ ਵਿਚ ਹੈ ਹੀ ਸਾਧ। ਮਨੋਵਿਗਿਆਨੀ ਸਾਧ ਹੀ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਗੁੰਝਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਨ ਨੇ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ।"

ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਧੀਰ ਠਾਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਰਾਜ਼ੀ ਹੈ।

ਇਕ ਉਘਾ ਕਵੀ ਧੀਰ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਧੀਰ! ਤੂੰ ਕਹਾਣੀ ਬਹੁਤ

ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ

ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਬੁੱਢੀ ਇੱਕ ਆਟੇ ਵਾਲੀ ਬੇਰੀ ਤੇ ਇਕ ਝੋਲਾ ਕੰਡਕਟਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘਣ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਰਤਾ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, "ਮਾਈ ਕੋਈ ਜੱਗ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲੀ ਐ?"

"ਆਹੋ!" ਬੁੱਢੀ ਆਪਣੀ ਬੇਰੀ ਅੱਗੇ ਖਿਸਕਾਂਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, "ਮੀਂਹ ਜੇ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਪੁੱਤ ਮੇਰਿਆ!"

ਬੱਸ ਤੁਰੀ ਤਾਂ ਪਿਛੋਂ ਬੇਠੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਉਸ ਬੁੱਢੀ ਵੱਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੰਡਕਟਰ ਦੇ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ, ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬ ਨਹਿੰਮੇ ਨਾਲ ਦੇ ਕੇ ਫੇਰ ਅਜਿਹੀ ਤਮਕੀ ਕਿ ਖੁੰਜੇ ਵਾਲੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਝੁੜਝੜਾਈ ਗਈ।

"ਜਾਣਾ ਕਿੱਥੇ ਐ ਮਾਈ?" ਕੰਡਕਟਰ ਦੇ ਟਿਕਟ ਕੱਟਣ ਲਈ ਅਗਾਂਹ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

"ਰੋੜੀ, ਹੋਰ ਮੈਂ ਕੀ ਫਰੀਕਾ ਜਾਣੈ।" ਜੇਬ 'ਚੋਂ ਇਕ ਮੋਲੀ ਲੀਰ ਕੱਢਦਿਆਂ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ, "ਨਿੱਤ ਜਾਨੇ ਐ—ਐ ਕਰਦੇ ਜਿਸੇ ਜਾਣਦਾ ਏ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ....ਅਗੀ ਤਰੀ ਕਰੋਣਾ!...ਹੈ, ਅਕੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਫਕੀਰ ਮਾਂ ਨੂੰ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ।"

ਕੰਡਕਟਰ ਹੱਸ ਪਿਆ। "ਮਾਈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਐਂ ਕਰਦੀ ਐਂ ਜਿਵੇਂ ਤੇਰਾ ਗਦੌੜ ਐ ਫੇਰਿਆ ਹੁੰਦੇ!"

"ਗਦੌੜ ਵੀ ਫੇਰਾਂਗੇ ਏ ਨਾ ਜਿੰਦੇਂ ਤੇਰਾ ਕੋਈ ਦਾਦਾ ਪੜਦਾਦਾ ਮਰਿਆ..."

"ਵਾਹ ਮਾਤਾ!" ਕੰਡਕਟਰ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਫੇਰ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। "ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨਾਹ ਤੂੰ!"

"ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਆਪ ਏ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ ਫਿਰ 'ਮਾਤਾ' ਤੇਰੇ ਗਲ 'ਚ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਹਾਰ ਪਾਊ!"

"ਚੰਗਾ ਬਾਹਲਾ ਨਾ ਬੋਲ। ਆਹ ਫੜ੍ਹ ਟਿਕਟ ਤੇ ਪਨਤਾਲੀ ਪੈਸੇ ਉਰੇ ਕਰ।" ਕੰਡਕਟਰ ਹੁਣ ਖਿਝ ਗਿਆ ਸੀ।

"ਕਿਉਂ ਤੇਰੇ ਪਿਉ ਦਾ ਰਾਜ ਐ?" ਬੁੱਢੀ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਲੀ, "ਪਨਤਾਲੀ ਪੈਸੇ ਕਾਹਦੇ ਵੇ? ਨਾਲੇ ਆਕੜ ਆਕੜ ਪੈਨੇਂ ਨਾਲੇ ਪੈਸੇ ਦੂਟੇ ਮੇਰਾਦੇ—ਕੋਈ ਸੁਰਤ ਹੈ ਤੇਨੂੰ?"

ਕੰਡਕਟਰ ਅੱਲ੍ਹੜ ਮੁੰਡਾ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਿਰਖ ਗਿਆ। ਉਹਦੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਕੰਢੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਉਸ ਬਿੰਦ ਦਾ ਬਿੰਦ, ਕੁਝ ਲੰਮੀ ਸੋਚਕੇ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਲੀਰ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਭਾਨ ਕਥ ਦੇ ਉਹਨੂੰ ਪੰਜ ਪੰਜੀਆਂ ਫੜਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਆਹ ਚੁਕ ਆਵਦਾ ਕਿਰਾਇਆ। ਵੱਹਣੇ ਭਾੜੇ, ਕਰਨੀਆਂ ਆਕੜਾਂ—ਕਿਤੇ ਲਿਖਿਐ!"

ਗੁੱਸਾ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੰਡਕਟਰ ਮੁਸਕਰਾ ਪਿਆ। ਟਿਕਟ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਫੜਾ ਦਿਤੀ ਤੇ ਪੈਸੇ ਲੈ ਕੇ ਝੋਲੇ ਵਿਚ ਪਾ ਲਏ। ਜਦ ਉਹ ਗੁੰਮ ਗੁੰਮ ਜਿਹਾ ਹੋ ਕੇ ਹੋਰ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ ਕੱਟਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਬੁੱਢੀ ਟਿਕਟ ਨੂੰ ਉਸੇ ਲੀਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਖਾਸੀ ਉਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਬਰੜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ।

"ਲੇ ਹੈਂ, ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਦੇ ਫਿਰਦੇ—ਅਕੇ ਪਨਤਾਲੀ ਪੈਸੇ ਦੇਹ। ਪਨਤਾਲੀਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰਾਹ ਐ! ਨਾਲੇ ਪੱਚੀ ਲੈ ਵੀ ਗਿਆ ਹਲੂਕ ਤਾਲੂਆ? ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਓ ਤਾਂ ਐ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿਤੇ ਹੈ, ਬਾਣੀਏ ਲੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਐ, ਸੁਆਹ ਖੋਹ ਦੇ ਕੇ। ਇਹ ਭਾੜੇ ਮੂੰਹੇ ਖੁੰਘਲ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਐ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਆਹ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਕੱਢ 'ਤੀ। ਬੋਟਾਂ ਲੈਣ ਆਏ ਆਖਣਗੇ ਅਸੀਂ ਬੋਨੂੰ ਕੱਲ ਨੂੰ 'ਮਹਿਲ' ਉਸਾਰ ਕੇ ਦਿਆਂਗੇ। ਪਰ 'ਕੇਰਾਂ ਕਬੂਤਰਾਂ ਆਲੇ ਖੁਭੇ 'ਚ—ਅੱਥੇ ਚੰਡੂਗੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਲੁਕਦੇ ਐ, ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਆਗੂ ਘੁੰਡ ਕਿਹੜਾ ਚਕਦੇ ਐ।"

ਕੰਡਕਟਰ ਸ਼ਾਇਦ ਟਿਕਟਾਂ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਜੁਆਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਿਹਾ। ਬੁੱਢੀ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਸਿ ਪਾਸੇ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਬੁੱਢੀ ਵੱਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤਿਉੜੀ ਕੱਸੀ ਹੋਈ ਸੀ; ਕੋਈ ਮੁਸਕਰਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਲ ਦਾ ਪਲ ਜਿਵੇਂ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਸਭ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ।

ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਐਨ ਸੋਧ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸੀਟਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁਹਣੀ, ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਹਿਰਨ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਪਤੀ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਦੋ-ਦਾਈ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਗੱਲ ਮਟੋਲ ਬੱਚਾ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਆਪੋ ਵਿਚ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਕੁਝ ਅੱਖੇ ਅੱਖੇ ਕਦੇ ਪਿਛਾਂਹ ਬੁੱਢੀ ਵੱਲ ਤੇ ਕਦੇ ਅਗਾਂਹ ਸੜਕ ਦੇ ਦੋਹਰੀ ਪਾਸੀ ਉਡਦੀ ਪੂੜ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ ਬੱਸ ਬਹੁਤ ਹੌਲੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਂਜ ਵੀ ਪੀਪੋ ਵਾਂਗ ਖੜਕਦੀ ਸੀ।

ਵਧੀਆ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਕਵਿਤਾ ਛੱਡ, ਕਹਾਣੀ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਹ।"

ਇਕ ਉਘੇ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਨੇ ਸਲਾਹੀ ਦਿਤੀ, "ਧੀਰ! ਤੂੰ ਕਵੀ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈਂ, ਕਵਿਤਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਕਰ।"

ਧੀਰ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ, "ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੁੱਠੀ ਮਤ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।"

ਧੀਰ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਮਿਤਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਲਿਖਾਂਗਾ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਵੀ।

ਕੁਝ ਸੜਕ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੁਲਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਬੁੱਢੀ ਅਖੀਰਲੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਉਤਾਰ ਉਡਲਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਅਵੇੜਾ ਵਾਕ ਬੋਲਦੀ ਕਿ ਬੱਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਉਸੇ ਵੱਲ ਝਾਕਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ।

ਇਕ ਥਾਂ ਰੁਕ ਕੇ ਬੱਸ ਜਦੋਂ ਫੇਰ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸੀਟਾਂ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕੰਡਕਟਰ ਨੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸਿਉਂ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, "ਮਾਤਾ ਅੱਗੇ ਆ ਜਾ, ਇਥੇ ਸਿਰ ਭਨਾ ਬੈਠੋਂਗੀ; ਫੇਰ ਆਖੋਂਗੀ ਕੰਡਕਟਰ ਜਾਏ ਖਾਣੇ ਨੇ ਨਾਲੇ ਪੈਸੇ 'ਵਧ' ਲੈ ਲੇ, ਨਾਲੇ ਖੋਪੜ ਭੇਨ 'ਤਾ।"

ਬੁੱਢੀ ਝਟ ਸਮਝ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਬੇਅਰਥ ਗੱਲ ਦਾ ਕੁਝ ਮਤਲਬ ਸੀ।

ਉਹ ਤਮਕ ਕੇ ਅਪਣੀ ਘਸਮੇਲੀ ਚੁੰਨੀ ਠੀਕ ਕਰਦਿਆਂ ਬੋਲੀ, "ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮੇਜ਼ ਨਾਲ ਛਾਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਤਾਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨਾ ਗੱਲਾਂ! ਕਿਤੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸੀਰੀ ਰਲਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਐਸ ਵੇਲੇ, ਸਿਖਰ ਤਪਹਿਰੇ ਤੇਨੂੰ ਖਾਲਾ ਪਟਣ ਲਾਇਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਭ ਅਗਲੀਆਂ ਪਿਛਲੀਆਂ ਭੁੱਲ ਜੋ।"

ਕੰਡਕਟਰ ਚਿੱਤੋਂ ਭਾਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਸੀ ਪਰ ਬੁੱਢੀ ਦੇ ਖਿਣ ਨਾਲ ਉਹਨੂੰ ਗੁੱਝਾ ਸੁਆਦ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਫਜ਼ੂਲ ਜਿਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ ਉਸ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਤਮਕਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਲੰਘ ਕੇ ਮੁਹਰੇ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਕੋਲ, ਇੰਜਨ ਦੇ ਢੱਕਣ ਉਤੇ ਜਾ ਬੈਠਾ।

ਬੁੱਢੀ ਚਾਬੀ ਵਾਲੇ ਖਡੌਣੇ ਵਾਂਗ ਬੋਲਦੀ ਰਹੀ। "ਜਿਹੜਾ ਜੀ ਐ ਨੂੰਹੇ ਆਂਗੂ ਲੰਬੜਦਾਰ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦੇ। ਪਰ ਬੋਟਾਂ ਦੇ ਰਾਜ 'ਚ ਘੱਟ ਕਿਹੜੇ ਅਗੇ ਏ ਸੀ ਜਿਹੇ ਹਮਾਤੜ 'ਬਿਰ ਬਿਰ' ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ; ਦੁਆਨੀ ਦਾ ਬੰਦਾ ਫੋਤ ਲਾਹ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖਾਣੇ? ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਰੋਅਬ ਕਿਉਂ ਝੱਲੀਏ?"

ਬੁੱਢੀ ਦੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸਿਰ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਉਸ ਵੱਲ ਇੰਜ ਵੇਖੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ ਹੀ ਬੁੱਢੀ ਕੋਈ 'ਕਰਮਾਤ' ਕਰਕੇ ਵਿਖਾਉਣ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ।

ਸ਼ਹਿਰਨ ਜ਼ਨਾਨੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਬੱਚਾ ਫੜ ਲਿਆ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੱਚੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਦਿਆਂ, ਰਤਾ ਉੱਚੀ ਸਾਰੀ ਕਿਹਾ, "ਹਾਫ਼ ਮੇਡ ਲਗਦੀ ਐ।"

"ਅੱਗੇ ਏ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਹਰੇਕ ਸ਼ਹਿਰੀਆ ਸਾਨੂੰ ਉਠ ਕੇ ਗੁਆਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।" ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੁੱਢੀ ਇਉਂ ਬੋਲੀ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਸ਼ਹਿਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਮਝ ਗਈ ਹੋਵੇ, "ਹੁਣ ਉਹੀ ਬੰਦੇ ਐ ਜਿਹੜੇ ਸਾਡੇ ਘਰੀ ਜਾ ਕੇ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਐ—ਰੱਬ ਦੇ ਆਸਤੇ ਸਾਨੂੰ ਖਾਣ ਜੋਗੀ ਕਣਕ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿਓ! ਕੱਲ ਇਕ ਬਾਬੂ ਆਇਆ, ਆਖੇ, 'ਚਾਹੇ ਦੋ ਬੇਰੀਆਂ ਦੇ ਦਿਓ ਕਣਕ ਦੀਆਂ, ਪਰ ਦੇ ਦਿਓ, ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਤਾਂ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੀ ਦਾਮੀ ਏ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ।' ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਹੁਣ ਪੈਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਗੁਆਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ? ਨਿਕਲ-ਗੀ ਕਿ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਆਕੜ?'"

ਅੱਗੇ ਬੈਠੀ ਸ਼ਹਿਰਨ ਤੀਵੀਂ ਨੇ ਬੁਲ੍ਹ ਉਟੇਰ ਕੇ ਮੂੰਹ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਲਾਡ ਕਰਦਿਆਂ ਉਚੀ ਉਚੀ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਬੁਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਈ। "ਬੱਲ ਬੇਟਾ ਏ. ਏਪਲ! ਬੀ. ਬੇਟ! ਸੀ. ਕੈਟ! ਡੀ. ਡੋਲ..." ਪਰ ਬੱਚਾ ਬੜੀ ਢਿੱਲੀ ਜਿਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਉਹਦਾ ਅਵਾਜ਼ ਦੇ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਜ਼ਨਾਨੀ ਉਹਨੂੰ ਮੁੜ ਮੁੜ ਬੁਲਾਉਂਦੀ ਖਿਣ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੀ ਖਿੜਕੀ ਲਾਗਲੀ ਸੀਟ ਉਤੇ ਬੈਠੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਬੁੱਢੀ ਵੱਲ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰਨ ਮੁੜ ਮੁੜ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਵੇਖਦੀ ਭਾੜ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਵਡੇ ਜੂੜੇ, ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਿਨਾਰੀ ਵਾਲੀ ਸਾੜੀ, ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਹੱਥਾਂ ਤੇ ਗਲ੍ਹ ਵਿਚ ਪਾਏ ਹਾਰ ਵੱਲ ਵੀ ਕੋਈ ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੱਕ ਰਿਹਾ।

ਬੁੱਢੀ ਅਜੇ ਵੀ ਬੋਲੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼ਹਿਰਨ ਦਾ ਬੱਚਾ ਉਂਘਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਜਗਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ 'ਮੱਤ' ਦੇਣੀ ਚਾਹੀ; ਪਰ ਬੱਚੇ ਨੇ ਸਿਰ ਖਸੇ ਪਾਸੇ ਟੇਡਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸ਼ਹਿਰਨ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਘੁਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਹਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਗੋਲੀ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੀ ਆਈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਕਾੜ ਕਰਕੇ ਇਕ ਚਪੇੜ ਜੜ ਦਿਤੀ। ਸ਼ਹਿਰਨ ਦਾ ਪਤੀ ਚੌਂਕਿਆ ਤੇ ਉਹਨੇ ਸ਼ਹਿਰਨ ਕੋਲੋਂ ਬੱਚਾ ਖੋਹ ਲਿਆ।

ਐਨ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਬੱਸ ਹੌਲੀ ਹੋਈ ਤੇ ਬੁੱਢੀ ਆਪਣੀ ਬੇਰੀ ਬਾਰੀ ਵੱਲ ਧਰੀਕਦੀ ਉਸ ਸ਼ਹਿਰਨ ਵੱਲ ਤੱਕ ਕੇ ਬੋਲੀ, "ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਦਾ ਆਹ ਜੇਰੇ। ਆਵਦੀ ਸੁਰਖੀ ਬਿੰਦੀ ਖਰਾਬ ਹੋਈ ਨੂੰ ਤੇ ਨਿਆਇਆਂ ਤੇ ਵਰੀਆਂ ਨੀ! ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਨਾਲ ਸੁੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੋਤੜਾ ਗਿੱਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।...ਇਥੇ ਇਕ ਇਕ ਨੂੰ ਸਿੱਭਦਾ।"

ਬੱਸ ਰੁਕੀ ਤਾਂ ਬੁੱਢੀ ਨੂੰ ਉਤਰਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਖਿੜੀ ਹੋਈ ਸ਼ਹਿਰਨ ਇਕਦਮ ਰੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾ ਪਈ। ਬੁੱਢੀ ਦਾ ਧਿਆਨ, ਸ਼ਹਿਰਨ ਵੱਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਸ਼ਹਿਰਨ ਦੀਆਂ, ਜੂੜੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਕੋਲੋਂ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ, ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੁੰਝਦਿਆਂ ਤੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਚੁੰਮਦੀ ਫਿਰ ਉਹਨੂੰ ਅੱਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿਖਾਉਣ ਲਗ ਪਈ।

ਬੱਸ ਤੁਰਦਿਆਂ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰਨ ਨਾ ਆਸੇ ਪਾਸੇ ਨਜ਼ਰ ਘੁਮਾਈ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ, ਅਜੇ ਵੀ ਬਾਹਰ ਮੂੰਹ ਕੱਢ ਕੇ ਬੁੱਢੀ ਵੱਲ ਵੇਖ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ...ਦੋ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਹੀ ਉਸ ਵੱਲ ਝਾਕ ਰਹੇ ਸਨ—ਸੁਨੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ। ਉਹਦੇ ਗੱਰੇ ਚੜ੍ਹੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ, ਫੇਰ ਇਕ, ਜੰਗਲੀ ਸੂਈ ਵਰਗੀ, ਤਿਉੜੀ ਉਭਰ ਆਈ ਸੀ।

ਬੈਠੀ ਸਹੇਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗਿਣਦੀ ਸੈਂ ਐਬ ਮੇਰੇ
ਏਨਾ ਤਾਂ ਸੋਚਣਾ ਸੀ ਕਿ ਪਿਆਰ ਹੋ ਨਾ ਜਾਏ

ਸਵਰ ਸਾਗਰ

ਸਵਰ ਸਾਗਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਸੁਣਨੋ ਨਾ ਭੁਲੋ

Ph.: 299-6767 Or 253-7596 24 hours. Pager 9090

ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

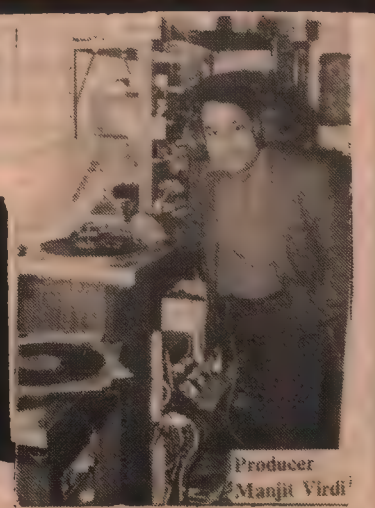
ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ

ਰੇਡੀਓ ਤੇ ਸੀ. ਜੇ. ਸੀ.(CJJC 800 AM DIAL)

Sunday Entertainment:

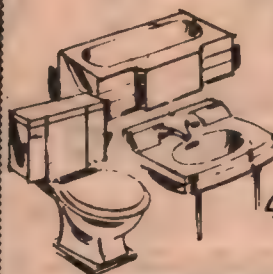
ਹਰ ਐਤਵਾਰ
ਸਵੇਰੇ
10⁰⁵ ਤੋਂ 11⁰⁰

ਹਰ ਐਤਵਾਰ
ਸ਼ਾਮ
7⁰⁵ ਤੋਂ 8⁰⁰

Producer Manjita Virdi

ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਸੇਠੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਚਰਚਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਲੋਕ ਸਭਾ, ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਕਾ ਮੈਂਬਰ ਰਜੇਸ਼ ਪਾਇਲਟ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸੰਤ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਤੇ ਟੋਹੜਾ ਵਲੋਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਮੰਗਣ।

ਸ੍ਰੀ ਪਾਇਲਟ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਭੜਕਾਊ ਬਿਆਨਾਂ ਉਤੇ ਬਹਿਸ ਸਮੇਂ ਆਪੋਜੀਸ਼ਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਿਰੁਧ ਕੁਝ ਕਹੇ ਬਿਨਾਂ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰ ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਭੇਜਿਆ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਜੁਆਬ ਆ ਲੈਣ ਦਿਓ। ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਗਲ ਕਰਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮਾਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਸੁਬਰੋਤ ਮੁਖਰਜੀ ਅਸਿਥਲੀ ਵਿਚ ਇਕਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਚੀਫ ਵਿਧੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਰੀਪੋਰਟ ਮੰਗਣ।

ਸ੍ਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੰਗ ਦਾ ਮਾਰਕਸੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਸਪੀਕਰ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਤੇ ਅੜੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਸਦਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੇ ਉਹ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਸਬੰਧੀ ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ ਉਠਾ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੂਬੇ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁਧ ਸਖਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਰੋਧੀ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਥੇ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਉਪਰ ਬੜੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਉਪਰ ਸਹਿਮਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ “ਕੁਝ ਕਰ” ਵਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਇਹ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਦਬਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਲੋਕ ਅਗੇ ਵਧ ਕੇ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ 'ਤੇ ਆਉਣਗੇ ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਡਰੇ ਹੋਏ ਖੁੱਜੇ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖਾਂ ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਮੰਤਰੀ ਜਗਨ ਨਾਥ ਕੋਸ਼ਲ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਦਾਂ ਗਿਆ।

ਇਥੇ ਇਹ ਵਰਣਨਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੀਟਿੰਗ ਸਮੇਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਦੇ ਵਧ ਰਹੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨੱਥ ਪਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰਕਸੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸੰਸਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ 22 ਮੈਂਬਰੀ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਵਧ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ (ਆਰ. ਐਸ. ਪੀ.) ਵਲੋਂ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ।

ਮਾਰਕਸੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਜਿਹੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 9 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 22 ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮਾਰਕਸੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ 9 ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ।

ਅਗਵਾਕਾਰ ਬਾਰੇ ਪਾਕਿ ਚੁੱਪ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਏ. ਏ. ਰਹੀਮ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ 'ਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਤੰਬਰ 1981 'ਚ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਰ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੈ।

ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਕੇ. ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਲਿਖਤੀ ਜਵਾਬ 'ਚ ਸ੍ਰੀ ਰਹੀਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਤੰਬਰ 1981 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਨਰਲ ਜ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਕ ਦੇ ਭਰੋਸਿਆਂ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਲਿਖਤੀ ਤੋਰ ਤੋਰ ਚੇਤਾ ਕਰਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁੰਗਾਰਾ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ‘ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ’ ਲਈ ਹਦਾਇਤ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਸੇਠੀ ਨੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿਰੁਧ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇ। ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸਾ ਦੁਆਇਆ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ। ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵਲੋਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇ ਕੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਵਿਰੁਧ ਅੱਠ ਮੁਕਦਮੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮੰਗ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇਣ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ “ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਬੰਧਤ ਧਿਰ ਉੱਤੇ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿਓ।”

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹਲ ਗਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਗਲਬਾਤ ਦੇ ਕਈ ਦੌਰ ਚਲਾਏ ਗਏ ਹਨ।

ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦੌਰਾਨ ਮਾਰਕਸੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਥੀ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਨਿਖੇੜਨ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਹੱਲ ਕਾਇਮ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਆਪੋ ਨਿਖੜ ਜਾਣਗੇ ਉਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਲੁਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਤਲੇਆਮ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਫਿਰ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਤੱਥ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵਾਈਟ ਪੇਪਰ ਜਾਰੀ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਨਾਮਜ਼ਦ ਮੈਂਬਰ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੁਛਗਿਛ ਲਈ ਪੁਲਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਅਕਤੀ (ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ) ਵਿਰੁਧ ਭਾਰਵਾਈ ਲਈ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਕਾ ਮੈਂਬਰ ਹਰਬਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਲ ਤੇ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਨੂੰ ਗਲਬਾਤ ਲਈ ਦਿਲੀ ਸਦੇ। ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਂਬਰ ਸਾਥੀ ਸੁਰਜ ਪ੍ਰਸਾਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹੋਸਲਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਰਸੂਲ ਮਾਤੋ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਉਕਾ ਪੁੱਕਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ 'ਚ ਬੈਂਕ ਡਾਕਾ

ਤਿੰਨ ਡਾਕੂ ਡੇਢ ਲੱਖ ਰੁਪਿਆ ਲੁਟ ਕੇ ਫਰਾਰ - ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਤੋਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲੁਆਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਤਿੰਨ ਅਛਪਛਾਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਨੌਜਵਾਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੱਖ ਬੈਂਕ ਬਰਾਂਚ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲਖ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਲੁਟ ਕੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਬੈਂਕ ਦੇ ਗੰਨਮੈਨ ਛੁੱਟੀ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਨੇ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੀਸਰਾ ਮੋਨਾ ਸੀ। ਪੁਲਸ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਭਗ ਇਕ ਵਜੇ ਵਾਰਦਾਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਲੁਟੇਰੇ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਉੱਤੇ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਇਕ ਲੁਟੇਰੇ ਨੇ ਬੈਂਕ ਵਿਚ ਆਏ ਸ਼ੜਾਂ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ਰਿਵਾਲਵਰ ਦੀ ਨੱਕ ਉੱਤੇ ਇਕ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਲਗਭਗ ਬਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੈਂਕ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਨੇ ਸਟਰਾਂਗ ਰੂਮ ਅਤੁ ਕਾਊਂਟਰ ਤੋਂ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਕੱਟੀਆਂ।

ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਬੈਂਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪੀ. ਟੀ. ਆਈ. ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਕੂਟਰ ਉੱਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਦੌੜੇ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਬੈਂਕ ਦੇ ਚੌਕੀਦਾਰ ਦੀ ਕਾਰਤੂਸਾਂ ਵਾਲੀ ਬੋਲਟ ਵੀ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਕ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਸੁਤਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਰੀਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਡਾਕੂ ਰਿਵਾਲਵਰ ਤਾਣੀ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਬੈਂਕ ਦੀ ਇਕ ਔਰਤ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਡਰਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਇਸ ਔਰਤ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਮੇਤ ਬੈਂਕ ਦੇ ਦਰਜਨ ਭਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕੂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਗਾਹਕ ਨੇ ਕੁੰਡਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਾਇਆ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਪੈਸੇ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਆਇਆ ਸੀ।

ਰੀਪੋਰਟ ਵਿਚ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਡਾਕੂਆਂ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਗਾਹਕਾਂ ਨੂੰ ‘ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ’ ਦੇ ਨਾਅਰੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ - ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਅਰੇ ਲਾਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ - “ਹੌਲੀ ਬੋਲੋ।”

ਤੀਜੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਚਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੇਗੀ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ 23 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਰਹੀ ਤੀਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਿੱਲੀ, ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੀ ਤਿਆਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਡਾਕਟਰ ਵਿਸ਼ਵਾ ਨਾਥ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 'ਚ ਇਕ ਪਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਦੱਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 24 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕਰਨਗੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੁਆਗਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜਾਖੜ ਜੀ ਆਇਆਂ ਭਾਸ਼ਣ ਪੜ੍ਹਨਗੇ।

ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਦੇਸ ਅਤੇ ਬਦੇਸ਼ ਤੋਂ 1500 ਡੈਲੀਗੇਟ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਤਿਵਾੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਮੁਖ ਉਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਾਂਝੇ ਮੰਚ ਉੱਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਦੋ ਦਿਨਾ ਸਮਾਗਮ ਉਪਰੰਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਥਾਂ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਬਦਲਦਾ ਰਹੇਗਾ- 26 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਥਾਂ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਕਵਿਤਾ ਉੱਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮੀਨਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, 27 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਥਾਂ ਪਟਿਆਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਯਾਨ ਉੱਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮੀਨਾਰ ਹੋਵੇਗਾ, 28 ਦਸੰਬਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਥਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਉੱਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮੀਨਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ 26 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦਾ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੈਂਪਸ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ।

ਖੁਸ਼ ਰਹੋ ਅਹਲੇ ਵਤਨ .....

ਤਰੀਪੋਲੀ—P.L.O. ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅਰਾਫਾਤ ਅਤੇ 4000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਨਾਲ ਤਰੀਪੋਲੀ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਗਰੀਸ ਦੇ ਪੰਜ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸੂਟਕੇਸ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਹਥਿਆਰ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਸਕੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਟਿਕਾਣਾ ਟਿਊਨੀਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਈਰਾਕ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕੁਵਾਇਤ ਵਿਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ

ਬਹਿਰੀਨ—ਕੁਵੈਤ ਵਿਚ ਹੋਏ ਇਕ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿਚ ਜਖਮੀ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ 13 ਭਾਰਤੀ ਹਨ। ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 12 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਮੂਲੀ ਸੱਟਾਂ ਆਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

‘ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੇ ਤੁੱਲ’

ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਤੇ ਟੋਹੜਾ ਵਲੋਂ ਸੇਠੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ

ਜਲੰਧਰ—ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਵਖ ਵਖ ਬਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਸੇਠੀ ਦੀ ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿਚ ਦਖਲ ਦੇ ਤੁਲ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਪਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਇਹ ਅਪੀਲ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਪਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ‘ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਹ ਰਵਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੇ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁਧ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਦੋਸ਼ ਘੜੇ ਘੜਾਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪਰੇਰਤ ਹਨ।

ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਝਗੜੇ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਲ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਿਰੁਧ ਕੋਈ ਕੇਸ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮਨਚੰਦਾ ਨੇ ਆਪ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਜਾਂਚ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਮੈਂ ਕਦੇ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ - ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ—ਅਤਿਵਾਦੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਗੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਭੜਕਾਊ ਬਿਆਨ ਪਹਿਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਧਾਰਨ ਸਿੱਖ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਉੱਤੇ ਜਵਾਨੀ ਕਲਾਮੀ, ਤਲਵਾਰ ਨਾਲ ਜਾਂ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਵੀ ਹਲਮਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸੇਠੀ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਚਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਮਿਕ

ਦਰਪਣ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ
ਸਿਮਰਨ

ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵਾਰ

ਸਿਮਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਬੜਾ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ:—
ਮਰਣ ਬਿਸਰਣੇ ਗੋਬਿੰਦਗ ॥ ਜੀਵਣੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਵਣਗ ॥੧੫॥

(ਗਾਥਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੬੧)

ਭਾਵ ਜੀਉਣਾ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ। ਮਰਨਾ ਕੀ ਹੈ? ਨਾਮ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਸਿਮਰਨ ਜੀਵਨ ਦੀ ਮੁਢਲੀ ਤੇ ਪਰਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ।
ਆਏ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ, (੧) ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਹੈ? (੨) ਸਿਮਰਨ ਕਿਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ? (੩) ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ? (੪) ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ? (੫) ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਉਤਰ ਲਭ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਕੀ ਹੈ?

ਸਿਮਰਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੱਖਰੀ ਅਰਥ ਹੈ: “ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਾਰ ਵਾਰ ਚੇਤੇ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣਾ।” ਅਧਿਆਤਮਵਾਦ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਥਵਾ ਉਸਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਦੂਜਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਿਮਰਨ ਕਿਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਏ?

ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਵਿਧਾਤਾ ਵਲੋਂ ਚਾਰ ਵੱਖਰੇ ਜੰਤਰ ਫਿਟ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ‘ਸੁਰਤਿ’, ‘ਮਤਿ’, ‘ਮਨ’ ਅਤੇ ‘ਬੁਧਿ’। ਸੁਰਤਿ ਅਤੇ ਮਨ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਵਕ ਕਰਤਵ, ਨਿਰੰਤਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਤਾਈਂ ਕਿ ਨੀਂਦ ਵਿਚ ਵੀ ਚਿੰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਨੂੰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸੋਧ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੇ ਸਭ ਕੋਇ ॥ ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥੨੩॥

ਰਾਮਕਲੀ ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੩੨
ਇਸ ਤੁਕ ਵਿਚ ‘ਏਕੁ’, ਰਹਸ-ਮਈ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸਿਸਾਰ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹਨ, ‘ਬ੍ਰਹਮ’ ਅਤੇ ‘ਮਾਇਆ’। ‘ਬ੍ਰਹਮ’, ਮਾਇਆ ਸਮੇਤ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਵਿਸ਼ਟ ਹੈ। ਮਾਇਆ, ਭਾਵੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੇਕ ਰੂਪਾਂ ਰੇਗਾਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵਰਤਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਮਾਇਆ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਧੀਨ ਮਨੁੱਖ ਹਰ ਦਮ ਮਾਇਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਚਿਤਵਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਵਾਕ—
ਮਾਇਆ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰੇ ਮਾਂਗੇ ਦੰਮਾਂ ਦੰਮਾਂ ਜੇ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਨਾਨਕ ਨਹੀਂ ਕਰਮ ॥੧੬॥

: 2297DB ਗੁਰਮਤਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੪੨੬

ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੁੱਛ ਦਰਜਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਲ ਪਰੇਰਦੀ ਹੈ:—

ਅਨਦਿਨੁ ਸਿਮਰਹੁ ਤਾਸੁ ਕਉ ਜੋ ਅੰਤਿ ਸਹਾਈ ਹੋਇ ॥

ਇਹ ਬਿਖਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰਿ ਛਿਅ ਛਾਡਿ ਚਲਿਓ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥੧੫॥

ਗਉੜੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੫੩

ਤੀਜਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ?

ਇਸਦੇ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹਨ:—

੧. ਮਨੁੱਖਾ ਦੇਹੀ ਦੀ ਕਦਰ ਕੀਮਤ ਇਸ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਆਤਮਾ ਕਰਕੇ ਹੈ। ਇਹ ਆਤਮਾ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਔਸ ਹੈ। ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਆਤਮਾ ਦੀ ਖੁਰਾਕ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਮੁ ਬਾਰੰਬਰ ॥ ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਕਾ ਇਹੋ ਅਧਾਰ ॥੨॥੨੪॥

ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੬੫

੨. ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ ਦਾ ਮਨਰਥ ਆਤਮਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਹੈ:—

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥ ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੇ ਕਿਤੇ ਨ ਕਾਮ ॥ ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਭਚੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਆਸਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੨

੩. ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਦੀ ਜਨਰਾਗਨ ਤੋਂ ਜੀਵ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਿਮਰਨ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਗੁਰਵਾਕ:—
ਰਚਿਤ ਜੀਅ ਰਚਨਾ ਮਾਤ ਗਰਭ ਅਸਥਾਪਨ ॥

ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਿਤਿ ਨਾਨਕ ਮਹਾ ਅਗਨਿ ਨ ਬਿਨਾਸਨ ॥੧॥੨॥

ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੬

ਸਿਸਾਰ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰੂਪ ਅੰਗ ਹੈ, ਜੋ ਜਨਰਾਗਨ ਜਿਨੀ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਹੈ, ਗੁਰਵਾਕ:—

ਜੈਸੀ ਅਗਨਿ ਉਦਰ ਮਹਿ ਤੈਸੀ ਬਾਹਰਿ ਮਾਇਆ ॥

ਮਾਇਆ ਅਗਨਿ ਸਭ ਇਕੋ ਜੇਹੀ ਕਰਤੈ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਆ ॥੨੬॥

ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩ ਅਨੰਦ, ਪੰਨਾ ੬੨੧

ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨਿ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਸਮਰੱਥ ਹੈ:—

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁਝੈ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਬੁਝੈ ॥

ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੬੩

ਚੌਥਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਏ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਇਹ ਹੈ:—

ਸੁਣਵੀ ਸੁਣੀਐ, ਰਸਨਾ ਗਾਈਐ, ਹਿਰਦੇ ਧਿਆਈਐ ਜੇਈ ॥੩॥੧੦॥

ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੧

ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਆਰੰਭ ਰਸਨਾ ਦੇ ਜਾਪ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਉਠਦਾ ਹੈ, ਜਾਪ ਕਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਕਰੀਏ? ਨਿਰਸੰਦੇਹ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹਸਤੀ ਅਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਸਤ-ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕਈ ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਮਸਕਾਰ ਜੋਗ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ‘ਗੁਰਮੰਤਰ’ ਦੇ ਜਾਪ ਦਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੀਖਿਆਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਥਵਾ ਪਾਹੁਲ ਦਿਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਤਾਬਿਆ, ਕਰਨੀ ਕਮਾਈ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ:—
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜਪਿ ਹਉਮੈ ਖੋਈ ॥ ਵਾਰ ੧੩, ਪਉੜੀ ੨

ਰਸਨਾ ਦੇ ਜਾਪ ਸਮੇਂ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਅਕਾਰ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਜੁੜੇ, ਤਾਂ ਹੀ “ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਸੁਰਤਿ ਧੁਨਿ ਚੇਲਾ” ਦਾ ਰਹਸ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਕਾਗਰ-ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਜਾਪ

ਦੀ ਇਹ ਪਾਸ ਕਲਾ ਵਰਤਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਫੁਰਨੇ ਕਫੂਰਨੇ ਛੱਡ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਗਿਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਬਰਕਤ ਨਾਲ ਮਨ ਮਾਇਆ ਦੀ ਗੁੜੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚੋਂ ਜਾਗ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਵਾਕ:—
ਸੁਤਕੇ ਅਸਿਖ ਮਾਇਆ ਭੂਠੀ ਕਾਰਣੇ ॥ ਨਾਨਕ ਸੇ ਜਾਗੰਨਿ ਜਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਉਚਾਰਣੇ ॥੧੩॥

ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੧੪੨੫

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਅਥਵਾ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਵੀ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਹੀ ਅੰਗ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ:—
ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮ ॥੧॥੧੦੦੦॥

ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੭੮੭

ਇਕਾਗਰਤਾ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਯੋਗ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਅਠ-ਪਹਿਰੀ ਚਾਬੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਠੇ ਪਹਿਰ ਆ-ਮੁਹਾਰੇ ਤੁਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਜਦੋਂ ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੋਵੇਂ ਸੁਚੇਤ ਅਤੇ ਇਕ-ਸੁਰ ਹੋ ਕੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁਟਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਮਨ ਦੀ ਜਨਮਾਂ ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੇਲ ਕਟੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇਆ ਮਨ ਆਪਣੇ ਨਿਜ-ਘਰ, ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਨ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਰਸ ਆਉਣ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:—

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਗਉੜੀ ਸੁਖਮਨੀ ਮਹਲਾ ੫, ਪੰਨਾ ੨੬੩

ਰਸ ਦਾ ਮਤਵਾਲਾ ਮਨ ਅਠੇ ਪਹਿਰ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਗੜ੍ਹਦ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਐਉਂ ਨਾਮ ਚਿਤ ਵਿਚ, ਸੁਰਤੀ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿਚ, ਅਥਵਾ ਹੋਮ ਹੋਮ ਵਿਚ ਵਸ ਜਾਂਦਾ। ਅੰਦਰਲੀ ਜੋਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਟੇ ਸਟੇ ਅੰਦਰਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਵਿਚ ਸਾਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਪਤ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਜੀਵ ਦੀ ਹਉਮੈ ਦਾ ਮੁਲੋਂ ਹੀ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਸ, ਹਉਮੈ ਦਾ ਪੜਦਾ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਇਕ-ਮਿਕ ਹੋ ਗਏ:—

ਧਨ ਪਿਰ ਕਾ ਇਕ ਹੀ ਸਿੰਗ ਵਾਸਾ ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਕਰਾਰੀ ॥

ਗੁਰ ਪ੍ਰੇਰੇ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੇਰੀ ਜਨ ਨਾਨਕ ਮਿਲੇ ਬਨਵਾਰੀ ॥੪॥੧॥

ਮਲਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੨੬੩

ਪੰਜਵਾਂ ਸੁਆਲ ਹੈ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਨੁਕਸਾਨ?

ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਲਾਭ ਬਾਰੇ

ਇਹ ਗਿਆਨ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ:—

ਘੋਰ ਦੁਖੁ, ਅਨਿਕ ਹੁਣੇ, ਜਨਮ ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਮਹਾ ਬਿਖਾਏ ॥

ਮਿਟੇਤ ਸਗਲ ਸਿਮਰੇਤ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ, ਜੈਸੇ ਪਾਵਕ ਕਾਸਟ ਭਸਮ ਕਰੇਤਿ ॥

ਸਲੋਕ ਸੁਸਮਕ੍ਰਿਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੫੫

ਭਾਵ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਦੁਖ, ਪਾਪ, ਦਰਿਦ੍ਰ ਅਤੇ ਕਲੇਸ਼ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ

ਕਰਨ ਨਾਲ ਐਉਂ ਦਰਾਧ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛਾਂ ਮੂੰਹੀਂ ਲਕੜੀ ਅੰਗ ਦੀ

ਇਕ ਚਿਣਗ ਨਾਲ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨਾਮ ਤੋਂ ਸਖਟੇ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬਿਕਰਾਲ ਤੇ ਤਰਸ-ਜੋਗ ਦਸ਼ਾ ਦਾ

ਚਿਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰਾਂ ਖਿਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ:—

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ ॥ ਨਾਮੁ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ॥੧॥

ਮਰਿ ਨ ਜਾਹੀ ਜਿਨਾ ਬਿਸਰਤ ਰਾਮ ॥ ਨਾਮ ਬਿਹੁਨ ਜੀਵਨ ਕਉਨ

ਕਾਮ ॥੧॥੧੦੦੦॥

ਭਾਵ ਪੀਤ ਖੇਲਤ ਹਸਤ ਬਿਸਰਾਰ ॥ ਕਵਨ ਅਰਥ ਮਿਰਤਕ ਸੀਗਾਰ

ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਤੇ ਮੰਦਾ ॥੩॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ

ਸਮਾਇਆ ॥੪॥੪੨॥੧੧੧॥

ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੮

ਭਾਵ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਮਨੁੱਖ ਆਤਮ-ਘਾਤੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਅਤੇ ਟੇਢੀਆਂ ਚੂਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵ ਜੰਤੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਖਾਣ, ਪੀਣ, ਪਹਿਨਣ ਸਭ ਫਿਟਕਾਰ ਜੋਗ ਹੈ।

ਸਾਰ ਸਿਟਾ —

੧. ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ।
੨. ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਭਾਵੇਂ ਰਸਨਾ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਮਨ, ਹਿਰਦੇ ਜਾਂ ਸੁਰਤਿ ਦੁਆਰਾ, ਮਨ ਹਾਜ਼ਰ ਰਵੇ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਰਹੇ
੩. ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਸਿਰਮੌਰ ਸਾਧਨ ਹੈ।
੪. ਨਾਮ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਰਬ ਮਨਰਥ ਪੂਰਨਹਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਤਾਪ ਪਾਪ, ਰੋਗ ਸੋਗ, ਕਾਲ ਜਾਲ, ਭਰਮ ਭਉ ਮੋਟਣਹਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਹਲਤ ਪਲਤ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੈ।
੫. ਨਾਮ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਮਨੁੱਖ, ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਲਾਸ਼ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਖੁਆਰੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

“ਸ਼ਹੀਦੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ”

—ਗਿ: ਰਣ ਸਿੰਘ ‘ਵੈਦ’ ਚੱਕ ਸ਼ੇਰੇ ਵਾਲਾ,

ਮੁਕਤਸਰ (ਫਰੀਦ ਕੋਟ)

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ, ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਲਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਕਲ ਵਿਚ ਸਾਕਾ ਅਜਬ ਦਿਖਾਇਆ।

੧—ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਸੀ ਵਿਚ ਸੁਕੰਜੇ ਆਏ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ, ਸਾਰੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਤਿਰਾਏ।

ਕੋਈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਨਾ, ਸਾਰਾ ਜੋਰ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਲਾਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੨—ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਲਭਾ ਨਾ, ਆਖਰ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਆਏ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ, ਸਭ ਨੇ ਰੋ ਰੋ ਹਾਲ ਸੁਣਾਏ।

ਤੁਸੀਂ ਆਗੂ ਸਾਡੇ ਹੋ, ਵਫਦ ਵਿਚ ਬਰਨ ਤੁਹਾਡੀ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੩—ਕੋਈ ਜੁਲਮ ਜਵਾਲਾ ਨੂੰ, ਰਗਾਂ ਦਾ ਪਾ ਕੇ ਖੂਨ ਬੁਝਾਏ।

ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ, ਪੰਡਤਾਂ ਨੂੰ ਆਖ ਸੁਣਾਏ।

ਕੋਈ ਮਹਾਪੁਰਖ ਸੂਰਾ, ਸਿਰ ਦੇਹ ਜੁਲਮ ਦਾ ਕਰੇ ਸਵਾਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੪—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੫—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੬—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੭—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੮—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੯—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੧੦—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੧੧—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

੧੨—ਤਦ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਬੋਲੇ, ਤੁਸੀਂ ਤੋਂ ਮਹਾਪੁਰਖ ਹੀ ਕਿਹੜਾ।

ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਸਿਰ ਵਾਰੇ, ਹਿੰਦ ਦਾ ਬੰਨੇ ਲਾਵੇ ਬੋੜਾ।

ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਖੁਦ ਜਾਵੇ, ਵੇਲਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਆਇਆ।

ਹਿੰਦ ਭੁਬਦੀ ਜਾਂਦੀ ਨੂੰ.....

NARWAL INSURANCE
AGENCY LTD.
ALL KINDS OF INSURANCE:

- *Renewals
- *Financing
- *Safe Driving Discounts
- *Cars, Trucks, Vans Etc..
- PLATES & DECALS

Open Monday to Saturday from 9 A.M. - 5 P.M.

OFF: 324-4944 RES: 325-4744
6415 MAIN ST., (at 48th Ave.) VANCOUVER, B.C.

PRITHPAL NARWAL,
B.A. LL.B.

PRITHPAL SINGH NARWAL

NOTARY PUBLIC

B.A. (PU) LL.B. (KUK)

FORMER - (ADVOCATE & OATH COMMISSIONER)
(Punjab & Haryana Highcourt)

PREFERRED AREA OF PRACTISE:

- *All Conveyancing Deed & Transfer Documents
- *To prepare Mortgage & Cancel Mortgages
- *To prepare Leases
- *To prepare Commercial Contracts
- *To prepare Statutory Declarations
- *To prepare Power of Attorney
- *Authorized to Administer Oaths
- *Attest Signatures
- *Authenticate Copies
- *Passport *Change of Name

Also Help on Immigration Matters

BUS: 324-4944 RES: 325-4744 9:00 a.m. to 5:00 p.m. (Monday to Saturday)
6415 MAIN ST., (At 48th Ave.) VANCOUVER, B.C. V2W 2V5

(ਪੰਨਾ 6 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਉਂਜ ਤਾਂ ਆਲਿਸ-ਡਾਇਲ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨਾਚੀਜ਼ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਕੁਲੇਖੇ ਵੱਸ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਐਮਬੈਸੀ ਦੇ ਮਨਿਸਟਰ ਕਾਉਂਸਲਰ ਅਸਕਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਾਅਵਤ-ਨਾਮਾ ਭੇਜ ਦਿਤਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਲੇਖੇ ਦਾ ਭਰਮ ਰਖਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਈ।

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਦੇ 'ਸ਼ਿਕਵਾ' ਤੇ 'ਜਵਾਬੇ ਸ਼ਿਕਵਾ' ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ। (ਕਿਤਾਬ ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਚੁਕੀਆਂ ਨੇ, ਤੇ ਤੀਜੀ ਫੁਪ ਰਹੀ ਹੈ।) ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ਿਕਵਾ' ਤੇ 'ਜਵਾਬੇ ਸ਼ਿਕਵਾ' ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸ਼ਾਇਰੀ ਹੈ। "ਇਕਬਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਮੁੱਠ ਵਿਚ ਫੜ ਕੇ ਨਿਚੋੜ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਇਰ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ! ਪਰ ਉਹਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰਨਾ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਰ ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਦਾ, ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਮੇਰੇ ਲਹੂ ਵਿਚ ਘੁਲ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਦਾ ਤਰਜਮਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਰੀਸਰਚ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ। ਮਸਲਨ: 'ਸਰੇ ਫਾਰ', ਜੋਬਨ, ਅੰਗੜਾਈ, ਜ਼ਾਹਿਦ, ਵਾਇਜ਼, ਮਹਿਫਲ, ਸਾਕੀ, ਸ਼ਮੂ, ਪਰਵਾਨਾ, ਵਰਗੇ ਲਫਜ਼। ਤੇ ਫੇਰ ਇਕਬਾਲ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਮਾਂ ਵਿਚਲੀ ਮੋਸੀਕੀ।"

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਇਕਬਾਲ ਨੂੰ ਮੈਂ' ਅਜੋਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਵਲੀ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਅਜ਼ੀਮ ਸ਼ਾਇਰ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਅਸਰ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ 'ਤੇ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ।

"ਉਹਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਦਾ ਇਕ ਸਬੂਤ ਇਹ ਐ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਯੋਗ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਨੂੰ ਉਹਨੇ ਤੋੜਿਆ। ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਆਖਰੀ ਟੀਚਾ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ। ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ, ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤੁਆਰਫ਼ 'ਤਲਾਤੁਮੀ' ਨਾਲ ਕਰਵਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਤਲਾਤੁਮੀ, ਯਾਨੀ ਰੂਹ ਦੀ ਜੁਸਤਜੂ, ਜਿਹੜੀ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

'ਖੁਦਾ' ਤੁਝੇ ਕਿਸੀ ਤੁਫਾਨ ਸੇ ਆਸ਼ਨਾ ਕਰ ਦੇ।'

ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਐ ਉਹਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ 'ਖੁਦੀ' ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਉਜਾਗਰ ਹੋਣਾ। ਖੁਦੀ ਨਾ ਹਉਮੈ ਹੈ, ਨਾ ਹਉਂ। ਖੁਦੀ ਐ ਰੂਹ ਦੀ ਤਾਕਤ ਤੇ ਉਹਦੀ ਪਰਵਾਜ਼ ਦੀ ਕੁੱਵਤ, ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਦੇ ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ।

ਇਕਬਾਲ ਦੀ ਸ਼ਾਇਰੀ ਵਿਚ ਤੀਜੀ ਮਹਾਨ ਚੀਜ਼ ਐ 'ਫ਼ਕਰ'। ਇਹ ਫ਼ਕਰ 'ਫ਼ਕੀਰੀ' ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਫ਼ਕੀਰੀ ਨਾਲ ਮੰਗਣਾ-ਪਿਨਣਾ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਫ਼ਕਰ' ਐ ਇਕ ਅਜੀਬ ਬੇ-ਨਿਆਜ਼ੀ, ਜਿਹੜੀ ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ (ਕਸਬੇ-ਹਾਲਾ) ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਮਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਹੀ ਤਿੰਨ ਗੱਲਾਂ ਉਹਨੂੰ ਮਹਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ।"

ਫ਼ਾਰੂਕੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੁੱਕ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। "ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ ਅਸਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਗ਼ਾਲਿਬ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਲਿਆ, ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਕਬਾਲ ਨੂੰ। ਇਹੀ ਗ਼ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਂਜ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਾਇਰ ਸਾਂਝੇ ਤੇ ਅਣਵੰਡੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਸਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਦੋਹਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਨੇ।"

* * *

ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਸੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਰਵਿੰਦਰ ਰਵੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ 'ਇਆਪਾ ਐਵਾਰਡ' ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਹਰ ਸਾਲ ਸਰਵ-ਉੱਤਮ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ-ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਹ ਇਸ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਜਾਣੇ-ਪਛਾਣੇ ਲੇਖਕ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਆਪਾ ਨੇ ਆਰਸੀ ਵਾਲੇ ਭਾਪਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਇਨਾਮ ਦੇਣ ਦੀ ਰਸਮ ਸਰੋਜਮ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ।

ਮਾਵਲੰਕਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਹੋਏ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਇਹ ਇਨਾਮ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਡਾਕਟਰ ਸੁਤੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ ਨੇ ਪੇਪਰ ਪੜ੍ਹੇ। ਦੁੱਗਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਤੇ ਫੇਰ ਚਾਹ, ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ।

ਫ਼ੈਕਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਰਿਹਾ।

* * *

ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਾਂ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਵਾਲੇ ਬਲਵੰਤ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਮਹਿਫਲ ਸਜੀ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੋਬਤੀ, ਡਾਕਟਰ ਸੁਤੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂਰ, ਡਾਕਟਰ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ, ਮੋਹਨਜੀਤ, ਡਾਕਟਰ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਬਲਵੰਤ, ਉਹਦੀ ਨਿਹਾਇਤ ਪੁਰ-ਖਲੂਸ ਤੇ ਖੁਸ਼-ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ਬੀਵੀ ਜਸਬੀਰ, ਬਲਵੰਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨਮਕੀਨ ਬੇਟਾ ਅਮਿਤ, ਦੋਵੇਂ ਬੇਟੀਆਂ ਰਾਜੀ ਤੇ ਸਨੇਹ, ਅਰਪਨਾ, ਤੇ ਮੈਂ।

ਨੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਢੋਲਾ ਗਾਵਿਆ। ਮੈਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਢੋਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਲਮ ਲੁਹਾਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਬੱਸ। ਕਮਾਲ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਕਮਾਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ। ਨੂਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁੱਦਤ ਤੋਂ ਜਾਣਦੀ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਸ ਸ਼ਾਮ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੁਆਹ ਜਾਣਦੀ ਸਾਂ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਏਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ ਕਿ ਢੋਲਾ ਸੁਣਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੱਸ ਨੂਰ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਡਾਕਟਰ ਜਗਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਤਰ ਦਾ ਗੀਤ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਗਜ਼ਲ ਸੁਣਾਈ। ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਨਜ਼ਮਾਂ। ਨਜ਼ਮਾਂ ਮੋਹਨਜੀਤ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣਾਈਆਂ। ਪੂਰੀ ਸ਼ਾਮ ਕਿਧਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤੇ ਕਿੱਧਰ ਖਤਮ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਹੀ ਨਾ ਰਿਹਾ।

ਦੀਵਾਲੀ, ਤੇ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਰਾਤ, ਤੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮ-ਦਿਨ, ਇਹ ਸਭ ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਿਨ

5 ਅਪਰੈਲ 83 ਨੂੰ ਮਨਜੀਤ ਵਿਰਦੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨਾਲ

ਮੁਲਾਕਾਤ

ਇਸ ਵਕਤ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਖ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਘਰ ਘਰ ਬਿਜਲੀ ਪੁਰਾਣ ਲਈ 12 ਸਾਲ ਦਾ ਪਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਉਹਨਾਂ 8 ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਕੇ. ਦੀਪ ਹੋਰਾਂ 35 ਮਿਟ ਦੀ ਡਾਕੂਮੈਂਟਰੀ ਫਿਲਮ ਦਿਖਾਣ ਗਏ ਸੀ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਸਮੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉੱਤੇ ਸਵਰ ਸਾਕਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਮਨਜੀਤ ਵਿਰਦੀ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਵਿਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ।

Interested Business Partner Required

Indian settled abroad with financial resources interested to participate in a 2.3 CRORE chemical project in a joint sector at Naya Nangal. May write to Mr. S. Sandhu 10-IV Sector - 4 Naya Nangal - 140126 Punjab.

C/o CANADA DARPAN
P.O.BOX 67344 STN. 'O'
VANCOUVER, B.C. V5W 3T1

ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਈ। ਉਂਜ ਰੁਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਦਿਨ ਹੋਣ, ਪਰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੀ। ਬੜੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਗਵਾਰ ਸ਼ਾਮ ਗੁਜ਼ਰੀ।

ਪਰ ਤਾਰਿਆਂ ਵਰਗੇ 'ਸਭੇ ਸਹੀਆਂ' ਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੰਨ ਤਾਂ ਬੱਸ ਇਕੋ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੋਬਤੀ ਹੀ ਸੀ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸੋਬਤੀ ਲੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਐ। ਪੁਸ਼ਾਕ ਤੇ ਦਿੱਖ, ਨਜ਼ਾਕਤ ਤੇ ਪੱਤਲਾਪਣ, ਤਬੀਅਤ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਤੇ ਸਾਦਗੀ, ਕਾਈਆਪਣ ਤੇ ਭੋਲਾਪਣ, ਚਾਲ ਤੇ ਗੁਫਤਾਰ, ਨਜ਼ਰਾਂ ਦੀ ਦੂਰਬੀਨ ਤੇ ਖੁਰਦਬੀਨ, ਸਭ ਨਵੇਕਲੇ। ਤੇ ਕਲਮ ਦਾ ਜਾਹੋ ਜਲਾਲ, ਤੋਬਾ ਤੋਬਾ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਹੁਣੇ ਭੋਪਾਲ ਰਹਿ ਕੇ ਆਈ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਉਹਨੂੰ ਭੋਪਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ 'ਰਾਈਟਰ ਇਨ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਸ' ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖਾਸਲਖਾਸ ਮਹਿਮਾਨ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਆਪਣੇ ਭੋਪਾਲ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਕੋਰ ਤਜਰਬੇ ਚਟਖਾਰੇ ਲੈ ਲੈ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਰਹੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਫੋਟੋ ਲਾਲ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੋਪਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ — ਯਾਨੀ ਖਾਸ ਨਿਜੀ ਟਹਿਲੀਆ।

ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਤਾਸੀਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈ, ਉਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਉਹਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਲਤਾਫ਼ਤ, ਇਕ ਅਨੱਖਾ ਜਾਇਕਾ। ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਚਮਤਕਾਰੀ ਬਿਜਲੀਆਂ ਵੀ, ਕੋਂਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਚਸਮੇ ਵੀ, ਸੱਫਾ ਤੇ ਕੁਲ-ਕੁਲ ਕਰਦੇ; ਮੱਧਮ, ਧੀਮੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁਣਗੁਣਾਉਂਦੇ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਇਕ ਚਮਤਕਾਰ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ ਹੈ।

* * *

ਤੇ ਆਖਰੀ ਗੱਲ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ। ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਗੱਲ।

ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਅਜੀਬ ਦਾਸਤਾਨਾਂ ਦਾ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਦਾ ਤੇ ਹੋਣੀਆਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਰੂਸ ਵਿਚ ਇਨਕਲਾਬ ਆਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੋਣੀ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਵਰਗ ਲਿਖਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਤੇ ਰੂਹ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਕੰਦੀਲਾ ਵਾਂਗੂੰ ਜਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਐਡਰੋ-ਏਸ਼ੀਅਨ ਰਾਈਟਰਜ਼ ਦੀ ਪ੍ਰੋਗਰੈੱਸਿਵ ਮੂਵਮੈਂਟ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਮਹੀਨੇ ਸਾਡੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਜੰਮੀ ਸੀ। ਤੇ ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਦਾ ਬਦਬਖ਼ਤ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹੈ।

'ਕੈਨੇਡਾ ਦਰਪਣ' ਦੇ ਚੰਦੇ ਦਾ ਫਾਰਮ

SUBSCRIPTION FORM

To

The Canada Darpan
P.O.Box. 67344, STN. 'O'
VANCOUVER, B.C.
CANADA V5W 3T1

Phone

321-6360

I am enclosing a ☐ cheque ☐ M.O. ☐ Draft as my Subscription for the year(s).....I may be sent the newspaper at the following address :

Name.....
Address.....
City.....
Province.....
Postal code.....
PHONE.

One Year .....20 dollars
Two Year .....35 dollars
Three year .....50 dollars
Life membership.....200 dollars
ASIA.....80 dollars(a year)
U.S.A. ....25 dollars(a year)
Europe .....80 dollars(a year)
Africa .....80 dollars(a year)

Jagroop KITCHEN Cabinets

● ਨਵੇਂ ਘਰਾਂ ਲਈ ਵਧੀਆ ● ਵਾਸ਼ਟੂਮ ਵੈਨੀਟੀ
● ਕਿਚਨ ਕੈਬਨਿਟਾਂ ● ਕਾਉਂਟਰ ਟੋਪ
ਅਸੀਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕੈਬਨਿਟਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਅਤੇ ਸੁਹਜ ਦੇਣ ਦੇ ਵੀ ਮਾਹਰ ਹਾਂ

ਪੈਸੇ ਬਚਾਓ

ਅਸੀਂ ਓਕ, ਐਸ਼, ਬਿਰਚ ਅਤੇ ਮੁਹਾਗਨੀ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਬੜੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਫਿਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਮੁਫਤ ਐਸਟੀਮੇਟ

ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ—

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

438-3680

6301 - 132nd Street, Surrey, B.C.

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੇ ਦੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾੜੇ

16 ਨਵੰਬਰ 1983 ਅਤੇ 19 ਨਵੰਬਰ 1983, ਇਹ ਦੋ ਦਿਨ, ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਬੜੇ ਹੀ ਸੁਭਾਅਤਮ ਸੁਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਦਿਹਾੜੇ ਸਿੱਧ ਹੋਏ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਵਿਨੀਪੈਗ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਜ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲਏ ਸੁਪਨੇ ਨੂੰ ਸਾਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਘਰ ਦੀਆਂ ਮਿੱਟੀ ਖੋਦਨ ਅਤੇ ਨੀਂਹ-ਪੱਥਰ ਰੱਖਣ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ 7460 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣੇਗੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ 5100 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਦਾ ਮੁੱਖ ਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਜੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਕੋਈ 3000 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਥਾਂ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਇਮਾਰਤ ਤੇ 6 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਖਰਚ ਆਉਣ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੈ। ਕੁਝ ਗਰਾਂਟਸ ਅਤੇ ਕੁਝ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਾਨ ਨਾਲ, 27 ਨਵੰਬਰ ਤਾਈਂ, 3,22,000 (ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਬਾਈ ਹਜ਼ਾਰ) ਡਾਲਰ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

“ਵਿਨੀਪੈਗ ਅਗਰਾਹੀ ਦਾ ਸਬੂਤ”

ਆਪਣੇ 2 ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਲੇਖ ਵਿਚ ਸ੍ਰ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੂਤ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਟਿਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ 30 ਅਕਤੂਬਰ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅੰਦਰ ਅਨਾਉਂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਗਰਾਹੀ ਦੀ ਰਕਮ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਮੇਰੇ ਉਪਰ ਝੂਠੀ ਅਨਾਉਂਸਮੈਂਟ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੇਵਕੂਫ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਹੈ।

ਸਰਦਾਰ ਧੂਤ ਜੀਓ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਐਤਵਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਆ ਕੇ ਰਸੀਦਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਿਸੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਆਦਮੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬੈਂਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਸੀਦਾਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਜਿਹੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਆਦਮੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੀ. ਸੀ. ਅਤੇ ਅਲਬਰਟਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਭੁਲੇਖਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹੋਵੇ, ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ।

ਵਿਨੀਪੈਗ ਦਰਪਣ

ਧੂਤ ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਅਗਰਾਹੀ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤੁਹਾਡੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੇ, ਨਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਅਤੇ ਨਾ ਇਸ ਸਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲਈ ਕੋਈ ਅਗਰਾਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਦਸ ਸੈਂਟ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 500 ਡਾਲਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਇਸ ਸਾਲ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਹੁਣ ਤਕ ਯੋਗਦਾਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਣ ਰਹੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਅੜਿੱਕਾ ਪਾਉਣਾ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਿੱਤਰਾਂ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦੱਸ ਸੈਂਟ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਾਸਤੇ ਦਾਨ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਕੱਲ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਹੈ।

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ

ਸਕੱਤਰ

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਆਫ ਮੈਨੀਟੋਬਾ, ਵਿਨੀਪੈਗ।

ਸ. ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਮਿੱਟੀ ਪੱਟਦੇ ਹੋਏ

ਸ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਘੇਰਾ ਮਿੱਟੀ ਪੱਟਦੇ ਹੋਏ

ਭਾਰੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਮਿੱਟੀ ਪੱਟਦੀ ਹੋਈ
(ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਇਸ ਥਾਂ ਤੇ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ਪੁਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ)

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ

ਸ. ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

ਮੈਨੀਟੋਬਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਲੇਬਰ ਮਨਿਸਟਰ
ਮੇਰੀ ਬੈਂਬ ਡੋਲਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ

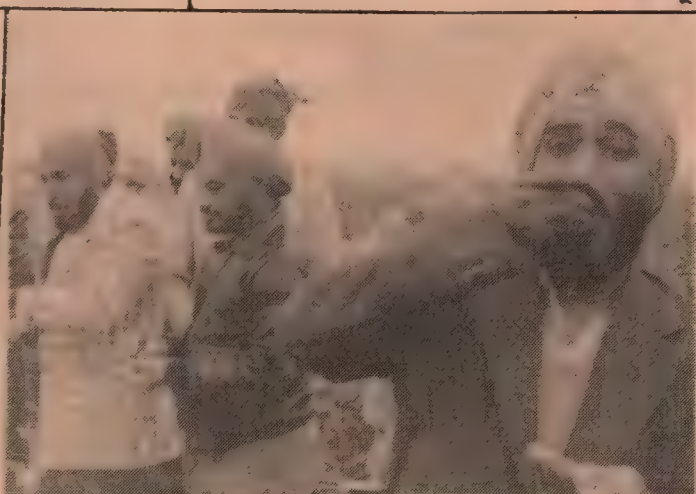
ਇਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼

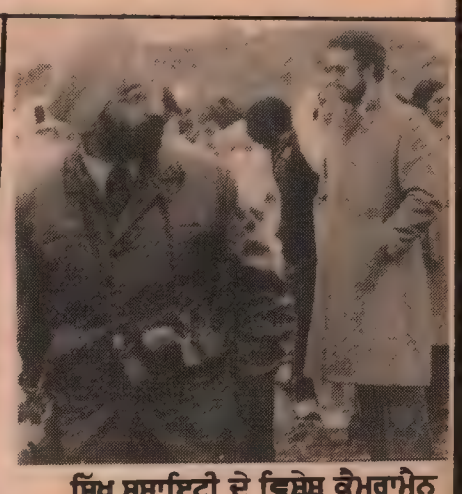
ਇਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿਚ ਖੜੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ

ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਦੇ ਹੋਏ ਸਿੰਘ

ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋਮਰਾਮੈਨ
ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ

ਦਿਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਲਾਜ

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ

ਜਾਦੂ ਅਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਖੁਰਾਕ ਜੋ ਸ਼ਰਤੀਆ ਤੁਹਾਡੇ ਦਿਲ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਵਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗੀ। ਚੋਟੀ ਦੇ ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਦਾਹਵੇ ਨਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ (ਅਮਰੀਕਾ) ਵਰਤੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਹੀ 10 ਲੱਖ ਹਾਰਟ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਸੋਚੀ ਮੁੱਢੀ ਏਨਾ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਏਸ ਬੀਮਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਵਰਤਨ ਲਗ ਪਵੋ ਤਾਂ ਡਾ: ਨਾਥਨ ਪ੍ਰਿਟੀਕਿਨ ਜੋ ਕਿ ਸੈਂਟਾ ਬਾਰਬਰਾ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਖੇ, ਉਮਰ ਵਧਾਉ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹੈ, ਦਾਹਵੇ ਨਾਲ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਦੀ ਦਿਲ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗੀ। ਡਾ: ਬੈਨ ਰੋਜ਼ਨ ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਏਸ ਗਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਸਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕੀ ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣ ਲਗ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦਿਲ ਬੀਮਾਰ ਦਾ ਖੁਰਾ ਖੋਜ ਹੀ ਮਿਟ ਜਾਵੇ।

ਡਾ: ਵਾਲਟਰ ਡੀ ਕੁਰੀਅਰ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਦਵਾਈ ਦਾ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹੋਰਨਾਂ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਖੁਰਾਕ ਹਰ ਰੋਗ ਲਗੇ ਰੋਗੀ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਐਲਾਨੀਆ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਸਦਾ ਹਰ ਦਿਲ ਰੋਗੀ ਸਵੇਰ (ਕਲੂ) ਤੋਂ ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਖਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਚਿੰਬੜਿਆ ਰਹੇ ਤਾਂ 10 ਲੱਖ ਵਿਚੋਂ 98 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵਧ ਮਰੀਜ਼ ਜਿਹਨੇ ਇਸ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਮਰਨੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਰੋਗੀ ਸਾਲ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਹੀ ਏਸ ਬੀਮਾਰ ਤੋਂ ਬਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਡਾ: ਰੋਜ਼ਨ, ਟੋਰੋਂਸ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਟੋਰੋਂਸ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਵਿਖੇ ਕਾਰਡੀਆਲੋਜੀ (ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ) ਚੀਫ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾ: ਕੁਰੀਅਰ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਸਦਰਨ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ, ਸਰੂਲ ਆਫ ਮੈਡੀਸਨ, ਲਾਸਏਂਜਲਸ ਵਿਖੇ, ਦੁੱਖ ਰੋਗ ਦਵਾਈ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਦਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹੈ।

ਉਮਰ ਵਧਾਉ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਵਿਖੇ, ਜਿਥੇ ਇਸ ਖੁਰਾਕ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ, ਜਦ ਇਹ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਇਹਦੇ ਸਿੱਟੇ ਏਨੇ ਚੰਗੇ ਨਿਕਲੇ ਕਿ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਏਸ ਖੁਰਾਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕੀਤਾ ਜਿਹੜੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੇ ਕਿਆਸ ਮੁਜਬ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਜਾਣੇ ਸੀ।

ਏਸ ਖੁਰਾਕ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ, “ਉਮਰ ਵਧਾਉ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ” ਖੁਰਾਕ (Longevity Research Institute LRI)। ਡਾ: ਪ੍ਰਿਟੀਕਿਨ ਨੇ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ 150 ਦਿਲ ਰੋਗੀ, ਜਿਹੜੇ 30 ਤੋਂ 90 ਸਾਲੇ ਸਨ, ਪਿਛਲੇ ਸ਼ੁਰੂ ਸ਼ਿਆਲ ਏਸ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਪਾਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 100 ਦੀਆਂ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਲਗੂ ਪਚਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿਚ ਚਰਬੀ ਜੰਮ ਜਾਣ ਕਾਰਨ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਰੁਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਅਤੇ ਸੋਟੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਦਿਲ ਰੋਗ ਦੇ ਥੋੜੇ ਜਾਂ ਬਹੁਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਨ; ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦਿਲ ਵਿਚ ਦਰਦ, ਲੱਤਾਂ ਵਿਚ ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਦਰਦ ਪੀੜਾਂ ਜਾਂ ਫੋਟਾ ਫੋਟਾ ਹੀ ਸਾਹ ਲੈ ਸਕਣਾ, ਲਗੂ ਦਬਾ ਕਾਰਨ ਦਿਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ।

ਏਸ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਦਕਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਮਰੀਜ਼ ਤਾਂ 30 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਹੀ ਏਸ ਰੋਗ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਗਏ। 90 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਦੇ ਤਿਹਾਈ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰੋਗ ਚਿੰਨ੍ਹ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ; ਬਾਕੀ ਦੇ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਕਾਫੀ ਹੋਂਦ ਤਕ ਠੀਕ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਸਾਡੀ ਕਾਮਯਾਬੀ 100 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਭਾਵੇਂ ਕਿਸੇ ਰੋਗੀ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਉਪਭਵ ਵੇਲੇ ਭੈੜੀ ਦਸ਼ਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ; ਭੇੜੂ ਸੌ ਦੇ ਭੇੜੂ ਸੌ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੁਖਾਈ ਹੈ।

ਡਾ: ਡਾਨ ਮੈਨਰਬਰਗ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਡਲਾਸ ਸ਼ਹਿਰ ਟੈਕਸਾਸ ਦੇ ਕਪੂਰ ਕਨਿਨਕ ਵਿਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇ ਆਪ ਸਭ ਕੁਝ ਸੋਟਾ ਬਾਰਬਰਾ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਉਹ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, “ਇਹ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਡਾ: ਪ੍ਰਿਟੀਕਿਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 150 ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮੌੜਕੇ ਇਕ ਅਜੁਬਾ ਕਰ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ 150 ਦਿਲ ਦੇ ਤਕੜੇ ਰੋਗੀ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਲਾਜ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਰ ਜਾਣਾ ਸੰਭਵ ਸੀ ਪਰ ਮਰਿਆ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਦੇ ਤਿਹਾਈ ਤਾਂ ਰੋਗ ਤੋਂ 90 ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੇਖਕੇ ਵੀ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਇਹ ਹੈ ਸੱਚ। ਡਾ: ਰੋਜ਼ਨ ਕਹਿੰਦਾ, “ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਦਿਲ ਰੋਗੀਆਂ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਸਚ ਮੁਚ ਹੋਰਨਾਂ ਕੁਨ ਹਨ। ਮੈਂ ਡਾ: ਪ੍ਰਿਟੀਕਿਨ ਦੀ ਏਸ ਕਾਢ ਤੋਂ ਏਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰਾ ਪਰਵਾਰ ਏਸੇ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਲਗ ਗਏ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਿਲ ਰੋਗ ਦੀ ਆਵਤ ਦੇ ਖਤਰੇ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਘਟਾ ਲਿਆ ਹੈ।

ਡਾ: ਕੁਰੀਅਰ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ 400 ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਏਸ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਪਾਇਆ ਜਿਸਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਤਜਰਬੇ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਸਖਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਨਾੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰਵਾਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਰਬੀ ਖੋਪੜੀ ਜੰਮਣ ਕਾਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਨਰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦਵਾਈ ਖਾਂਦੇ ਮੇਰੇ ਮਰੀਜ਼ ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਾਹ-ਦੁੱਖ ਰੋਂਦੇ ਸਨ ਇਸ ਖੁਰਾਕ ਕਾਰਨ ਹੁਣ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਣ ਕੋਈ ਰੋਗ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਾਕੀ ਹੈ।

ਇਕ ਰੋਗੀ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਡਾਕਟਰ ਹੈ, ਉਹ ਜਦ ਏਸ ਉਮਰ ਵਧਾਉ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਹ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ ਜਦ ਉਹ ਤੁਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਹਾਂ ਮਾਰਦਾ ਸੀ ਪਰ 30 ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਹੁਣ ਉਹ 17 ਮੀਲ ਰੋਜ਼ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ 48 ਸਾਲਾ ਡਾ: ਬੈਨ ਈ ਜ਼ਿਮਰਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਫੋਰਟਵਰਥ, ਟੈਕਸਾਸ ਵਿਚ ਪਰੈਕਟਿਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡਾ: ਜ਼ਿਮਰਮਾਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, “ਸੈਂਟਾ ਬਾਰਬਰਾ ਵਿਖੇ ਡਾ: ਪ੍ਰਿਟੀਕਿਨ ਦੀ LRI ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਮੈਂ ਜਦ ਆਪਣੇ ਮੰਜੇ ਤੋਂ ਟੋਟੀ ਤੱਕ ਜਾਂਦਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਦਰਦ ਕਾਰਨ ਲੋਹਾਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਕਿੱਤੇ ਦੀ ਪਰੈਕਟਿਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਤੇ ਮੈਂ ਨਾਈਟਗਲਿਸਰੀਨ ਦੀਆਂ 100 ਗੋਲੀਆਂ ਰੋਜ਼ ਛਾਤੀ ਦਰਦ ਕਾਰਨ ਖਾਂਦਾ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਦੇ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਚੁਕਾ ਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲਗੂ ਦੌਰੇ ਲਈ ਉਪਰੀ ਨਾੜੀ ਵੀ ਲਾਈ ਸੀ ਜਿਹੜੀ ਕਿ 6 ਹਫ਼ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੋਹੜੀਆਂ ਪਾਉਂਦਾ ਦਰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਨੀਂਦ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਨਾਈਟਗਲਿਸਰੀਨ ਦੀ ਲੋਪ ਛਾਤੀ ਤੇ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਸਥਾ ਵਿਚ ਜਾ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤੇ ਐਲ. ਆਰ. ਆਈ. ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਮੇਰੀ ਲੋਪ ਹਟ ਗਈ; 30 ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ 17 ਮੀਲ ਰੋਜ਼ ਤੁਰਨ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਲੰਮੀ ਸਿਰ ਉਦੋਂ ਘਟਾ ਦਿਤੀ ਜਦ ਮੈਂ 500 ਫੁਟ ਉਚੀ ਪਹਾੜੀ ਉਪਰ ਦੋ ਵਾਰੀ ਰੋਜ਼ ਚੜ੍ਹਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਖੁਰਾਕ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਮੈਨੂੰ ਏਨੇ ਕਸਟ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਦਵਾਈ। ਇਹ

ਜੇਹੜਾ ਮੇਰੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਜਾਦੂ ਮੌੜ 30 ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈ ਗਿਆ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਗੂ ਨਾੜੀਆਂ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਰੁਕ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ ਤੇ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਦ ਮੈਂ ਖੁਰਾਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਕ ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗ ਸਾਂ ਪਰ ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ 19 ਸਾਲਾ ਗਭਰੂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਹੋਰ ਰੋਗੀ ਇਰਿਵਿੰਗ ਗੁਡਮੈਨ 53 ਸਾਲਾ ਜੋ ਕਿ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਰਥ ਮਿਅਮੀ ਬੀਚ, ਫਲਾਰੇਡਾ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਜਾਦੂ ਖੁਰਾਕ ਤਜਰਬੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, “ਐਲ. ਆਰ. ਆਈ. ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੇ ਹਾਰਟ ਸਪੈਸ਼ਲਿਸਟਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਗੂ ਨਾੜੀ ਰੁਕਣ ਕਾਰਨ ਦਿਲ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣ ਬਾਰੇ, ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਉਪਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਲਗੂ ਪਚਾਣ ਵਾਲੀ ਨਾੜੀ ਰੁਕ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਬੀਮਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਐਲ. ਆਰ. ਆਈ. ਖੁਰਾਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਮੇਰੀ ਪੀੜ ਹਟ ਗਈ ਅਤੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਸਾਰੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਖਾਣੀਆਂ ਤਿਆਗ ਦਿਤੀਆਂ ਅਤੇ 30 ਦਿਨਾਂ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ 17 ਮੀਲ ਬਰੀਰ ਕਿਸੇ ਦਰਦ ਦੇ ਤੁਰਨ ਲਗ ਪਿਆ। ਅਜ ਮੈਂ ਬਿਲਕੁਲ ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਦਾ ਫੁਲ ਵਾਂਗ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਕੀ ਖਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕੀ ਤਿਆਗਣਾ ਹੈ :

ਵਰਤੋਂ	
ਮਾਸ	ਮੁਰਗਾ, ਟਰਕੀ,
ਮੱਛੀ	ਮੱਛੀ (ਤਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਫਰੋਜ਼ਨ) ਜਾਂ ਬੀਨਸ (ਰਵਾਂਹ) ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੱਬੀ ਬੰਦ
ਨਟਸ (ਗਿਰੀ ਵਾਲੇ)	
ਅੰਡਾ	
ਵੱਡਾ, ਗਾਂ, ਹੈਮਬਰਗਰ (ਬਰੀਰ ਚਰਬੀ ਲਾਲ ਮਾਸ, ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਪੌਂਡ ਰੋਜ਼-ਸਾਰੀ ਚਰਬੀ ਲਾਹ ਕੇ ਪਕਾਓ (ਤੰਦੂਰ, ਤਵੇ, ਸੀਖ ਤੇ ਰਾੜ੍ਹੇ ਜਾਂ ਮੱਠੀ ਅੱਗ ਤੇ ਬੋੜੀ ਤਰੀ ਵਾਲਾ) ਸੁਕੇ ਬੀਨਸ ਜਾਂ ਮਟਰ (ਤਾਜ਼ੇ ਨਹੀਂ) ਅੰਡੇ ਦੀ ਸਿਰਫ ਸਵੇਦੀ।	
ਸਬਜ਼ੀਆਂ	
ਫਲ	
ਸਾਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਫਲ	
4 ਤੋਂ ਵੱਧ ਰੋਜ਼ ਨਹੀਂ)	
ਉਬਾਲਕੇ, ਕੱਚੀਆਂ ਜਾਂ ਭੁੰਨਕੇ ਸੁੱਕੇ ਫਲ (ਸੋਗੀ 1 ਔਂਸ ਕਾਜੂ, ਸੁੱਕਾ ਆਲੂ ਬੁਖਾਰਾ (ਪਲੱਮ) ਆਦਿ 2 ਔਂਸ ਰੋਜ਼)	
ਦਲੀਆ ਅਤੇ ਆਟੇ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ	
ਬੰਦੇ ਮਿਠੇ ਤੇ ਬਰੀਰ	
ਰੋਟੀ ਕਣਕ, ਮੱਕੀ ਆਦਿ ਜਾਂ ਚੌਲ। ਦਲੀਆ ਕਣਕ ਜਾਂ ਜੌਂ (ਓਟਸ) ਬਰੀਰ ਬੰਦੇ ਮਿਠੇ ਤੇ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ	

ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ
ਸਕਿਮ ਮਿਲਕ (ਮੱਖਣ ਰਹਿਤ) ਜਾਂ ਸਕਿਮ ਪਊਡਰ ਦੁੱਧ ਚੀਜ਼ (ਪਨੀਰ ਕੇਵਲ ਲੱਸੀ ਵਿਚੋਂ ਬਣਿਆ)

ਬੰਧਿਆਈ)

ਮਿਠੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ : ਡੀਜ਼ਰਟ ਸ਼ਰਬਤ ਆਦਿ

ਡੱਬੇ ਬੰਦ ਫਲ (ਸ਼ਰਬਤ ਵਿਚ ਨਾਂ ਹੋਣ)
ਸੌਂਫ ਦੀ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬੂਟੀ ਚਾਹ, ਸਿਰਕਾ, ਥੋੜੇ ਮਸਾਲੇ, ਸਰਾਬ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਜੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋ ਔਂਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਫਰੂਟ ਜੂਸ ਚਾਰ ਔਂਸ ਰੋਜ਼ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ।

(ਪੰਨਾ 12 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪਹਿਲੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਦੇ ਅੰਤ ਉਪਰ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਬੜਾ ਚੰਗਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਹਰ ਸਾਲ ਚੋਣਾਂ ਉਪਰ ਲੱਖਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਖਰਚ ਹੋਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਝਾਅ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

“ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਫਲ ਹੋਈ ਸਲੋਟ ਘਟ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਮਿਲਵਰਤਣ ਨਾਲ ਦਸੰਬਰ 1984 ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੇ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਚੁਣੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੋ ਸਾਲ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਹਰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਮਗਰੋਂ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਦੋਵਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀ ਮਿਲਵਰਤਣ ਨਾਲ ਲੈਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੂ ਰੋਸ ਸਟਰੀਟ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਤੁਰੰਤ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ 31 ਦਸੰਬਰ 1983 ਨੂੰ ਭਾਵ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਮੇਂ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਇਕ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਲਈ ਹੈ ਕਿ 1984 ਲਈ ਚੁਣੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਿਆਦ (ਇਕ ਜਨਵਰੀ 1984 ਤੋਂ ਹੀ) ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ, ਦੋ ਸਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਮੌਜੂਦਾ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੀ ਸੋਧ ਕਰਨੀ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋ ਚੁਕੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਪਿਛਲੇ ਵਿਧਾਨ ਮੁਤਾਬਕ ਇਕ ਸਾਲ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸੋਧ ਚੋਣਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਬੜੀ ਦੁਰੁਸਤ ਸੀ। ਪ੍ਰਤੂ ਚੋਣਾਂ ਹੋਣ ਪਿਛੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ, ਨਾ ਕੇਵਲ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੱਲ ਧੱਕੇਗਾ, ਜਿਸ ਉਪਰ ਫਿਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਅਰਥ ਜਾਇਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਦਾ ਮੂਲ-ਮੰਤਵ ਵੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਹਲ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਮਿਲਵਰਤਣ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਕਿ ਬੀ. ਸੀ. ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਵੀ ਬੜਾ ਵਡਮੁਲਾ ਅਤੇ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੂ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸਾਜ਼ਗਾਰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਸਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਤੀਆ ਤੀਆ, ਰੋਟੀ ਨਾਲ ਘੀਆ
ਚੋਂ ਤੀਏ ਛੀ, ਵੈਜੀਟੇਬਲ ਘੀ
ਤਿੰਨ ਤੀਏ ਨੌਂ, ਆਟੇ ਵਿਚ ਜੌਂ

ਡਾ: ਨਾਥਨ ਪ੍ਰਿਟੀਕਿਨ ਇਕ ਉਘੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹੈ “ਜੇ ਆਪਣੇ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਲੱਖਾਂ ਪਰੇਮੀ ਦਿਲ ਰੋਗ ਦੀ ਰੋਕ ਥਾਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਇਛਾ ਹਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਐਲ. ਆਰ. ਆਈ. ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸਫਾਰਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਹਰ ਕੋਈ ਇਸ ਪਰਹੇਜ਼ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਉਸ ਖੁਰਾਕ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਰੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਘੱਟ ਸਖਤ ਹੈ। ਪਰ ਜਿਹਨੂੰ ਦਿਲ ਰੋਗ ਸਮਸਿਆ ਬਣ ਚੁਕਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੀ ਆਮ ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ 45-50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਚਰਬੀ (ਫੈਟ, ਬੰਧਿਆਈ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਲ. ਆਰ. ਆਈ. ਖੁਰਾਕ ਵਿਚ ਇਹ ਮਾਤਰਾ ਕੇਵਲ 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਫੈਟ, 10 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪਰੋਟੀਨ (ਰਸਾਇਣਕ ਤੌਰ) ਅਤੇ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡਰੇਟਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਡਾ: ਕੁਰੀਅਰ ਜੋ, ਬੀਮਾਰੀ ਰੋਗ ਦਵਾਈ ਐਕਸਪਰਟ ਹੈ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿਹਤਮੰਦ ਇਨਸਾਨ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਖੁਰਾਕ ਤੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਉਹਨੂੰ ਕਦੀ ਦਿਲ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।” ਅਤੇ ਡਾ: ਪ੍ਰਿਟੀਕਿਨ ਆਖਦਾ ਹੈ, “ਹੁਣੇ ਖੁਰਾਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਦਿਲ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।”

ਤਿਆਗੋਂ

ਭੋਭ, ਸੂਰ, ਮੁਰਗਾਬੀ, ਬੱਤਖ, ਸ਼ੈਲ, ਫਿਸ਼, ਸ਼ਰੇਪ, ਸਾਰੇ ਚਰਬੀ ਵਾਲੇ ਮਾਸ, ਪਸਲੀਆਪਸਲੀਆਂ
ਪਸਲੀਆਂ, ਸਾਸੇਜ, ਚਰਬੀ ਵਾਲੇ ਹੈਮਬਰਗਰ, ਬੇਕਨ, ਬਲਨੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਲੱਚ ਮੀਟ, ਕਲੇਜੀ, ਸੀਨਾਂ, ਚੀੜ, ਪੂਛ, ਗੁਰਦਾ, ਆਦਿ। ਸਾਰੇ ਗਿਰੀ ਫਲ, ਅੰਡਾ ਜ਼ਰਦੀ।

ਓਲਿਵ (ਜ਼ੈਰੂਨ) ਅਤੇ ਐਵਾਕੈਡੋ

ਕੋਈ ਤੰਦੂਰੀ ਪੱਕੀ ਬੰਦੇ ਮਿਠੇ ਵਾਲੀ ਕੋਕ, ਕਰੋਕਰਜ਼, ਡੋਨਟਸ, ਰੋਲਜ਼, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਅੰਡੇ ਦੁੱਧ ਵਾਲਾ।

ਤਾਜ਼ਾ ਦੁੱਧ, ਚਾਕਲੇਟ ਮਿਲਕ, ਡੱਬੀ ਦੁੱਧ, ਪਾਊਡਰ ਹੋਲ ਮਿਲਕ, ਕਰੀਮ, ਯੋਗਰਟ, ਚੀਜ਼ (ਪਨੀਰ)

ਲਾਰਡ, ਮੱਖਣ, ਚਰਬੀ, ਮਾਰਜਰੀਨ ਸਾਰੇ ਤੇਲ।

ਕਾਫੀ, ਚਾਹ, ਪੁਡਿੰਗ, ਆਈਸ ਕਰੀਮ, ਸ਼ਰਬਤ, ਸ਼ਹਿਦ, ਆਲੂ ਚਿਪਸ ਆਦਿ।

ਤੜਕੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ, ਖੰਡ, ਖੰਡ ਦੇ ਸ਼ਰਬਤ ਆਦਿ, ਕੈਂਡੀ ਲੂਣ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ।

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਸਨਅਤਾਂ ਲਗਾਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਨਅਤੀ ਸਰਮਾਇਆ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਬਣਾਈ ਗਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬੈਠਕ ਦਸੰਬਰ ਵਿਚ ਹੋਈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਨਅਤੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਸਨਅਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਅਧੀਨ ਸਨਅਤੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਤੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ ਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਰੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਗਰੋਸਰੀ ਸਟੋਰ ਜਾਂ ਦਫਤਰ ਕਿਰਾਏ ਉਤੇ ਲੈਣ ਲਈ ਕਮਾਲ ਦੀ ਬਿਲਡਿੰਗ

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਠਿਕਾਣਾ, ਕਿੰਗਜਾਰਜ ਹਾਈਵੇ ਅਤੇ 108 ਐਵੇਨਿਊ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਵੀਂ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨਡ ਬਿਲਡਿੰਗ, ਚੌਖੀ ਪਾਰਕਿੰਗ, ਤੁਰਤ ਕਬਜ਼ਾ

ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸਟੋਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਕੀਲਾਂ, ਅਕਾਊਂਟੈਂਟਾਂ, ਡਿੱਟਿਸਟਾਂ ਆਦਿਕ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢੁਕਵੀਂ ਥਾਂ

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਫੋਨ ਕਰੋ

271-2862 ਜਾਂ
271-5954

ਖੇਡ ਦਰਪਣ

ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਗਰੰਟੀ ਮਿਲੇ

ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ(ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਆਉਂਦੀਆਂ ਦਿਕਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ) ਨੇ ਹਾਲੀਆਂ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਪ੍ਰਗਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆ ਚੈਂਪੀਅਨ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਜਾਪਾਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਉਤੇ ਭਾਰੂ ਸੀ, ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਸਾਡੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਐਂਗਲੋ-ਇੰਡੀਅਨ, ਈਸਾਈ ਅਤੇ ਗੋਅਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ—ਸਲਵਾਰ, ਕਮੀਜ਼ ਪਾ ਕੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹਿਰਾਵਾ ਰਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਖੇਡ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਝਾਕਾ ਲਾਹਿਆ ਹੈ, ਹਾਕੀ ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਅ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ, ਦੱਖਣ ਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਐਂਗਲੋ-ਇੰਡੀਅਨ ਅਤੇ ਗੋਅਨ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਅਗੇ ਲੰਘ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਇਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਚ 37ਵੀਂ ਕੌਮੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਵੀ ਮਿਲੀ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਵਾਇਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ 3-0 ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਏਨੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੋਚ ਦੀਆਂ ਦਾਅਪੇਚਕ ਗਲਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹਾਰੀਆਂ।

ਸ਼ਿਮਲਾ ਵਿਚ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਸਾਬਕ ਉਲੰਪਿਕ ਹਾਕੀ ਕਪਤਾਨ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਕਿ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਖੇਡ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਹਨ, ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। 1964 ਵਿਚ ਟੋਕੀਓ ਉਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਪਤਾਨੀ ਹੇਠ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਜਿਤਿਆ ਸੀ। ਤਾਂ ਵੀ, ਹਿਮਾਚਲ ਸਰਕਾਰ ਸੁਬੇ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਉਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ।

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕੁੜੀਆਂ ਯੂਰਪੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਇਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਫਿਟਨੈਸ ਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਹੈ। ਤਕਨੀਕ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਸਟਿਕਵਰਕ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਮਨਜੀਤ(ਜਿਹੜੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਲੈਫਟਾਇਨ ਖੇਡੀਆਂ) ਅਤੇ ਦਵਿੰਦਰ ਖੋਕਰ ਤੇ ਜਿਓਤੀ ਤਲਵਾੜ ਗਤੀ ਤੇ ਸਟਿਕਵਰਕ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਮਰਦਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਛੱਡ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਵਧੀਆ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਹੋਣ। ਮਰਦਾਂ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਕਈ ਵੱਡੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ—ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਬੈਨਟਨ ਕਪ, ਆਗਾ ਖਾਂ ਗੋਲਡ ਕੱਪ, ਉਬੈਦੁਲਾ ਖਾਨ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਆਦਿ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਲਈ ਵੱਡਾ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕੌਮੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਸੁਬੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਮਿਟਦੇ ਹਨ।

ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਪੰਜਾਬ (ਜਿਸਨੇ ਰਾਜਬੀਰ ਕੌਰ ਵਰਗੀਆਂ ਕਈ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀਆਂ) ਵਿਚ ਵੀ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਲਈ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕੋਈ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਕੌਮੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜੁੜਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਹੁਤੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਆਪਣੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਖੇਡਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਰੇਲਵੇ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇ ਕੌਮੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੁਬਾਈ ਯੂਨਟਾਂ ਤੋਂ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਲਈ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਤਿੱਖਾ ਹੋਵੇਗਾ ਤੇ ਫਿਰ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਤਕੜੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਸੀਨੀਅਰ ਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਕੌਮੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਟੀਮ ਵਜੋਂ ਕੁੜੀਆਂ ਮਸ਼ੀਂ ਕਿਤੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਬਾਈ ਯੂਨਟ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸੁਬੇ ਦੀ ਟੀਮ ਕੁਝ ਕੁ ਕੁੜੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਚੁਣ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਕਸਰ

ਭੈਣ-ਭਤੀਜੀਵਾਦ, ਧਾਂਦਲੀ ਤੇ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਮੁਨੀ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਟੀਮ ਵਿਚ ਥਾਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਟਰਾਇਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਦਾ।

ਪਰ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਤੋਂ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਕਦਮ ਪੁਟ ਰਹੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ। ਜਿਹੜੀ ਸੰਯੁਕਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਥੇ ਤੌਰ ਤੇ ਤੀਜੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਈ।

ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਲਹਾਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੇ ਏਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਦਰਜੇ ਦੀ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਬਕਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖਿਡਾਰਨ ਗੀਤਾ ਸਰੀਨ, ਜੋ ਕਿ ਇਕੋ ਇਕ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਐਂਪਾਇਰ ਹੈ, ਵਧਾਈ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ 500-500 ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਟਾਈਪੈਂਡ ਤੇ ਆਪਣੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਕੁੜੀਆਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਵਲੋਂ ਖੇਡਦੀਆਂ ਹਨ। ਬੰਬਈ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਅਚਾਨਕ ਅਜੇਹੀ 'ਨੌਕਰੀ' ਮਿਲ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਬੰਬਈ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਇਸ ਵਾਰ ਟੀਮ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ। ਪਰ ਬੰਬਈ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਲਈ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸੰਕਟ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ... ਉਹ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਵਧੀਆ ਟੀਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਸਕੀਮ ਨੇ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ(ਜਿਹੜੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੇਲਵੇ ਵਿਚ ਹੀ ਭਰਤੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ) ਦਾ ਨੌਕਰੀ ਦਾ ਖੇਤਰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਵੀ ਕਮਾ ਸਕਣਗੀਆਂ ਤੇ ਖੇਡ ਵੀ ਜਾਰੀ ਰਖ ਸਕਣਗੀਆਂ।

ਦਰਅਸਲ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਨੇ ਇਹ ਸਕੀਮ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰ ਮਰਦਾਂ ਲਈ। ਉਸਨੇ ਉਭਰਦੇ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ 500 ਰੁਪਏ ਸਟਾਈਪੈਂਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿਛੋਂ ਇਹ ਖਿਡਾਰੀ ਉਸ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ। ਮੈਰਵਿਨ ਫਰਨਾਂਡੇਜ਼ ਤੇ ਵਿਨੀਤ ਕੁਮਾਰ ਇਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਖੇਡਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੀ ਇਕ ਹੋਰ ਸਕੀਮ ਮੈਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿਸਨੇ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 1200 ਸਟਾਈਪੈਂਡ, ਜਮਾਂ ਵੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇਕੇ ਸਮੁੱਚੀ ਜੂਨੀਅਰ ਟੀਮ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਈ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਖੇਡ ਬਰਕਰਾਰ ਰਖਣ ਤੇ ਵਧੀਆ ਬਣਾਉਣ ਦੀ

ਸ਼ਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਮੈਦੀ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੇ ਪਬਲਿਕ ਸੈਕਟਰ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵਧਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਮੈਦੀ ਦੇ ਮੁਹੰਮਦ ਨਈਮ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼ ਵਾਲੇ ਵਧੀਆ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ।

ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਵੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮਰਦਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧਣਗੇ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਸਖਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਿਹੜਾ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਦਾ ਸਟੇਂਡਰਡ ਉਚਾ ਕਰੇਗਾ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਵਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁੜੀਆਂ ਇਸ ਖੇਡ ਨੂੰ ਅਪਨਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਰੇਲਵੇ, ਤੇ ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਅਦਾਰਿਆਂ(ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਆਦਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਡਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਈ ਹੈ) ਨੂੰ ਵੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਟੀਮਾਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਾਣਯੋਗ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਸਕਣ।

ਕਾਲਜਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਹੁਤ ਬੜੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਖੇਡਣਾ ਜਾਰੀ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਲੱਬ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਚੰਗੀ ਨੌਕਰੀ ਲਭਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਖੇਡਦੀਆਂ ਰਹਿਣ।

ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਘਟੀਆ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋੜ ਇਸਨੂੰ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਕੁਲ ਹਿੰਦ ਮਹਿਲਾ ਹਾਕੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਤੇ ਪਬਲਿਕ, ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸੈਕਟਰ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੁਬਾਈ ਯੂਨਟਾਂ ਉਤੇ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਜਥੇਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਖਿਡਾਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਜਾਰੀ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੌਮੀ ਟੀਮ ਵਲੋਂ ਖੇਡਣ ਉਪਰੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਆਕੜ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਸ ਯੂਨਟ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਖੇਡ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ ਜੇ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ਨੌਕਰੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਹੋਣ।

—ਵਿਜੇ ਕੱਤਾ

ਫਸਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਹਿੰਦ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਤੋਂ ਹਾਰਿਆ

ਹਾਂਗਕਾਂਗ—ਗੋਲਡਨ ਜੁਬਲੀ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੇ ਗਰੁਪ 'ਏ' ਵਿਚ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੂੰ ਹਿੰਦ ਦੀ ਨਵੀਂ ਟੀਮ ਨੂੰ 4-2 ਨਾਲ ਹਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਕਰਾਚੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਟਰਾਫੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦ ਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ 3-3 ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਈ ਸਿਤਾਰਿਆਂ(ਜ਼ਫਰ, ਸ਼ਾਹਿਦ, ਚਰਨਜੀਤ, ਵਿਨੀਤ ਆਦਿ) ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ 15 ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਮੁੱਢੇ ਹਾਵੀ ਰਹੇ। ਪਰ ਮਾੜੀ ਫਿਨਿਸ਼ਿੰਗ ਨੇ ਕਈ ਮੌਕੇ ਖਰਾਬ ਕੀਤੇ। ਹਾਵੀ ਰਹਿਣ ਦੌਰਾਨ 10ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਇਕਬਾਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਹਿਟ ਨੂੰ ਮਾਈਕਲ ਮੋਬਜ਼ ਨੇ ਗੋਲ ਲਾਈਨ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੰਡੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆਈ ਖਿਡਾਰੀ ਸੇਟ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਗਰੇਗ ਡੇਵਿਸ ਨੇ 24ਵੇਂ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ ਹਿਟ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਗੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਅੱਧ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਬਾਦ ਹਿੰਦ ਨੇ ਨਿਸਚਿਤ ਗੋਲ ਗਵਾਇਆ ਜਦੋਂ ਬੋਬੀਆਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲੀ ਗੋਲਾਂ ਦੇ ਵੀ ਗੇਂਦ ਬਾਹਰ ਮਾਰ ਦਿਤੀ।

ਡੇਵਿਸ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੈਨਾਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਨਾਲ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੂੰ 3-0 ਨਾਲ ਅਗੇ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਟਿਕਨ ਨੇ ਪੈਨਾਲਟੀ ਕਾਰਨਰ ਦੇ ਗੀਬਾਊਂਡ ਤੇ ਇਕ ਗੋਲ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ। ਨਾਈਗਲ ਪੈਟਮੋਰ ਨੇ ਮੈਚ ਖਾਤਮੇ ਦੇ 7 ਮਿੰਟ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਲ ਕਰਕੇ ਮੈਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਹਿੰਦ ਦੇ ਮੁਕੇਸ਼ ਨੇ ਚੰਦ, ਜਿਹਨਾਂ ਨਈਸ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਨੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਾੜੀਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਉਹ ਗੋਲ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ।

ਪਹਿਲੇ ਮੈਚ ਵਿਚ ਹਿੰਦ ਨੇ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਨੂੰ 9-1 ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਸੀ।

ਸੋਵੀਅਤ ਭਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਹਿੰਦ 'ਚ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਸੋਵੀਅਤ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ 11 ਮੈਂਬਰੀ ਟੋਲੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਦੌਰ ਉਤੇ ਪੁਜੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਵਾਨ ਕੌਮੀ ਚੈਂਪੀਅਨ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਇਸ ਸਾਲ ਦੇ ਸੰਸਾਰ ਚੈਂਪੀਅਨ ਹਨ। ਇਹ ਟੀਮ ਭਾਰਤੀ ਆਯੋਜਿਤ ਨਹਿਰੂ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਵੇਗੀ।

ਟੀਮ ਦੇ ਨੇਤਾ ਯੂ. ਅਫਾਨਾਏਵ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਗੇ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ, ਪਟਨਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਐਮਚਿਓਰ ਕੁਸ਼ਤੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੀਮ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਟੀਮ ਦਾ ਆਉਣਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਸੋਵੀਅਤ ਚੈਂਪੀਅਨਾਂ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਸਿਖਲਾਈ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਏਸ਼ੀਆਈ ਚੈਂਪੀਅਨ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ(ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਸ) ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਵੇਗਾ।

ਸੋਵੀਅਤ ਟੀਮ ਵਿਚ ਪੀ. ਨਾਨੀਏਵ, ਏ. ਖਦਾਰਤਸੇਵ, ਏ. ਫਰਜ਼ਾਏਵ ਵਰਗੇ ਸੰਸਾਰ ਚੈਂਪੀਅਨ ਅਤੇ ਐਮ. ਬੇਲਾਤੋਵ ਅਤੇ ਕੇ. ਦਿਮੂਰੋਵ ਵਰਗੇ ਜੂਨੀਅਰ ਚੈਂਪੀਅਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਾਰੇ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਕ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਦੋ ਚਾਰ ਜਾਮ ਪੀਕੇ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਤੇਨੂੰ ਸਜਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਾ ਤਲਵਾਰ ਹੋ ਨਾ ਜਾਏ।

ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਹੈ ? East West Travel Ltd.

ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ

ਸਾਰੇ ਹਰ ਏਅਰਲਾਈਨ ਦੀਆਂ
ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ।

International and Domestic
Special for India, Pakistan, Fiji
and West Indies.

Mike Brar

ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਜਾਣ
ਵਾਸਤੇ ਟਿਕਟਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਈਸਟ ਵੈਸਟ
ਟਰੇਵਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜਿਥੇ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ
ਖਿਆਲ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਲਕੀਤ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕਰੋ

Ph.(403)235-3661

#206-3517, 17 Ave. S.E. Calgary, Alta
T2A 0R5

ਫਿਲਮ

ਦਰਪਣ

ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ

ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਕਮੇਡੀਅਨ

ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਨੇ ਮਿਹਨਤ, ਲਗਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦ੍ਰਿੜ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਮੇਡੀਅਨ ਦੇ ਰੂਪ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਪਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਮਿਸਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਨਵਾਂਪਨ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ। ਜਿਸ ਵੀ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਸਨਅਤ ਦੇ ਕਈਆ ਕਮੇਡੀਅਨ ਤੌਰ ਤੇ ਪੈਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨੇ ਕਰਨੇ ਚਾਹੇ ਪਰ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਪਰ ਕਲਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਕੋਲ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਪਾਸ ਹਾਸੇ ਦਾ ਟਾਨਿਕਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਭੰਡਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਵੇਡਿੰਗ ਘਟਣਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਧਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ, ਦੁਆਨਦਾਰ, ਆਸ਼ਕ, ਏਜੇਂਟ, ਆਦਿ ਵਿਚ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਅੰਗ ਹੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਛਾਪ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਆਪਣਾ ਵੁਟੇ ਭਾਂਡੇ ਵਰਗਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾ ਕੇ ਸਕਰੀਨ ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਹਾਲ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਫਿਲਮ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਡਾਇਲਾਗ ਹੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ... 'ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਕ ਗਲ ਆ... ਹੈਂਕਨਾ ਫਿਰ... ਮਾਰਿਆ ਕੁਕੜ ਉੜਾ ਤੇ ਤੋੜੇ... ਘਾਣੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ' ਆਦਿ।

ਆਮ ਸੁਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਅਸਲੀਲਤਾ ਵਲ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਚਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੋਲਣ ਲਗਿਆਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ

ਦੇਖਦਾ ਪਰ ਉਸਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਮੋਰਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਆ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ (ਬਾਕੀ ਦਿਆਂ ਰੋਲਾਂ ਵਾਂਗ) ਡਾਇਲਾਗ ਨਹੀਂ ਲਿਖਦੇ ਸਗੋਂ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਮਿਤਲ ਸਾਹਿਬ ਕੋਮਰਾ ਸ਼ਾਹਮਣੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਬੋਲ ਲਓ... ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡਾਇਲਾਗ ਬੋਲਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਇਸ ਦ ਕਰੈਡਿਟ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਸਟੋਰੀ ਰਾਇਟਰ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਅਸਲੀਲ ਸਿਧੂਏਸ਼ਨ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਨੇ "ਵਲਾਇਤੀ ਬਾਬੂ" 'ਦੇ ਮਦਾਰੀ' 'ਚ ਸੀਰੀਅਸ ਕਮੇਡੀ ਕਰਕੇ ਪੂਰਾ ਮਸਾਲਾਵੀ ਸਾਨੂੰ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਬਣਿਆ ਜਿਵੇਂ "ਮੋਰਨੀ" ਜਦੋਂ, ਸੇਦਾ ਯੋਗਣ ਜੋ ਮਾਤਾ ਸ਼ੇਰਾਂ ਵਾਲੀ 'ਵਲਾਇਤੀ ਬਾਬੂ' ਆਦਿ। ਕਈ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਇਸ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਇਨਾਮ ਵੀ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚਿਰਦੇ ਖਿਚ ਰਹੇ ਹਨ ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ 'ਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਵਿਹਲ ਮਿਲਦਾ, 'ਖੂਨ ਕੀ ਟੱਕਰ' ਅਤੇ 'ਹਿੰਦੀ' 'ਚ 'ਹਿੰਦੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਨੇ ਕਿਹਾ। ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ 'ਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਿਲ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੀਆਂ 'ਚ ਆਉਣਾ ਪਿਆ।

ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਨੇ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ

ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਮਜ਼ਬੂਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਨਵੇਂ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗਵੀਦਤਾ ਜਿਵੇਂ ਅਰਪਣਾ ਚੌਧਰੀ, ਕੰਚਨ ਮੱਟੂ, ਟੀਨਾ ਘਈ, ਸੰਗੀਤਾ ਮਹਿਤਾ, ਏਮਨ ਕਪਾਟੀ ਆਦਿ। ਇਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਦਾ ਦਿਲ ਲਾਈ ਰਖਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਨਿੱਮੋ' ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਾ ਮਾਖੋਲ (ਵੇਹਲੇ ਸਮੇਂ) ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਬੜਾ ਦਿਲ ਲਗਾ ਰਹੇ ਹੋ ?'

'ਆਹੋ ਆਜਾ ਤੂੰ ਵੀ...ਤੂੰ' ਵੀ ਦਿਲ ਲਗਾ ਲੈ। ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਦਮ ਗੱਲ ਮੋੜਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, 'ਯਾਰ ਹਾਸਾ ਮਖੋਲ ਤਾਂ ਕਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਇਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਵੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ.'

ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਉੱਠਤਾ-ਈਆਂ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਇਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੁਣ ਤਾਂ ਕੁਝ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੂਰਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦਿਤਾ ਜਾਏ ਤਾਂ ਕਲਾਤਮਕ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸਾਰਾਟੈਕਸ ਮੁਆਫ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਏ, ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਫਿਨਾਂਸ਼ਅਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ

ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋ ਸਕੇ (ਬੰਬੇ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ) ਜਿਵੇਂ ਲੰਬਾਰਟਰੀ ਸਿਸਟਮ ਆਦਿ।

ਸਾਡੇ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਹਾਸ ਅਭਿਨੇਤਾ ਕਮੇਡੀ ਕਿੰਗ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਹਨ। 'ਨਿੱਮੋ', 'ਰੱਖੜੀ', 'ਜਿਗਰੀ ਯਾਰ', 'ਇਸ਼ਕ ਨਿਮਾਣਾ', 'ਪੁਲਸੀਆ', 'ਰੋਸ਼ਮਾ', 'ਚੋਧਰੀ', 'ਮੋਲਾ ਜੱਟ', 'ਯਾਰ ਗਰੀਬਾਂ ਦਾ', 'ਲਾਲ ਚੂੜਾ', 'ਵਹੁਟੀ ਹੱਥ ਸੋਟੀ', 'ਲੋਂਗ ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਾਰਾ', ਆਦਿ। ਕਈਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਹੀਰੋ, ਕਈਆਂ ਵਿਚ ਖਲਨਾਇਕ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਰ ਦਰਸ਼ਕ ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅਗੇ ਇਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਲਾ ਦੇ ਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਟਾਨਿਕ ਦਿੰਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਧਦਾ ਫੀ ਜਾਏ।

ਮੋਹਰ ਮਿਤਲ—ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ 'ਚ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਵਿਡੀ ਪੀੜਾ ਪਾ ਰਿਹਾ।

ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਖਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਤਿੰਦਰ—ਸਿਰੀ ਦੇਵੀ ਹਿੰਦੀ ਸਿਨੇਮੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਹਿੱਟ ਜੋੜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦਰਜਨ ਭਰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਤਿੰਦਰ ਭਾਵੇਂ ਸਿਰੀ ਦੇਵੀ ਬਾਰੇ ਜਿਹੇ ਜਿਹੀ ਮਰਜ਼ੀ ਰਾਇ ਰਖਦਾ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਗੱਲ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰੀ ਦੇਵੀ ਨੇ ਜਤਿੰਦਰ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਪਤਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਮੋਟੇ ਤੇ ਗੋਲ ਅੰਗ ਹੁਣ ਵਧੇਰੇ ਨੌਕਦਾਰ ਬਣਾ ਲਏ ਹਨ, ਜਤਿੰਦਰ ਦੀ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਨਾਲ।

—0—

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਇਕ ਫਿਲਮੀ ਮਾਸਕ ਨੇ ਇੱਕਸ਼ਾਫ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਬਈ ਦੀ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਆਰੀ ਦਸਣ ਵਾਲੀ ਦੱਖਣ ਦੀ ਦੂਜੀ ਟੀਸੀ ਦੀ ਹੀਰੋਇਨ ਜਯਾ ਪੂਧਾ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਯਾ ਦੇਵਦਾਸੀਆਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨੱਚਣ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਜੱਦੀ ਪੇਸ਼ਾ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਫਿਲਮੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਤੇ ਖੂਬਸੂਰਤ ਮੇਕਅਪ ਮੈਨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਤੇ ਉਸ ਉਤੇ ਮਰ ਮਿਟੀ ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਜਯਾ ਨੂੰ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਮਦਰਾਸੀ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਮੋਟੇ ਰੋਲ ਮਿਲਣ ਲਗ ਪਏ। ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਮਤਰੇਆ ਪਿਓ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੇ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ ਤੇ ਦੇਸਾਰੀ ਨਰਾਇਣ ਰਾਏ ਵਰਗੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ। ਮਸ਼ਹੂਰ

ਹੋਣ ਤੇ ਜਯਾ ਦੇ ਮਾਪੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਆ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿੱਤ ਝਗੜਾ ਹੋਣ ਲਗਾ ਜਿਸ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਜਯਾ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਕੁਟ ਕਢਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੇਇੱਛਤੀ ਨਾ ਸਹਾਰਦਾ ਮਦਰਾਸ ਛੱਡ ਕੇ ਤ੍ਰਿਵੇਂਦਰਮ ਚਲਾ ਗਿਆ—ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਯਾ ਪ੍ਰਧਾ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਇਹ ਵੀ ਅਣਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਬੱਚੇ ਹਨ—ਇਕ ਮੁੰਡਾ ਤੇ ਇਕ ਕੁੜੀ।

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਕਬਰ ਖਾਨ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰੇਮਕਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਖਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਗੁਸਾ ਦਿਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, 'ਹਾਦਸਾ' ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਦੌਰਾਨ ਅਕਬਰ ਨੇ ਰਣਜੀਤਾ ਦੇ ਚਪੜ ਕੱਚ ਮਾਰੀ। ਲੋਕਾਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲੀ ਫਿਲਮ ਫੇਹਲ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਮਨ ਤੇ ਪਏ ਬੋਝ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਹ ਹਰਕਤ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਈ। ਜਦੋਂ ਰਣਜੀਤਾ ਇਕ ਹੋਟਲ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ, ਜਿਥੇ ਅਕਬਰ ਫਿਲਮ 'ਮਿ. ਆਸ਼ਕ' ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਦੋਹਵੇਂ ਕਾਰੀ ਡੋਰ ਲੰਘਦੇ ਉਸਦੇ ਕਮਰੇ ਵਲ ਜਾਣ ਲਗੇ, ਪਰ ਅਚਾਨਕ, ਲੋਕਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਅਕਬਰ ਨੇ ਰਣਜੀਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਤੇ ਉਸਦੀ ਸੱਜੀ ਗੱਲ ਤੇ ਚਪੜ ਕੱਚ ਮਾਰੀ, ਲੋਕ ਲਾਗੇ ਗਏ ਤਾਂ ਦੋਹਵੇਂ ਜਦੋਂ ਵੁਟ ਵੁਟ ਕੇ ਰੋਣ ਲਗ ਪਏ। ਲੋਕ ਹੋਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਆਖਰ ਕੀ ਡਰਾਮਾ ਹੈ।

—0—

ਵਿਜੇਤਾ ਪੰਡਿਤ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹੇ ਵਿਜੇਤਾ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਸਗੋਂ ਵਧ ਗਈ ਹੈ...

ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਬੀਤ ਗਈ ਨਰਗਸ ਦੱਤ

ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਬਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀਆਂ 10000 ਖੂਬਸੂਰਤ ਫੋਟੋਆਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਵੇ। ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਾੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਫੋਟੋਆਂ ਨਿਤ ਦਿਹਾੜੀ ਮੰਗਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਹ ਸੋਚ ਕੇ ਵਿਜੇਤਾ ਮੁਹੱਲੇ ਦੀ ਇਕ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਲੈ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਐਲਬਮ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੀ ਕਿ ਉਹ ਕੁਮਾਰ ਗੋਰਵ ਦੀਆਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਰੰਗੀਨ ਤਸਵੀਰਾਂ ਛਾਣ ਲਵੇ। ਪਰ ਉਸ ਕੁੜੀ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਐਲਬਮ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਦੇਂਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਉਸ (ਗੋਰਵ) ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ"। ਵਿਜੇਤਾ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਸਗੋਂ ਵਧ ਗਈ ਹੈ...

ਇਹ ਬੰਬਈ ਹੈ

ਅੱਠ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਕਰਕੇ ਪਿਛੋਂ ਸਾਇਰਾ ਬਾਨੋ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਕੋਮਰੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਉਸਨੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰੋਡਕਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਦੁਨੀਆਂ' ਦੀ ਸੂਟਿੰਗ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸਾਇਰਾ ਦਾ ਮਹਿਮਾਨ ਰੋਲ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ, "ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਅਨੁਭਵ ਹੈ। ਅਤੇ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਚੰਗਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਸਾਹਿਬ (ਦਲੀਪ ਕੁਮਾਰ) ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਰਮੇਸ਼ ਤਲਵਾੜ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹੇਠ ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਯਸ਼ ਜੋਹਰ ਦੀ 'ਦੁਨੀਆਂ' ਵਿਚ ਰਿਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੋਮਾਂਟਿਕ ਜੋੜੀ ਹੈ।

—0—

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਕੋਲ ਸਚਮੁੱਚ ਹੀ ਕੋਈ

ਚੀਜ਼ ਦਿਖਾਉਣ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ—ਪਰ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕੀ "ਮੋਟਾ ਮੋਟਾ ਮਾਸ ਤੇ ਬਸ, ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਾ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਮਾਸਲੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ।" ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਡਾਇਟਿੰਗ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਸਰਤਾਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਫਿਗਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਲੈਂਦੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿਤਾ, ਮੈਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁੜੀ ਹਾਂ, ਚੰਗਾ-ਚੰਖਾ ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡ ਸਕਦੀ, ਫਿਲਮਾਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਛੱਡਣੀਆਂ ਪੈ ਜਾਣ।

—0—

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਿਲਮੀ ਲੋਕ ਟੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਟੋਲੀਆਂ ਮੋਹਸਿਨ ਖਾਨ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਖੂਬਰਦਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਗੀਨਾ ਰਾਇ ਨਾਲ

ਵਿਆਹ ਨਾ ਕਰਵਾਏ—ਅਨੇਕਾਂ ਫਿਲਮੀ ਲੋਕ ਨਸੀਹਤਾਂ ਲੈ ਕੇ ਮੋਹਸਿਨ ਕੋਲ ਗਏ, ਪਰ ਉਦੋਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੋਹਸਿਨ ਤੇ ਗੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ 'ਚ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਮੋਹਸਿਨ ਨੂੰ ਗੀਨਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਵਰਜਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾ ਸਿਰਫ ਸ਼ਤਰੂਘਨ ਸਿਨਹਾ ਹੀ, ਸਗੋਂ ਪਾਕੀ ਤੇਜ਼ ਗੇਂਦਬਾਜ਼ ਸਰਫਰਾਜ਼ ਨਵਾਜ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

—0—

ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਜਤਿੰਦਰ ਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਸੁਪਰ ਸਟਾਰ ਹੀਰੋਇਨ ਸਿਰੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਬਣਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਫਵਾਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਫੈਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਜਤਿੰਦਰ ਵੀ ਧਰਮਿੰਦਰ ਵਾਂਗ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਏਗਾ—ਪਰ ਜਤਿੰਦਰ ਦੇ ਕੁਝ ਨਜ਼ਦੀਕੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਤਿੰਦਰ ਆਪਣੇ ਕੈਰੀਅਰ ਨੂੰ ਚਮਕਾਉਣ ਅਤੇ ਸਿਰੀ ਦੇਵੀ ਤੇ ਹੋਰ ਹੀਰੋਇਨਾਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਫਿਲਮਾਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈਕੇ ਦੀਦਾਰ-ਯਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆ ਘਾਟਾ

GOYAL : THE VIDEO KING

PHONE:
(604)873-8308

4160 FRASER ST.

VANCOUVER, B.C. V5V 4E8

Biggest Selection , Hindi, Punjabi, Gujrati Movies.

ALL INDIA FOODS

6634 MAIN STREET. VANVOUVER, B.C.

GRAND SALE

ਇਹ ਸੇਲ ਸਿਰਫ 30 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਹੈ

Phone. 324-1686

ਆਟਾ (ਫਰੀਨ) 8.69 2 ਡਬਲ	ਸ਼ੂਗਰ (ਖੰਡ) 6.69	ਮਿਰਚਾਂ ਪੀਸੀਆਂ (ਕੌੜੀਆਂ) 99¢ lbs.
ਪਿਸਤਾ 5.99 400 ਗਰਾਮ	ਹਲਦੀ 99¢ lbs.	ਧੋਤੇ ਮਸਰ 35¢ lbs.
ਮਾਂਹ ਧੋਤੇ 45¢ lbs.	ਮੂੰਗੀ ਧੋਤੀ 45¢ lbs.	ਕਿਡਨੀ ਬੀਨਸ 59¢ lbs.
ਕਾਬਲੀ ਛੋਲੇ 65¢ lbs.	ਮਾਂਹ ਸਾਬਤ 55¢ lbs.	ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਦਾਲ 59¢ lbs.
ਜੀਰਾ(ਖੁਲ੍ਹਾ) 1.69 lbs.	ਧਨੀਆ (ਖੁਲ੍ਹਾ) 1.29 lbs.	ਇੰਡੀਆਂ ਦੀ ਚਾਹ ਖੁਲ੍ਹੀ 2.49 lbs.
ਅੰਬ ਦਾ ਅਚਾਰ Can. 2.49 ਪੀਲਡ ਐਂਡ ਅਨਪੀਲਡ	ਵਧੀਆ ਪਚਰੰਗਾ ਅਚਾਰ \$2.49 Can.	RIMIN OIL(Vegetable) 2.99 3 lit.
ਮਿਲਕ (Dairyland) 4 lit. 3.45	ਬਾਸਮਤੀ ਚੌਲ (ਡੇਰਾਦੂਨ) 65¢ lbs.	ਚਿਕਨ (legs) \$1.29
ਬਟਰ ਲੂਣ ਵਾਲਾ 2.23 5 lb. Per Customer	ਮੱਕੀ ਦਾ ਆਟਾ 2 kg. 1.69	ਮਟਰਾਂ ਦਾ ਆਟਾ 2 kg. \$1.69
ਮਟਰਾਂ ਦਾ ਆਟਾ 10 kg. bag. 7.49	ਸੇਵੀਆਂ (ਮਿਸਕੋ) ਪੈਕਟ 59¢	4 ਮਗਜ਼ 400 gr. 3.99

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਫੂਡਜ਼

ਤੇ

ਹਰੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਆਓ ਆ ਕੇ ਖਰੀਦੋ !